GENOCID U KONTINUITETU

- Svjedočenje ambasadora Arrie -

Univerzitet u Sarajevu
Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava

GENOCID U KONTINUITETU

- Svjedočenje ambasadora Arrie -

Sarajevo, 2011.

IZDAVAČ: Univerzitet u Sarajevu
Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava

ZA IZDAVAČA: Prof. dr. Smail Čekić

RECENZENTI: Dr. Bećir Macić
Dr. Fikret Bečirović

LEKTOR: Samija Rizvanović

PRELOM: Anel Grabovica

ŠTAMPA:

ZA ŠTAMPARIJU:

TIRAŽ: 500

---

cip

Diego Enrique Arria (rođen 1938. u Karakasu - Venecuela), političar, diplomata, ambasador, savjetnik i gostujući naučnik na Univerzitetu Columbia u New Yorku. U Venecueli je radio kao guverner Karakasa, bio je ministar informisanja, ministar turizma i kongresmen, te urednik i osnivač dnevnog lista El Diario de Caracas (ICTY, IZJAVA SVJEDOKA, Diego Enrique Arria, 11. i 14. april 2003. i 22, 23, 24. i 25. septembar 2003, BCS 0348-7807-0348-7876, par. 1-4).

Diego Enrique Arria je od 1. januara 1992. do 1. septembra 1993. bio stalni predstavnik Venecuele u Ujedinjenim nacijama. U martu 1992. obavljao je dužnost predsjednika Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija. U aprilu 1993. bio je, pored koordinatora Grupe nesvrstanih zemalja u Vijeću sigurnosti, na čelu Misije Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija u Bosni i Hercegovini, "te bivšoj Jugoslaviji i Hrvatskoj". Misija je imala zadatak da posjeti Bosnu i Hercegovinu, sa ciljem da ispita "situaciju na terenu" i upozna UN i svijet sa razmjerama zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava. To je bilo "prvi put u historiji UN-a da je Misija Vijeća sigurnosti UN-a posjetila područje zahvaćeno sukobom" (to je "bila prva misija Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija ikad poslana negdje od strane Ujedinjenih nacija" (ICTY, IZJAVA SVJEDOKA, Diego E. Arria, 11. i 14. aprila 2003. i 22, 23, 24. i 25. septembra 2003, BCS 0348-7807-0348-7876, par. 1-2 i 291; ICTY, TUŽILAC PROTIV NASERA ORIĆA, SVJEDOČENJE AMBA-SADORA DIEGA E. ARRIA, 5. decembra 2005, str. 14335 i 14337).

Dok je radio u Ujedinjenim nacijama, učestvovao je u radu Grupe prijatelja Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija "tokom mirovnih procesa i procesa pregovaranja o obnavljanju demokratije na Haitiju, El Salvadoru i Gvatemali" (ICTY, IZJAVA SVJEDOKA, Diego E. Arria, 11. i 14. april 2003. i 22, 23, 24. i 25. septembar 2003, BCS 0348-7807-0348-7876, par. 3).

Diego Enrique Arria je pred ICTY-em svjedočio u predmetima protiv Slobodana Miloševića (kao svjedok Tužilaštva) i Nasera Orića (kao svjedok odbrane), gdje je, u svojstvu ambasadora Ujedinjenih nacija, kao neposredni svjedok i aktivni učesnik pogubne, kapitulantske i sramne politike tzv. međunarodne zajednice, posebno Ujedinjenih nacija (generalnog sekretara, Vijeća sigurnosti i Sekretarijata), prema Republici Bosni i

Hercegovini, odnosno agresiji na Republiku Bosnu i Hercegovinu i genocidu nad Bošnjacima, koja je, nažalost, pružila podršku osvajačkoj i genocidnoj ideologiji, politici i praksi Savezne Republike Jugoslavije (Srbije i Crne Gore) i njihovim kolaboracionistima i petokolonašima iz Bosne i Hercegovine, prezentirao izuzetno značajne činjenice, bez kojih nije moguće valjanije i potpunije elaborirati ovo značajno pitanje, pri čemu je, pored ostalog, više nego očigledno nepostojanje političke volje da se zaustavi osvajački rat (agresija) protiv Republike Bosne i Hercegovine i spriječi genocid nad Bošnjacima.

Snažni i neoborivi argumenti za potvrdu iznesenog stajališta nalaze se u ovoj knjizi, u kojoj su dati samo neki bitni akcenti, posebno aktivnosti Misije Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija. Misija je 25. aprila 1993. godine uspjela da posjeti Srebrenicu, o čemu je sačinila Izvještaj, u kome je, pored ostalog, pružila očigledne dokaze o, kako se ističe „usporenom genocidu". Riječ je o zločinu koji je trajao u kontinuitetu, koji se stalno ispoljavao, toliko očigledno da ga niko nije mogao ignorisati, izuzev ukoliko je to namjerno želio.

U tekstovima koji čine jednu cjelinu, ma koliko razmatrali različita pitanja, sklopljeni kao knjiga, istražitelji zločina u Bosni i Hercegovini, sudske instance, naučna misao, vladin i nevladin sektor i uopšte javnost pronaći će veoma korisnu građu za svoju aktivnost. Nedvosmisleno je pokazano da se Bosna i Hercegovina sa svojim specifičnostima (multietničnost, multikulturalnost, multireligioznost) našla u labirintu protivurječnih međunarodnih interesa, gdje se nastojalo ostvariti prevashodno sopstvene ciljeve, bez obzira na zgarišta i zločine. Žrtve genocida su „naivno mislile kako Evropa neće oklijevati da im pomogne...", vjerovali su u Ujedinjene nacije, NATO, tzv. velike sile, jer je međunarodno priznanje RBiH plod demokratskog puta, što zaslužuje da se brani, bar onoliko koliko imaju kompetencija navedeni stubovi međunarodne zajednice. U svemu tome, ambasador Arria je rezolutan da je na djelu bila „moralna ravnodušnost i bezosjećajnost", neutralnost, što je činilo masku za nečinjenje, ohrabrenje za agresora, zločine, uključujući i genocid nad Bošnjacima. Najveći broj mjera koje je poduzimala tzv. međunarodna zajednica, koje su čak usvojene i na meritornim organima (između ostalog i na Vijeću sigurnosti Ujedinjenih nacija), kao što je, naprimjer, embargo na oružje, nisu pospješili zaustavljanje rata, nego pogoršanje problema, odlučivanje o ishodu rata, zapečaćivanje sudbine bosanske Republike, „silovanje Bosne".

Redale su se rezolucije UN-a, rezolucije o rezolucijama, besplodne, neostvarljive, koje su bile čak podrška agresoru, pri čemu se u tekstovima posebno navode zahtjevi o povlačenju JNA i VJ i Hrvatske vojske, sankcije Saveznoj Republici Jugoslaviji, ometanje isporuka humanitarne pomoći i formiranju sigurnih zona, formiranja Međunarodnog suda za krivično gonjenje prekršioca humanitarnog prava u bivšoj Jugoslaviji, zabrani letova, nalozima Međunarodnog suda pravde, o privremenim mjerama od 8. aprila i 13. septembra 1993. o sprečavanju vršenja zločina genocida, nametanju dodatnih sankcija SRJ, itd. Diego Enrique Arria je argumentovano pokazao da nijedna od navedenih mjera nije realizovana, da nije insistirano na njihovoj dosljednoj realizaciji, te da je to, proizilazi iz toga, bilo i dobrim dijelom pomoć agresoru da ostvari svoje ciljeve. Takav odnos tzv. međunarodne zajednice je na kraju, nažalost, doprinio genocidu nad Bošnjacima, čiji završni čin je bio genocid u sigurnoj zoni UN-a Srebrenici, jula 1995. godine.

U svjedočenju ambasadora Arrie Srebrenica ima centralno mjesto, čija sadržina nije plod kabinetskog umovanja, nego zaključci građeni na terenu, na bazi realne situacije. U tom cilju, ovaj visoki dužnosnik UN-a je 25. aprila 1993. posjetio Srebrenicu, u sklopu aktivnosti Misije Vijeća sigurnosti UN-a, kada će biti sačinjen Izvještaj sa očiglednim dokazima o genocidu. Svoja saznanja je prezentirao i Haškom tribunalu, kroz svjedočenja Slobodanu Miloševiću i Naseru Oriću, pokazujući kako je tzv. međunarodna zajednica djelovala, da ne bi ništa činila na sprečavanju i kažnjavanju genocida. Pažljivom analizom njegovih svjedočenja, svako ko želi saznati istinu o genocidu u i oko Srebrenice može da nađe neoborivu argumentaciju. Ovaj hrabri prijatelj žrtava genocida i Bosne i Hercegovine nije se ustručavao da istakne da je „Srebrenica otvoreni zatvor u kome su srpske snage planirale 'usporeni genocid', te da „Srbi zapravo drže koncentracioni logor pod kontrolom UNPROFOR-a, dok se oni ponašaju kao čuvari tog logora".

Po dubokom uvjerenju ambasadora Arrie, masakr u Srebrenici u julu 1995. godine se apsolutno mogao predvidjeti i spriječiti, apostrofirajući glavne krivce za genocid. To su, po njemu, prije svega „vođe vlade Savezne Republike Jugoslavije, koji su započeli agresiju. Onda Evropska zajednica; stalne članice Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija i Sekretarijat Ujedinjenih nacija. To što se ova četvorka nije pridržavala Povelje Ujedinjenih nacija

imalo je za posljedicu više hiljada mrtvih ljudi i djece bez roditelja“. Ova jezgrovita i jasna misao detaljno je obrazložena, tako da je poticaj čitaocima da se upoznaju sa cjelinom ovog teksta.

Djelujući u okviru Grupe nesvrstanih članica u Vijeću sigurnosti Ujedinjenih nacija, kao jedan od autora Memoranduma ove Grupe o situaciji u Republici Bosni i Hercegovini, autor je uz ostalo rezolutan o karakteru oružanog sukoba u ovoj državi, ističući da je „od aprila 1992. Srbija već započela politiku stvaranja Velike Srbije na teritorijama bivše Jugoslavije. Stoga je jasno da ovo nije građanski rat, već međunarodni sukob, gdje je jedna međunarodno priznata država izložena agresiji spolja“ (ICTY, IZJAVA SVJEDOKA, Diego E. Arria, 11. i 14. april 2003. i 22, 23, 24. i 25. septembar 2003, BCS 0348-7807-0348-7876, par. 377.).

S obzirom na aktualizaciju revizije Presude Međunarodnog suda pravde (2007), u procesu koji se odnosi na primjenu *Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida* **(Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore),** ovo svjedočenje je krucijalni (nezaobilazan) dokaz, koji, pored ostalog, može poslužiti kao relevantan dokument u predmetnom procesu.

Značajnu izdavačku produkciju o istraživanju zločina protiv mira, zločina genocida i drugih teških povreda međunarodnog humanitarnoog prava, Institut, naučno-istraživačka ustanova, je upotpunio još jednim vrijednim djelom iz ove oblasti, čime ono ostvaruje višestruke funkcije - naučne, stručne i društvene.

I Z D A V A Č

1. Zovem se Diego Enrique ARRIA SALICETTI. Rođen sam u Karakasu, Venecuela. Bio sam stalni predstavnik Venecuele u Ujedinjenim nacijama (UN) od 1. januara 1992. do 1. septembra 1993. U martu 1992. godine obavljao sam dužnost predsjednika Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija. U aprilu 1993. bio sam koordinator Grupe nesvrstanih zemalja u Vijeću sigurnosti.

2. U aprilu 1993. bio sam na čelu Misije Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija u Bosni i Hercegovini, te u bivšoj Jugoslaviji i Hrvatskoj.

3. Dok sam radio u Ujedinjenim nacijama, učestvovao sam u radu Grupe prijatelja Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija tokom mirovnih procesa i procesa pregovaranja o obnavljanju demokratije na Haitiju, El Salvadoru i Gvatemali.

4. Po odlasku iz Ujedinjenih nacija, priključio sam se Vijeću za međunarodne odnose u Njujorku kao gostujući diplomata. Također sam postao član sljedećih institucija: Upravno vijeće Međunarodne mirovne akademije; savjetnik u Vijeću međunarodnog centra za etiku i politiku Univerziteta Brandies; Latinoameričko savjetodavno vijeće Unilevera; član Vijeća latinskoameričkog savjeta za međuamerički dijalog; direktor grupe Columbus; Savjetodavno vijeće španskog instituta u Njujorku; Muzej umjetnosti i dizajna u Njujorku; Vijeće instituta na latinoameričke studije u Kaliforniji; specijalni savjetnik Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija i gostujući naučnik na Univerzitetu Columbia u Njujorku.

5. U Venecueli sam radio kao guverner Karakasa, ministar informisanja, ministar turizma i kongresmen, te urednik i osnivač dnevnog lista *El Diario de Caracas*.

6. Pišem za razne publikacije u Sjedinjenim Američkim Državama i Latinskoj Americi i držim predavanja na teme o međunarodnim pitanjima.

7. Ova izjava ne namjerava da pruži konačnu hronologiju događaja u vezi svih stvari sa kojima sam se susretao za vrijeme i poslije službe u Vijeću sigurnosti Ujedinjenih nacija. Osoblje Kancelarije tužioca zatražilo je da pogledam određeni broj dokumenata i komentarišem ih.

1. UVOD

Stavovi o krizi u Bosni

8. Tokom mog mandata u Vijeću sigurnosti Ujedinjenih nacija bio sam aktivno uključen u mnogo različitih poslova, uključujući one u El Salvadoru, Mozambiku, Somaliji, Kambodži, Libiji, Angoli, Iraku, Haitiju, Južnoj Africi, te bivšoj Jugoslaviji. U to vrijeme je prevladavao opšti konsenzus u Vijeću sigurnosti, osim u slučaju bivše Jugoslavije, koji je duboko podijelio Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija postavši najkontroverznijim pitanjem dnevnog reda, te predmetom žarišta pažnje svjetskih medija i mnogih rezolucija.

9. Bosanci su godinama bezazleno vjerovali kako su Evropljani i kao takvi nisu bili voljni tražiti pomoć izvan Evrope, čak ni od Ujedinjenih nacija. Naivno su mislili kako Evropa neće oklijevati da im pomogne u sukobu između demokratske države i suprostavljenog režima.

10. Kako su događaji tekli, Bosanci su skupo platili to što su svoje povjerenje i nade položili u svoje susjede. Kako se ništa nije desilo kad predstavnici Evropske zajednice CUTILEIRO i lord CARRINGTON nisu uspjeli, Evropa je Ujedinjenim nacijama u Njujorku izručila veoma osakaćeno tijelo bez ruku i nogu. Slučaj je već jako loše stajao, a Ujedinjeno Kraljevstvo, Francuska i Rusija su imali kontrolu u Vijeću sigurnosti.

11. **Neki od 'glavnih' u Vijeću bojali su se pojave muslimanske države u srcu Evrope**. Isto se može reći za bivšeg predsjednika Hrvatske, Franju TUĐMANA, koji mi je izrazio istu bojazan kad su ga u Zagrebu posjetili predstavnici Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija. Zašto bi Evropska unija požurivala prijem ovih novih država u Ujedinjene nacije? Zašto je Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija odobrilo prijem Bosne i Hercegovine u Ujedinjene nacije? Zašto Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija, po službenoj dužnosti, prebacuje glavnu odgovornost za rješavanje krize na Evropsku uniju (Davida OWENA) i Sjedinjene Države (Cyrusa VANCEA)?

12. I onda sam vjerovao, kao i sada, da je Generalni sekretar Ujedinjenih nacija zauzeo nezavisnu ulogu u odnosu na glavne sile u Vijeću sigurnosti, te iskoristio moralnu snagu svoje funkcije, događaji su

mogli biti znatno drugačiji. Možda bi danas muslimanski svijet bio zahvalan za ulogu međunarodne zajednice u Bosni, umjesto da bude ogorčen njenim bezobzirnim stavom prema etničkom čišćenju, silovanjima i genocidu (koristim termin 'genocid' u ovoj izjavi jer potpuno odgovara terminologiji koju sam koristio u svojim govorima i pisanim izvještajima u vrijeme tih događaja) u jednoj od najnovijih članica Ujedinjenih nacija, smještene na samo par sati putovanja od Londona, Pariza i Moskve.

13. Generalni sekretar BOUTROS – GHALI je rekao meni i ostalim članovima Grupe nesvrstanih zemalja u Vijeću sigurnosti Ujedinjenih nacija da će 'ako se čvršće postavi prema Bosni, izgubiti neutralnost, pa tako i djelotvornost Ujedinjenih nacija' i da: 'nije imao privilegiju izraziti svoja lična osjećanja o tom pitanju'.

14. 'Evropljani od mene očekuju da se usredotočim na Bosnu ... Zapravo je Vijeće sigurnosti od Ujedinjenih nacija zatražilo da se znatno posvete problemima bivše Jugoslavije, a ja sam se zatekao u ozbiljnim razmišljanjima o Somaliji'.[1]

15. **Takva moralna ravnodušnost i bezosjećajnost, ne samo da je bila zarazna, već je znatno ojačala Srbe u razmišljanju 'Ovo je rat bogatih', kako je Generalni sekretar sam definisao bosansku tragediju, i kao takav je od malog interesa za međunarodnu zajednicu.**

16. **Neutralnost nije bila u pitanju, kako je to tvrdio BOUTROS GHALI. U pitanju je bila Bosna i Hercegovina, članica Ujedinjenih nacija, napadnuta od bosanskih Srba uz pomoć beogradske Vlade, koja im je davala punu vojnu i finansijsku pomoć. Pitanje riskiranja neutralnosti nije postojalo. Nautralnost se koristila kao maska za ravnodušnost.**

17. BOUTROS – GHALI je rekao članicama Grupe nesvrstanih u Vijeću sigurnosti da je uvijek tražio od arapskih i muslimanskih zemalja novac za finansiranje mirovnih napora, ali da im nije dopuštao da šalju svoju vojsku kao pomoć. On je htio finansijsku pomoć, ali ne i političko miješanje. Naravno da je to bilo neprihvatljivo za te zemlje. Ujedinjene nacije su dozvolile prisustvo ruskih snaga, koje su, kao njihovi istorijski zaštitnici, očigledno podržavali srpsku stranu. Rusija i muslimanske zemlje dijele isti interes u sudbini Čečenije.

---

[1] *(Saga o sukobu Sjedinjenih Država i Ujedinjenih nacija bez pobjednika – BOUTROS – GHALI, 1999) / Unvanqished a US – Un saga – Boutros – Ghali, 1999)/.*

18. Vjerovao sam i to sam tada i rekao, da je glavno oružje Ujedinjenih nacija u Bosni – njeno moralno stanovište i obaveza da progovori o bitnim pitanjima – prepušteno Generalnom sekretaru BOUTROS – GHALIJU.

19. Kofi ANNAN, naprotiv, komentarišući kasnije, rekao je u Izvještaju Generalnog sekretara, *Pad Srebrenice*: 'Upoznat sam u potpunosti sa mandatom koji je dat Ujedinjenim nacijama i bolno svjestan da je greška naše organizacije u provođenju tog mandata'.[2]

20. Bosna i Hercegovina, ne samo da je iritirala Generalnog sekretara, nego i većinu članica Vijeća sigurnosti, jer se Bosanci nisu pridržavali uloge koja im je dodijeljena danom donošenja Rezolucije o embargu na uvoz oružja 1991. godine. **Od njih se očekivalo da se predaju bez borbe i da mirno pristanu na nacionalnu podjelu svoje zemlje. Da se bace na zemlju i prave da su mrtvi. To je nerazuman zahtjev da ga bilo koja zemlja prihvati posebno kad se ona nalazi u centru Evrope i kad je žrtva genocida**.

21. Uvijek je bilo zabrinjavajuće biti svjedok **kad istaknuti članovi Vijeća sigurnosti zauzimaju indiferentan stav prema Bosni i Hercegovini, iako su njen narod etnički čistili, masakrirali i silovali**.

22. **Bosna i Hercegovina je primljena u članstvo Ujedinjenih nacija u proljeće 1992. po preporuci Vijeća sigurnosti. Ali tokom par mjeseci Ujedinjene nacije i Evropska unija su aktivno sarađivale na njenom razgrađivanju po etničkom principu kao jednoj novoj vrsti modela apartheida.**

23. **U rezolucijama Vijeća o Bosni i Hercegovini postojala je suzdržanost da (je) se naziva republikom. Bilo je jasno da joj se ne želi dati odgovarajući tretman kakav dolikuje zemlji članici te organizacije, niti zaštitu koja pripada punopravnoj članici**.

24. Samo godinu dana ranije **Vijeće je preduzelo mjere kad je jedna članica Ujedinjenih nacija (Irak) napala drugu zemlju članicu (Kuvajt). Dvostruki standard koji je međunarodna zajednica primijenila u slučaju invazije na Bosnu i Hercegovinu nije mogao biti očigledniji i sramotniji**.

---

[2] *Izvještaj Generalnog sekretara u skladu sa Rezolucijom 53/55 Generalne skupštine. Pad Srebrenice.*
ERN 0059-6452-0059-6467
Slučaj IT-02-54 Dokaz 547 Tab 36

25. **Bilo je pokušaja da se ova republika tretira samo kao 'strana' slično kao i druga strana – srpski agresor. Sjećam se da sam neprestano morao tražiti u Vijeću da se ispravi zapisnik kako bi se osiguralo da se Bosanci tretiraju kao bilo koja druga zemlja članica. Generalni sekretar Kofi ANNAN je ovu praksu nazivao 'nemoralnim izjednačavanjem strana'** ***/the amoral equivalence of the parties*****, gdje su žrtve i agresor doživljavani kao jedno te isto.**

26. **Da je Vijeće priznalo Bosnu i Hercegovinu kao suverenu članicu Ujedinjenih nacija, njegovo ponašanje prema tom narodu bi bilo drukčije. Bilo je mnogo zgodnije tretirati je kao 'muslimansku stranu' – kao vrstu ne-države, jer bi se u protivnom morala razmatrati obaveza da se dejstvuje u odbrani teritorija koje su zauzeli Srbi uz pomoć druge zemlje članice, Savezne Republike Jugoslavije (SRJ).**

Bilješke o djelovanju Sekretarijata Ujedinjenih nacija i Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija

27. Ujedinjene nacije imaju, ustvari, dva Vijeća sigurnosti, iako ne i službeno, naravno.

28. Jedno koje je sastavljeno od 'Glavnih', koje čini pet stalnih članica, i drugo 'Ostali' koji se sastoji od deset nestalnih članica. 'Glavni' često koriste Sekretarijat kao izvor moći. Ako postoji mjesto gdje je informacija moć, onda je to Vijeće sigurnosti.

29. Naprimjer, ako Sekretarijat ne izvijesti ispravno ili na vrijeme šta se stvarno dešava, Vijeće sigurnosti, uglavnom, ne preduzima nikakvu akciju. Informacija koja dođe do 'Ostalih' je vrlo često ono što je neka od stalnih članica odlučila zajedno sa Sekretarijatom. **Stalne članice** Vijeća sigurnosti su, uglavnom, potpuno informisane iz svojih izvora u i izvan Ujedinjenih nacija i one te informacije dijele s 'onim drugima' selektivno i kad njima odgovara. Sekretarijat je u nekim slučajevima pružio pogrešne informacije. **Takav slučaj je bio u pitanju Bosne i Hercegovine i posebno Srebrenice**.

30. Zbog obima informacija koje su dostupne Ujedinjenim nacijama, Sekretarijat mora filtrirati dotok informacija Vijeću sigurnosti. Ali taj filter je postao suviše gust u slučaju tragedije u bivšoj Jugoslaviji i pretvorio se u branu za zadržavanje informacija koja je ograničavala i stopirala dotok važnih informacija do Vijeća sigurnosti u vrijeme kad se to događalo, čak i onda kad se radilo o pitanjima života hiljada ljudi.

31. Sekretarijat podnosi informacije Vijeću sigurnosti Ujedinjenih nacija, kako bi Vijeće moglo djelovati, i uopšte Vijeće i deluje na bazi tih informacija. Nesumnjivo je da Sekretarijat ima težak i delikatan zadatak, posebno kad je blagovremena dostava informacija od izuzetne važnosti.

32. U tom smislu, djelovanje Sekretarijata bar u slučaju bivše Jugoslavije, nije bilo baš najbolje. Često se nije obavještavalo o odlučnim događajima na terenu ili je njihov značaj minimiziran, onemogućavajući tako Vijeće sigurnosti (uglavnom nestalne članice) da saznaju pravo stanje stvari.

33. Sekretarijat je, ustvari, u slučaju bivše Jugoslavije, prisvojio uvredljivu i opasnu privilegiju odabira šta i koliko treba informisati Vijeće o nekoj stvari. Ovo je naravno bilo u suprotnosti sa ulogom i zadacima Sekretarijata da bude nezavisno tijelo u službi svim članicama i kojem je povjereno da osigura potpune i istinite informacije o događajima o kojima se izvještava Vijeće sigurnosti, a isto tako da ne bude isuviše pod uticajem neke od stalnih članica kad su njihovi nacionalni interesi u pitanju.

34. David MALONE, predsjednik Međunarodne mirovne akademije (IPA – *International Peace Academy*) iz Njujorka, u svojoj knjizi "Odlučivanje u Vijeću sigurnosti"[3] potvrđuje moje uvjerenje o ulozi koju je odigrao Generalni sekretar Ujedinjenih nacija BOUTROS – GHALI. MALONE kaže: 'Tokom ovog perioda postojala je izvjesna zabrinutost u vezi iskrenosti vojnih izvještaja koje je Vijeću davao Sekretarijat. BOUTROS-GHALI .... možda nije uvijek pružio Vijeću u cjelini najbolji prijedlog'. MALONE dodaje: '*Modus operandi* u Njujorku (u Ujedinjenim nacijama) u pripremi izvještaja Generalnog sekretara da donošenje odluke Vijeća je bio da se prvo opipa puls P-5 (pet stalnih članica Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija) i ustanove parametri akcije koju bi oni podržali. Izvještaj bi se tada generalno skrojio prema tome ... a vojni izvještaji s terena su obično padali kao prve žrtve'.

35. Nestalne članice su se zato često oslanjale na izvore iz medija prije negoli na informacioni servis Ujedinjenih nacija. Na njih se često moglo puno više osloniti nego na Sekretarijat koji je obično tvrdio da 'informacije nisu dostupne' ili su ih dostavljali isuviše kasno. Mediji i nevladine organizacije bile su nesumnjivo najpouzdaniji izvori, kao što se i pokazalo tokom opsade i kapitulacije Srebrenice 1992. godine.

---

[3] *(Clarendon Press Oxford 1998)*

36. Da nije bilo britanskog TV reportera, Vijeće sigurnosti ne bi reagovalo u Srebrenici kao što je tada učinilo, iako su Ujedinjene nacije imale na terenu UNPROFOR, UNHCR i druge agencije. Ni jedna od njih nije izvještavala o krizi u to vrijeme. A ako i jesu (što je vjerovatno bio slučaj) te informacije nisu proslijeđene Vijeću sigurnosti Ujedinjenih nacija, a posebno ne nestalnim članicama, kako je to trebalo da se uradi.

37. London i Pariz su bili bolje informisani od UN-a. Njihovi komandanti u UNPROFOR-u zacijelo su najprije svoje izvještaje slali direktno njima. Činjenica koja autsajderima nije poznata jeste da su jedine stvarne snage UN-a bile one koje su vojni kontingenti integrisali iz manjih zemalja. Ali one teško mogu da se nazovu UN-snagama kad se zna da su integrisane od strane kontingenata iz zemalja stalnih članica koje najprije izvještavaju svoje prijestonice, a tek potom Sekretarijat UN-a. Nije mi poznato u kojoj oni mjeri informišu UN.

38. Oduvijek sam smatrao da je Vijeće sigurnosti UN-a, bez obzira na njegov međunarodni politički značaj, kao cjelina bio nevjerovatno loše informisano tijelo, i to usljed dva razloga: prvo zato što stalne članice u pravilu ne dijele informacije sa kojima raspolažu, i drugo, stoga što izvještaji Sekretarijata u pravilu kasne i što su često parcijalni i nekompletni – što ne mora nužno da bude posljedica nepoznavanja činjenica.

39. Nažalost, **učestali izveštaji koje su Vijeću dostavljali predstavnici Bosne i Hercegovine bili su bezočno ignorisani i marginalizovani. Žrtvi ne samo da je uskraćeno pravo na samoodbranu, nego joj je uskraćeno i pravo da se požali na svoje patnje i da o njima izvještava.**

40. Veoma dobro se sjećam tako često izgovaranih riječi na početku sjednica Vijeća: 'Ah, još jedno pismo SACIRBEYA ili IZETBEGOVIĆA' (ambasadora i predsjednika Bosne i Hercegovine); **ona su bila tretirana kao najobičnija gnjavaža, te im nije pridavana nikakva važnost. Niko nije bio zainteresovan da sluša njihove žalopojke**, možda stoga što su one mnoge članove Vijeća podsjećale na činjenicu da se Srbi sprdaju sa rezolucijama Vijeća sigurnosti UN-a i da oni sâmi ne preduzimaju ništa da ta kršenja rezolucija spriječe.

41. Ponašanje Generalnog sekretara nije bilo od koristi u cijeloj toj stvari. Njegova politika bez presedana da gotovo nikada ne prisustvuje privatnim neformalnim konsultacijama u Vijeću sigurnosti bila je koliko opasna toliko i arogantna. Govorio bi da su te konsultacije dosadne i

beskorisne.[4] I što je još gore, imenovao je svog službenog potparola, bivšeg ambasadora iz Indije, Chinmaya GHAREKHANA, da ga zastupa na tim sjednicama – pa je tako spriječio da na sjednicama Vijeća diskutuju visoki funkcioneri UN-a koji su inače bili direktno zaduženi za konkretan slučaj.

42. Samo mi jedna riječ pada na pamet u nastojanju da definišem ovu praksu koja je Generalnom sekretaru omogućavala da se ne upušta u diskusije sa članovima Vijeća, a ta riječ je – perverzno. Po mom mišljenju, ta je praksa jednaka zanemarivanju dužnosti, posebno kada je riječ o pitanju života i smrti hiljada ljudi. Takva je politika, uz neke izuzetke, predstavljala branu koja je sprečavala članove Vijeća da preispitaju funkcionere UN-a, onako kako je to Vijeće radilo u svojoj historiji. Čim je izabran za novog Generalnog sekretara, Kofi ANNAN je odbacio tu perverznu praksu.

2. HRONOLOGIJA DOGAĐAJA

Septembar 1991.

43. Poslije izbora Venecuele za nestalnu članicu Vijeća sigurnosti za period 1992-1993. bio sam uključen u savjetovanje oko situacije u Jugoslaviji. Pošto sam zauzeo mjesto Venecuele u Vijeću sigurnosti UN-a, imao sam redovite kontakte sa Darkom ŠILOVIĆEM, ambasadorom Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, koji je u to vrijeme predvodio Pokret nesvrstanih u UN-u. Ambasador ŠILOVIĆ bio je ambasador od ugleda koji je vremenom postao moj dobar lični prijatelj i upravo zahvaljujući njemu odlično sam upoznao situaciju iz jugoslovenske perspektive. U to vrijeme Pokret nesvrstanih bio je zaokupljen neminovnošću raspada SFRJ/Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija/. Venecuela je bila za očuvanje SFRJ. Rat još nije bio počeo, ali napetosti su bile očigledne u Hrvatskoj i u srpskom dijelu SFRJ.

44. Tokom istog tog perioda, na Generalnoj skupštini UN-a predstavljen sam ministru inostranih poslova SFRJ, gospodinu Budimiru

[4] *(Stanley Meisler, Los Angeles Times Magazine, 3. oktobar 1993)*

LONČARU. U to vrijeme SFRJ je predsjedavala Pokretu nesvrstanih i u tom se svojstvu ministar LONČAR obratio vanrednom zasjedanju Pokreta u Ujedinjenim nacijama u Njujorku, pokušavajući da zadobije podršku u sprečavanju cijepanja njegove zemlje.

45. Latinoameričke članice Pokreta delegirale su me da pratim ministra inostranih poslova LONČARA na nekim sjednicama kojima je trebalo da prisustvuje u namjeri da se suprotstavi raspadu SFRJ. Ustvari, bio sam u njegovoj pratnji na sastanku sa ministrima inostranih poslova Evropske zajednice koji su prisustvovali sjednici Generalne skupštine (septembra 1991), pod predsjedanjem portugalijskog ministra inostranih poslova CUTILEIRA. Gospodin LONČAR je iznio svoje stavove koje sam i ja podržao, govoreći u ime latinoameričkih država. Nijedan drugi ambasador, izuzev mene, nije pratio gospodina LONČARA u njegovom lobiranju. Želio bih da istaknem do koje smo samo mjere tada bili ubijeđeni da jugoslovenski integritet treba da se očuva. To objašnjava zašto smo pratili jugoslovenske predstavnike kada su odlazili na te sastanke.

25. septembar 1991. – Rezolucija 713

46. Dvadeset i petog septembra 1991. godine, kada su sukobi u Hrvatskoj bili najžešći, **Vijeće sigurnosti svojom Rezolucijom 713 (1991)**[5] **donosi odluku da 'sve države odmah treba da primijene opšti i sveobuhvatni embargo na oružje i vojnu opremu za Jugoslaviju, koji će biti na snazi sve dok Vijeće sigurnosti ne odluči drugačije, a poslije konsultacija između Generalnog sekretara i Vlade Jugoslavije**'. Rezolucija je usvojena jednoglasno, mada je nekoliko posmatrača tada primijetilo da će glavni učinak embarga biti zamrzavanje vojnih efektiva svake od strana – što je trebalo da donese prevashodnu prednost Srbima, koji su bili dominantni i u jugoslovenskoj vojsci i, u nešto manjem obimu, u vojnoj industriji.

47. Rezolucija je odražavala stavove Evropske zajednice (EZ), kao i država koje su učestvovale na Konferenciji za evropsku sigurnost i saradnju, koje su u ono vrijeme bile na čelu političkog pregovaračkog procesa

---

[5] *Rezolucija 713 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija*
ERN: 0057-0233-0057-0234
Tab 1

koji je doveo do nekoliko sporazuma o prekidu vatre, uz punu podršku Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija pruženu takozvanoj Konferenciji o Jugoslaviji.

48. Njena je namjera bila da ojača poziciju evropskih zemalja u pregovorima sa svim zainteresovanim stranama.

49. **Rezolucija je predstavljala izrazito kompromisersku odluku, koja je, ustvari, bila bez ikakvog smisla i značaja, jer sam, naravno, bio ubijeđen da se u svakom pogledu krši**. Države koje su posredovale u sukobu nisu željele da stvar dodatno talasaju, pa su se stoga ograničile na verbalnu podršku ne bi li tako zaustavile krizu, umjesto da su se poslužile kolektivnim pritiskom, kako bi nametnule političko rješenje koje je, po meni, tada još bilo moguće.

50. Kao Rezolucija koja je priznavala 'da sukobi u Jugoslaviji uzrokuju teške gubitke u ljudskim životima i materijalne štete, te da nastavak tih sukoba predstavlja prijetnju svjetskom miru i sigurnosti ...da nikakva nasilna teritorijalna osvajanja ili promjene unutar Jugoslavije neće biti priznata', Rezolucija 713 nije mogla biti blaža nego što je *de facto* bila.

51. **Ona je predstavljala opasan presedan kojim se od tada pa nadalje za čitavo vrijeme trajanja sukoba rukovodila međunarodna zajednica**. Ova slabost nije prošla nezamijećena od strana u sukobu, te se pokazala kao izuzetno štetna za mirovne pregovore koji su vođeni pod evropskom zastavom, a kad su ovi propali, pod patronatom samih Ujedinjenih nacija. Bilo je jasno da je smjer političkog procesa bio definisan znatno ranije u sukobu.

12. decembar 1991.

52. Cyrus VANCE, bivši državni sekretar Sjedinjenih Država, rekao je u Vijeću sigurnosti: 'Rezolucija (713) o embargu na oružje krši se sa svih kardinalnih tačaka: sjevera, juga, zapada i istoka.'

13. decembar 1991.

53. Pokret nesvrstanih pri UN-u u potpunosti je podržao očuvanje SFRJ. Ja sam 13. decembra 1991. godine govorio na sjednici Pokreta nesvrstanih u UN–u u Njujorku u ime Grupe Rio (koja je uključivala

najveće zemlje Latinske Amerike), zalažući se u potpunosti za potrebu očuvanja SFRJ. Tom prilikom izjavio sam sljedeće:

54. 'Mi u Latinskoj Americi imali smo značajne koristi od jugoslovenskih useljenika koji su se doselili u naše zemlje. Mi ih nikada nismo dočekivali kao Hrvate, Srbe, Bosance ili Crnogorce, već samo kao Jugoslovene; nama je izuzetno drago što možemo da podupremo zahtjev koji je iznio zamjenik ministra inostranih poslova Jugoslavije Vladimir SULTANOVIĆ. Naposljetku, upravo je jugoslovensko vizionarstvo zaslužno za stvaranje Pokreta nesvrstanih zemalja i zato vjerujemo da bez odlaganja moramo da podržimo jugoslovenski narod u ovom bratoubilačkom ratu/tako piše/, ali moramo da istaknemo da rješenje krize, kao i buduće institucionalno uređenje države, ovisi, prije svega, o volji jugoslovenskog naroda.'

55. 'Jugoslavija je upravo krenula u četrnaesto primirje. Prethodnih trinaest primirja je prekršeno. Mi možemo da podržimo, ali ne možemo da nadomjestimo unutrašnje napore jugoslovenskog naroda, posebno kad su u pitanju njihova nastojanja da očuvaju teritorijalni integritet...da je najveća odgovornost na velikom narodu Jugoslavije i kao što je to ovdje u septembru kazao ministar inostranih poslova LONČAR – Jugoslavija je u ratu sama sa sobom.'

56. Iskoristio sam ovu priliku da zahtijevam sazivanje vanredne sjednice gdje bi usvojili deklaraciju koja podržava cjelovitost Jugoslavije. Deklaracija je usvojena i poslata na zasjedanje EZ – a koja je održana u Briselu 16. decembra 1991. godine i gdje je jugoslovenski kolaps predstavljao jednu od najvažnijih tačaka dnevnog reda.

7. februar 1992. – Rezolucija 740

57. Sedmog februara 1992. godine bio sam na sjednici Vijeća sigurnosti UN-a i ispred svoje zemlje sam glasao u korist Rezolucije Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija 740.[6]

58. Cilj ove rezolucije za koju sam u ime svoje zemlje dao svoj glas bio je da pospješi dobivanje saglasnosti svih zainteresovanih strana za primjenu mirovnog plana UN-a, kao i da se skrene pažnja na kršenje

---

[6] *Rezolucija 740 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija*
ERN: 0342-2006-0340-2006
Tab 2

rezolucije (Rezolucija Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija 713) o embargu na oružje.

59. Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija nije preduzimalo nikakve korake u povodu izvještaja ili praćenja pomenutih kršenja embarga na oružje, niti su članice Vijeća dobivale valjane informacije o obimu tih kršenja. Stalne članice nisu sa nama podijelile informacije koje su posjedovale, a ni Sekretarijat nam nije davao takve informacije.

60. Kad je Rezolucija izglasana, sjećam se kakvo je zadovoljstvo obuzelo nesvrstane članice Vijeća zbog usvajanja Rezolucije koja je nametala embargo na oružje. Bili smo ubijeđeni da će embargo pospješiti zaustavljanje rata, a ne pogoršati problem. Nije nam bilo ni na kraj pameti da smo donošenjem te rezolucije nesvjesno odlučili o ishodu sukoba: **da smo njome zapečatili sudbinu bosanske Republike; da smo tu zemlju – članicu lišili prava na samoodbranu zajamčenu Poveljom Ujedinjenih nacija. Ono što je tada izgledalo kao moralni čin, bilo je ustvari, kada se gleda iz današnje perspektive, ravno smrtnoj presudi sa predumišljajem na koju smo osudili bosansku muslimansku 'stranu' bosanskohercegovačke Republike**.

61. U to sam vjerovao, jer su nestalne članice Vijeća sigurnosti bile jedine u Vijeću sigurnosti kojima nije bilo poznato da je vlada predsjednika Alije IZETBEGOVIĆA jedina strana u sukobu koja nema oružja, štaviše da nema regularne oružane snage.

62. **Sekretarijat je propustio da nam pruži informacije o embargu prije donošenja ove odluke, a članovi Vijeća koji su posjedovali informacije nisu nam objasnili kakve implikacije sa sobom nosi ova rezolucija**.

63. **Da smo bili informisani, ovakvu bi rezoluciju ili bolje rečeno presudu, odbacila većina nestalnih članica Vijeća, a prije svega svjetska bi javnost saznala kakvo je stvarno stanje na terenu: da su samo Bosanci razoružani**.

64. **Rezolucija je s pravom nazvana 'Silovanje Bosne'. Bez sumnje, na djelu je bila operacija zataškavanja. Od Bosanaca se očekivalo da legnu na patos i da odglume mrtvace, ali, iznenadivši sve, oni nisu htjeli da pristanu na tako nešto**.

65. Zašto je Rezolucija data na Vijeće sigurnosti ako su stalne članice, Ujedinjene nacije i Sekretarijat, znali kakva je stvarna situacija?

66. **Nikad nisam uspio da čujem zadovoljavajuće objašnjenje za ovu strašnu i nesrećnu odluku. Ona mi je sve više nalikovala na**

unaprijed smišljenu akciju koja je trebalo da osigura Beogradu brzu pobjedu u ratu, tako da Bosna, kao što reče jedan evropski kolega iz Vijeća, 'ne postane rak–rana Evrope'.

67. **Trebalo je da prođe tek nekoliko nedjelja pa da se svi uvjere kako vojni kontingenti iz SFRJ/Savezne Republike Jugoslavije/ mijenjaju uniforme i kako prevoze srpske tenkove, avione i teško naoružanje, kako bi postali 'druga strana' u sukobu – a što je kasnije nazvano Republika Srpska, koju je novčano i vojno potpomagao Slobodan MILOŠEVIĆ u Beogradu i koja je postala jedina strana koja je raspolagala kompletnim vojnim efektivima koji su joj omogućavali da nastavi sa namjeravanim istrebljenjem 'muslimanske strane', što joj je u dobroj mjeri i pošlo za rukom.**

68. **Značajno je da se pomene da međunarodna zajednica nije preduzela nikakve posmatračke napore ne bi li tako spriječila da se bosanskim Srbima iz Beograda dostavlja naoružanje, oprema, pa čak i vojnici i oficiri. Bosanske sam Srbe doživljavao kao surogat vlade u Beogradu.**

69. **Da bi još dodatno uvećalo patnje bosanskih Muslimana, Vijeće sigurnosti se suprotstavilo ukidanju embarga na uvoz oružja u Bosnu i Hercegovinu, čime je omogućilo da se nastavi teror paravojnih jedinica koje je naoružavao i finansirao Beograd.**

70. Prema izvještaju Generalnog sekretara o padu Srebrenice[7]: 'General MLADIĆ, komandant snaga JNA/Jugoslovenska narodna armija/ u Bosni i Hercegovini, prometnuo se u komandanta Vojske bosanskih Srba. Tokom rata koji je uslijedio, Vojska bosanskih Srba tijesno je sarađivala sa JNA, odnosno sa VJ/Vojska Jugoslavije/, kao i sa Saveznom Republikom Jugoslavijom, na koju se Vojska bosanskih Srba oslanjala kad je riječ o materijalnim resursima, obavještajnim službama, novčanim fondovima i drugim vidovima pomoći.

71. Srpske paravojne grupacije, u kojima se nalazio popriličan broj kriminalnih elemenata, često su operisale u sadejstvu sa regularnim jedinicama Vojske Jugoslavije i Vojske bosanskih Srba.'

72. Ko drugi je mogao da finansira srpsku miliciju? Oni nisu imali svoje sopstvene izvore finansiranja. Odakle im pare za hranu, gorivo i

---

[7] *Izvještaj Generalnog sekretara u skladu sa Rezolucijom Generalne skupštine 53/3. Pad Srebrenice*
ERN: 0059-6452-0059-6467
Slučaj IT-02-54 Dokaz 547 Tab 36

slično? Odakle su dobijali municiju? Naravno, Beograd je odgovorna strana, kao što to mogu da potvrde posmatrači UN-a i Evropske komisije i kao što je to potvrđeno u svim odgovarajućim rezolucijama Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija.

73. I mada sve ovo za nikoga nije bila tajna, režimu Slobodana MILOŠEVIĆA i njegovim partnerima, bosanskim Srbima, omogućeno je da gotovo pet godina bukvalno izmiče pravdi uprkos počinjenim masovnim zločinima.

Maj 1992. – Rezolucija 752

74. U ime svoje zemlje glasao sam za ovu rezoluciju, pozdravljajući napore Evropske zajednice u okviru rasprava o ustavnim aranžmanima za Bosnu i Hercegovinu.[8] Najvažnija stavka rezolucije bavi se povlačenjem Jugoslovenske narodne armije (JNA), kao i elemenata Hrvatske vojske, te da njihovo 'oružje mora da se stavi pod efikasan međunarodni nadzor, a od Generalnog se sekretara zahtijeva da razmotri bez odlaganja kakva međunarodna pomoć može da se osigura u tom pogledu.'

75. Do značajnijeg međunarodnog nadzora nije ni došlo, a kao što su događaji potvrdili, taj je nadzor bio sve samo ne efikasan. Nadalje, Generalni sekretar (Boutros-Ghali) nije obavijestio Vijeće sigurnosti kakva je pomoć međunarodne zajednice potrebna, a o zahtjevu za tom pomoći da i ne govorimo. I mada su ta pitanja bila od neobično velike važnosti, Sekretarijat o njima nije pružio Vijeću nikakvo objašnjenje.

30. maj 1992 – Rezolucija 757

76. Prisustvovao sam Vijeću sigurnosti UN-a, gdje sam govorio i glasao za Rezoluciju 757 Vijeća sigurnosti UN-a.[9] Prošlo je jedva deset

---

[8] *Rezolucija Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija 752*
ERN: 0035-9895-0035-9897
Predmet IT-02-54 Dokaz 547 Tab 2

[9] *Rezolucija 757 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija*
ERN: 0299-1985-0299-1390
Predmet IT-02-54 Dokaz 547 Tab 3

dana od primanja Bosne i Hercegovine[10] u UN kad je Vijeće procijenilo da situacija u Republici Bosni i Hercegovini predstavlja prijetnju za međunarodnu sigurnost i da je nametanje sankcija Saveznoj Republici Jugoslaviji neizbježno zbog agresije na njihovu zemlju članicu UN-a.

77. Jasno je da su i Generalna skupština UN-a i Vijeće sigurnosti UN-a bili svjesni ozbiljne situacije sa kojom je Bosna i Hercegovina bila suočena kad su odlučili da je prime u UN, no ipak je primljena sa istim pravima i odgovornostima kao ostale članice UN-a – ni više ni manje od drugih zemalja.

78. Ubrzo nakon toga Beograd je predložio rasparčavanje te republike po etničkim linijama, a međunarodna zajednica je to podržala.

79. Tom sam prilikom u ime svoje zemlje dao sljedeću izjavu: 'Koliko još dugo ovo Vijeće mora da čeka prije nego nešto preduzme? Koliko još dugo mora da pregovara sa vođama koji su bezosjećajni i nefleksibilni: do potpunog nestanka Bosne i Hercegovine.'

80. 'Hiljade mrtvih, hiljade i hiljade ranjenih; skoro milion izbjeglica; stotine hiljada uništenih kuća; 700 spaljenih crkava, sve džamije sravnjene sa zemljom; bombardovane bolnice, klinike, porodilišta; koliko još dugo moramo čekati?'

81. 'Međunarodna zajednica je isuviše dugo odgađala iznošenje tog problema pred Vijeće (tada je bilo vrijeme Evrope/Hour of Europe?/). Moja zemlja ne može da propusti da jasno iznese naša gledišta u pogledu masakra koji nas sada obavezuje da usvojimo sankcije protiv Savezne Republike Jugoslavije, jer ako danas ne budemo dejstvovali, prepustićemo narode Bosne i Hercegovine najgoroj mogućoj sudbini...'

82. (Pregovori su) tragično osujećeni nepomirljivošću i nasilnošću vođa u Beogradu, koji su svalili te sankcije sami na sebe.

83. **Ovo više nije unutrašnji problem bivše Jugoslavije. Beograd vodi rat protiv drugih država,** suverenih članica naše organizacije.

84. 'Vijeće sigurnosti UN-a došlo je do ove tačke nakon svih neuspješnih pokušaja međunarodne zajednice da zaustavi masakre u Bosni i Hercegovini. Dugotrajni pregovarački proces doveo je samo do zaoštravanja nasilja, smrti i razaranja. Upravo su beogradske vođe tako doveli do ove Rezolucije, čije će ukidanje ovisiti isključivo o volji Beograda.'

---

[10] *Rezolucija 755 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija*
ERN: 0342-2008-0342-2008
Tab 3

85. Kao odgovor, u pismu poslanom Vijeću sigurnosti UN-a, potpredsjednik Jugoslavije Branko KOSTIĆ[11] napisao je kako slijedi: 'Savezna Republika Jugoslavija ponovo potvrđuje sljedećih pet tačaka:

1. ... nema teritorijalnih pretenzija prema drugima,
2. ... upotrijebiće sva sredstva da bi zaustavila borbe i štitila od spoljašnjeg miješanja u konflikt,
3. ... spriječiće svaku vojnu organizaciju ili operaciju na teritoriju SRJ usmjerenu prema Bosni i Hercegovini,
4. požuruje stvaranje uslova za omogućavanje humanitarne pomoći...i stavljanje Sarajeva pod međunarodnu kontrolu,
5. ... svoje snažno protivljenje etničkom čišćenju.'

86. Činjenice na terenu očigledno su protivurječile svakoj tvrdnji u ovom pismu.

87. U vezi sa prvom tačkom, njihovi su srpski partneri i opunomoćenici unutar Bosne i Hercegovine aktivno i s punom podrškom Beograda osvajali teritorij pretežno u područjima bližim majci Srbiji.

88. U vezi sa drugom tačkom, njihovo naoružanje, oficiri i vojnici već su bili u Bosni i Hercegovini. Ko bi se drugi mogao umiješati spolja? Samo međunarodna zajednica. A to je i uradila, sa petogodišnjim zakašnjenjem.

89. Treća tačka je irelevantna. Njihove oružane snage već su bile promijenile uniforme i upravljale ratnim aparatom koji je obezbijedio Beograd. Bosanski Srbi nisu imali sredstava da to postignu bez Beograda. Osim toga, njihove su vođe i dalje dejstvovale uglavnom iz beogradskog štaba. I MLADIĆ i KARADŽIĆ tamo su imali kancelarije.

90. U vezi sa četvrtom tačkom, upravo Srbi su bili strana koja je stvarala probleme pružanju pomoći, a opsada Sarajeva, prijestonice Republike Bosne i Hercegovine, stavila je Republiku u podređeni položaj.

91. U vezi sa petom tačkom, šta bi oni drugo mogli reći? Nisu to mogli priznati, ali međunarodna zajednica i svjetska javnost svjedočili su tim užasnim radnjama.

---

[11] *Pismo Otpravnika poslova Stalne misije Jugoslavije Generalnom sekretaru ERN: 0342-3306-0342-3311*
Tab 4

8. jun 1992. – Rezolucija 758

92. Dana 8. juna 1992. prisustvovao sam Vijeću sigurnosti UN-a kad je odobrena Rezolucija 758 Vijeća sigurnosti UN-a[12]. Rezolucija je dala ciničnu interpretaciju stvarnosti, zahtijevajući od žrtava da ne ometaju isporuku humanitarne pomoći samima sebi, pri čemu spominje 'sve strane i druge na koje se to odnosi' – žrtve i agresore smatralo se jednakima.

26. – 27. avgust 1992. – Londonska konferencija

93. Na Londonskoj konferenciji održanoj 26.-27. avgusta 1992. predsjednik Međunarodnog komiteta Crvenog krsta (MKRK), dr. Cornelio SOMMARUGA, predložio je da međunarodna zajednica uspostavi zaštićene zone za otprilike 10.000 zatočenika koje je MKRK već obišao u sjevernoj i istočnoj Bosni.

Oktobar 1992.

94. Kasnije u oktobru 1992. MKRK je objavio dokumenat u kojem navodi da trenutna situacija zahtijeva stvaranje zone radi zaštite ugroženih zajednica u njihovim mjestima boravka.

6. oktobar 1992. – Rezolucija 780

95. Dana 6. oktobra 1992. prisustvovao sam Vijeću sigurnosti UN-a. Govorio sam u ime svoje zemlje i glasao za Rezoluciju 780 Vijeća sigurnosti UN-a[13]. Na tom sastanku vođena je rasprava o nacrtu Rezolucije koja se odnosi na formiranje Stručne komisije za procjenu dokaza teških kršenja ženevskih konvencija u bivšoj Jugoslaviji.

---

[12] *Rezolucija 758 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija*
ERN: 02000-8905-0200-8906
Predmet IT-02-54 Dokaz 547 Tab 4

[13] *Rezolucija 780 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija*
ERN:024-2488-0024-2489
Predmet IT-02-54 Dokaz 547 Tab 11

96. Izrazio sam snažnu podršku osnivanju Stručne komisije za istraživanje svih kršenja humanitarnog prava i rekao sam, između ostalog, da će komisija 'služiti utvrđivanju odgovornosti i kažnjavanju krivaca' i da će, osim toga, 'predstavljati važnu prepreku */deterrent/* u kontekstu procesa koji je UN preduzeo da bi donio mir...bivšoj Jugoslaviji.'

97. Potvrdio sam da moja zemlja Venecuela 'podržava sve napore koji doprinose zaustavljanju i kažnjavanju svih onih koji vrše zločine protiv ljudskog dostojanstva, gdje god se oni događali, i da nepostojanje međunarodne krivične nadležnosti ne bi trebalo izuzeti te zločince od suđenja i kazne.'

98. Komisija bi bila 'prvi korak u procesu odgovaranja i reagovanja na masovna ubistva i na grozomorne radnje 'etničkog čišćenja', a taj bi proces trebao da pripiše ličnu odgovornost onima za koje se nađe da su krivi zbog teških kršenja međunarodnog humanitarnog prava.'

99. 'Znamo da je rat najveća tragedija i upravo zbog toga postaje neophodno da dovedemo sve one koji podstiču ili podupiru ratna i osvajačka dejstva do jasnog razumijevanja da će pred međunarodnom zajednicom odgovarati zbog svoje odgovornosti u zločinima protiv čovečnosti.' Bilo je jasno da se radilo o poruci upućenoj direktno srpskom predsjedniku Slobodanu MILOŠEVIĆU.

27. oktobar 1992. – Izvještaj o SRJ specijalnog izvjestioca UN za ljudska prava

100. U svom izvještaju o situaciji po pitanju ljudskih prava na teritoriju bivše Jugoslavije od 27. oktobra 1992. specijalni izvjestilac Ujedinjenih nacija za ljudska prava u bivšoj Jugoslaviji, gospodin Tadeusz MAZOWIECKI, zaključio je da veliki broj raseljenih lica ne bi morao tražiti utočište u inostranstvu kad bi im mogla biti zagarantovana sigurnost i kad bi im se mogle osigurati dovoljne količine hrane i odgovarajuća medicinska pomoć. U tom kontekstu trebalo bi aktivno raditi na ostvarivanju koncepta sigurnih zona unutar teritorija Bosne i Hercegovine.

16. novembar 1992. – Rezolucija 787

101. Dana 16. novembra 1992. prisustvovao sam Vijeću sigurnosti UN–a i glasao u ime svoje zemlje za Rezoluciju 787 Vijeća sigurnosti

UN-a[14]. Na tom sastanku vođena je rasprava o zabrani slanja proizvoda preko Savezne Republike Jugoslavije iz strateških industrija, kao što su nafta, gvožđe, čelik, guma, itd.

102. Na sastanku sam rekao da će Venecuela glasati za Rezoluciju, ali sam izrazio 'duboku zabrinutost zbog činjenice da još nismo našli načine i metode da sprovedemo takve rezolucije u praksi i da obezbijedimo da ih se poštuje.'

103. Dodao sam: 'One zemlje (stalne članice) koje su sposobne (obezbijediti da se rezolucije Vijeća sigurnosti poštuju) imaju stalnu odgovornost za potencijalni gubitak vjerodostojnosti i prestiža Vijeća sigurnosti.'

104. Naročito sam naglasio potrebu da se utvrdi uloga mirotvornih misija UN–a i podvukao sam da regionalne organizacije 'nisu dobro pripremljene da se uhvate ukoštac sa tragedijama takvih razmjera i intenziteta, kao što je ova', te da 'konvencionalni mirotvorni metodi i humanitarna pomoć nisu dovoljni u sadašnjoj situaciji.'

105. Događaji koji su se razvijali u bivšoj Jugoslaviji mogli su se opisati samo jakim riječima. Tom prilikom sam rekao: 'Srbi su se sa vanrednom okrutnošću prihvatili ponavljanja onih zločina protiv čovječnosti' (tu se misli na događaje iz Drugog svjetskog rata).

106. **Tradicionalni je diplomatski način izražavanja rezolucija UN–a da i agresore i žrtve na istoj ravni naziva 'strane'. Ali u ovom je slučaju korišćenje takvog načina izražavanja sasvim sigurno neumjesno. Vijeće je vrlo dobro znalo ko je bio naoružan, a i ko je činio strahote. Vijeće je znalo ko je finansirao i snabdijevao Srpske paravojne formacije oružjem, municijom, teškim oružjem, hranom, benzinom, itd. Vijeće je vrlo dobro znalo koji su ljudi bili silovani i zahvaćeni užasnim radnjama etničkog čišćenja. Vijeće je znalo ko je imao tenkove, avione i teško oružje, ali je stalno od žrtava tražilo suzdržanost, a činilo vrlo malo i prekasno da bi zaustavilo genocid**.

107. **Vijeće je nametnulo sankcije Beogradu upravo zato što je znalo ko je stajao iza tih masakara, ali svejedno je nastavilo koristiti termin 'sve strane', ostavljajući utisak da su obje strane bile krive i na istoj ravni, pri tom lagodno zaboravljajući da je SRJ preko**

---

[14] *Rezolucija 787 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija*
ERN: 0299-1374-0299-1378
Predmet IT-02-54 Dokaz 547 Tab 13

bosanskih Srba silom zaposjedala teritorij druge zemlje članice UN–a i da je Bosna i Hercegovina bila zemlja članica UN–a koja se praktično nije mogla odbraniti.

108. **Beograd je lako mogao izbjeći primjenu sankcija, ali je sam bio ubijeđen da je (Beograd) imao namjeru da stvori Veliku Srbiju i da ga rezolucije UN–a ne bi mogle spriječiti u tome**.

Zone sigurnosti

109. Austrija, koja je tada bila nestalna članica Vijeća sigurnosti, bila je prva država članica koja je aktivno zagovarala mogućnost uspostavljanja zona sigurnosti u Bosni i Hercegovini.

110. U suštini, stalne članice Vijeća sigurnosti – najblaže rečeno – nisu tome bile naklonjene, a 'prva runda rasprave o tom pitanju dovela je samo do pažljivo formulisanog operativnog odlomka u Rezoluciji 787 (1992), od 16. novembra 1992., pozivajući Generalnog sekretara da se konsultuje sa Visokim komesarom Ujedinjenih nacija za izbeglice i sa drugim relevantnim međunarodnim humanitarnim agencijama, i da prouči mogućnosti i preduslove povezane sa uvođenjem zona sigurnosti u humanitarne svrhe.'

111. 'Komandant snaga UNPROFOR–a suprotstavio se ideji uspostavljanja zona sigurnosti, izuzev onih oko kojih se dogovore suprotstavljene strane. Nije se suprotstavio principu zaštite bosanske Vlade i njenih oružanih snaga od srpskog napada, ali je izrazio mišljenje da mirotvorci ne bi mogli imati nikakvu ulogu u takvoj operaciji. Po njegovom sudu, zaštita zona sigurnosti bila je posao za borbeno spremnu, mirotvornu operaciju. Sažeo je svoje stanovište u podnesku Sekretarijatu, rekavši da nije moguće istovremeno raditi na ratu i na miru.'[15]

112. Nije pripremljen nikakav izvještaj o uvođenju zona sigurnosti. Čitanjem predašnjih komentara postaje očito da su se zbunjenost, protivrječje, ravnodušnost i bezvoljnost udružili, kako bi spriječili razvoj politike zona sigurnosti.

---

[15] *Izvještaj Generalnog sekretara u skladu sa Rezolucijom 53/3 Generalne skupštine. Pad Srebrenice*
ERN: 0059-6452-0059-6467
Predmet IT-02-54 Predmet 547 Tab 36

113. **Bolno je uvidjeti da je pitanje zona sigurnosti ubačeno u dnevni red Vijeća sigurnosti UN–a tek nakon što je svijet upoznat sa patnjama Srebrenice – ne zahvaljujući UN–u, nego medijima i predstavniku Bosne i Hercegovine, ambasadoru Muhamedu SACIRBEYU**.

114. Ali to je trebalo da se desi mjesecima ranije, kad je UN vrlo dobro znao za stvarno stanje i kad su okolnosti bile manje tragične. U novembru 1992. Sekretarijat je zadužen da prouči mogućnost stvaranja zona sigurnosti, a u aprilu 1993. poboljšanu su rezoluciju morale iznijeti nesvrstane zemlje u Vijeću – koje su onda morale da se bore sa otporom nekih stalnih članica, koje su se jasno protivile takvoj inicijativi.

17. decembar 1992. – Preporuke Visokog komesara UN–a za izbjeglice

115. Prema izvještaju Generalnog sekretara o Srebrenici, 'Visoki komesar Ujedinjenih nacija za izbjeglice, gospođa OGATA, oprezno se izrazila po pitanju (zona sigurnosti) u svom pismu Generalnom sekretaru od 17. decembra 1992. Podržavala je opšti princip da bi sigurnost trebalo da se osigura *in situ* i da bi mirotvorci trebalo da se rasporede, kako bi pružili vojnu zaštitu progonjenim grupama. Vjerovala je, međutim, da bi ideja o zonama sigurnosti trebalo da bude tek posljednja opcija.'

116. Jedanaest godina docnije, tek nedavno sam saznao da je gospođa OGATA poslala to pismo Generalnom sekretaru UN–a, upozoravajući ga na predstojeću tragediju u Srebrenici. Pismo se pominje u izvještaju Generalnog sekretara[16], ali nije citirano u cjelosti.

117. Ono otkriva da je četiri meseca prije izbijanja krize u aprilu 1993. Sekretarijat (a vjerovatno i neke stalne članice) znao za nevolje koje su se spremale u Srebrenici.

118. Nestalne članice nikad nisu upoznate sa pismom gospođe OGATE. Da je bilo obznanjeno, potaknulo bi dejstvo umjesto četveromjesečnog čekanja do trenutka kad je Srebrenica bila prisiljena na kapitulaciju i kad je započela prva faza masakra.

---

[16] Izveštaj Generalnog sekretara u skladu sa Rezolucijom 53/3 Generalne skupštine.
Pad Srebrenice
ERN: 0059-6452-0059-6467
Predmet IT-02-54 Predmet 547 *Tab 36*

119. Zbog kredibiliteta i položaja gospođe OGATE, njen hitan zahtjev 'da se pruži vojna zaštita progonjenim grupama' uticao bi na javno mnijenje – i to je vjerovatno bio razlog što to pismo nije javno objavljeno – da bi se spriječilo upravo sprovođenje zaštitnih inicijativa u enklavi.

120. Šokantno je saznati poslije toliko godina da taj hitan zahtjev šefa UNHCR–a vezan za srebreničku tragediju koja je bila u toku, nije dostavljen Vijeću sigurnosti (prije nego što su međunarodna sredstva informisanja otkrila veličinu tragedije).

121. Mislim da je sada jasnije da nikada nije postojala namjera da se spriječi pad tog sela, jer inače bi tok akcije bio drugačiji i masakr u Srebrenici možda se nikada ne bi odigrao. To ostaje na savjesti odgovornih strana u tom zataškavanju, o čemu je gospođa OGATA propisno izvijestila preko nadležnih kanala komunikacije Ujedinjenih nacija.

22. februar 1993. – Rezolucija 808

122. Dana 22. februara 1993. prisustvovao sam sjednici Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija, gdje sam govorio u ime svoje države i glasao u korist Rezolucije 808 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija da se osnuje međunarodni sud za krivično gonjenje prekršilaca humanitarnog prava u bivšoj Jugoslaviji.[17]

123. Kako je vrijeme pokazalo, osnivanje suda bio je nesumnjivo značajan događaj.

124. Neke članice Vijeća iskreno su vjerovale da će prijetnja preduzimanjem pravnih postupaka protiv onih koji su odgovorni za počinjene zločine uticati na tok rata.

125. Drugi su vjerovali isto to, ali su u toj inicijativi vidjeli priliku da se pokažu aktivnijima protiv agresora, a da ne moraju pribjeći upotrebi sile da bi ih zaustavili. Trebalo je nekoliko godina da se aktivira ova inicijativa, koja prvobitno nije naišla na veliku podršku.

126. Zbog odgađanja sprovođenja postalo je očigledno da je Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija i dalje vjerovalo da su pregovori

[17] *Rezolucija 808 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija*
ERN: 0013-8917-0013-8918
Predmet IT-02-54 Dokaz 547 Tab 16

mogući i naginjao je prema tome da skroji mirovni sporazum po svaku cijenu. Tužilac nije bio važna stvar i nije bilo hitno da se bilo koga krivično goni; zapravo, svoju prvu presudu (u slučaju TADIĆ) izrekao je u maju 1995. godine.*

127. Kandidata kojeg su nesvrstane zemlje u Vijeću sigurnosti predložile Generalnom sekretaru Boutrosu BOUTROS - GALIJU, uglednog pravnika profesora Cheriffa BASSIOUNIJA, opstruisale su neke stalne članice uz aktivnu podršku jednog višeg člana Pravne službe Sekretarijata koji je lobirao neke od nas da uskratimo podršku profesoru BASSIOUNIJU. Pribojavali su se da će profesor BASSIOUNI odmah početi da krivično goni upravo čovjeka sa kojim su pregovarali: Slobodana MILOŠEVIĆA. U Vijeću sigurnosti Ujedinjenih nacija bilo je opštepoznato da pregovarači nisu htjeli da ubrzaju sudski proces prije nego što završe svoje pregovore, što je ustvari i bio slučaj (trebalo je mnogo vremena da se imenuje tužilac i aktivira sud). Druga važna stvar bila je činjenica da je profesor BASSIOUNI egipatskog porijekla.

Mart 1993. – Sigurne zone

128. Do marta 1993. godine sigurne zone zaista nisu predstavljale predmet razgovora čak i da je Sekretarijat znao (kako smo sada saznali) da je situacija, bez sumnje, zaslužila punu i hitnu pažnju, kao i uplitanje Vijeća sigurnosti.

129. Proteklo je četiri mjeseca od kada su predsjednik Međunarodnog komiteta Crvenog krsta (MKCK) i specijalni izvjestilac Ujedinjenih nacija za ljudska prava u bivšoj Jugoslaviji zatražili stvaranje zona sigurnosti ili zaštićenih zona da bi se savladalo vanredno stanje koje je već nastupilo.

130. Također, prošlo je tri mjeseca od kada je Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija 'pozvalo Generalnog sekretara UN–a da, u dogovoru sa visokim komesarom Ujedinjenih nacija za izbjeglice, prouči uslove koji su potrebni za uspostavljanje zona sigurnosti.' Nikakav postupak nije, međutim, preduzet sve do aprila 1993. godine kada se Srebrenica pojavila na međunarodnoj sceni.

---

* ICTY je Prvostepenu presudu u predmetu Tadić donio 7. maja 1997. (primjedba izdavača).

131. Sada, zahvaljujući nedavnim informacijama, shvatam zašto su se stalne članice protivile rezoluciji. Sada vjerujem da su već znali da je Srebrenica već bezuslovno pala.

18. mart 1993. – Izvještaj UNHCR–a

132. Tek nedavno, gotovo deset godina kasnije, mogao sam da pročitam pismo koje je gospođa OGATA, visoki komesar Ujedinjenih nacija za izbjeglice, poslala Generalnom sekretaru Boutrosu BOUTROS – GALIJU 18.[18] marta 1993. godine. Strašno je uznemiravajuće saznati da, s obzirom na prirodu vanrednog stanja koje je gospođa OGATA opisala, njeno pismo nije odmah dato na uvid Vijeću sigurnosti.

133. U hitnom zahtjevu gospođe OGATE, također, je jasno da se situacija neko vrijeme razvijala, da nije nastala preko noći i da je šef UNHCR–a najvjerovatnije izvijestio o toj situaciji u prethodnim pismima s kojima tada nisam bio upoznat.

134. **U ovom pismu gospođa OGATA je predvidjela tragediju i masakr koji su se kasnije dogodili u Srebrenici. Osim toga, jasno je upozorila BOUTROS – GHALIJA:**

135. 'Želim da Vam skrenem pažnju na događanja koja se već neko vrijeme odvijaju u Srebrenici. Sve ukazuje na to da se u srebreničkoj enklavi razvija masovna humanitarna tragedija.'

136. 'Trebalo bi upozoriti ključne svjetske lidere o tim događajima, te skrenuti pažnju Vijeću sigurnosti na ovo hitno pitanje.'

137. 'Situacija u srebreničkoj enklavi se pogoršava iz sata u sat. Najnoviji izvještaji koje sam dobila od svog osoblja sa lica mjesta su užasni. Hiljade ljudi ulaze u grad iz okolnih područja, koja srpske snage sistematski napadaju i zauzimaju.'

138. **'Ljudi umiru usljed vojne akcije, od gladi i zbog nemogućnosti liječenja, i to od 30 do 40 ljudi na dan. Dana 16. marta dobila**

---

[18] *Pismo UNHCR–a (Ogata) upućeno Generalnom sekretaru u kojem je istaknuta užasna situacija u Srebrenici.*

ERN: 0345-2461-0345-2462

Tab 5

sam usmene garancije od presjednika MILOŠEVIĆA i dr. KARADŽIĆA za prolazak konvoja materijalne pomoći...naročito za Srebrenicu.'

139. 'General WAHLGREN rekao mi je sinoć da su pregovori otpočeli da bi se isposlovao prolazak konvoja za Srebrenicu to jutro. Upravo sam čula da svi ti napori do sada nisu dali opipljive rezultate. Prema tome, čini se da je izbacivanje paketa iz vazduha jedini način koji preostaje da se dostavi pomoć tim ljudima u Srebrenici koji su bez sredstava za život.'

140. 'Molim vladu Sjedinjenih Država da poveća količinu materijalne pomoći svim mogućim sredstvima. Voljela bih da mogu da računam na vašu podršku.'

141. Gospođa OGATA je oštro i, nažalost, kao što je vrijeme pokazalo, tačno upozorila Boutrosa BOUTROS – GHALIJA:

142. 'Također, želim da Vam skrenem pažnju na događanja koja se već neko vrijeme odvijaju u Srebrenici. Smatram da je apsolutno neophodno da se održava stalna međunarodna prisutnost u toj enklavi.'

143. **'Ovo je jedini način da se osigura da to očajno stanovništvo ne bude potpuno napušteno. Sve ukazuje na to da se u srebreničkoj enklavi odigrava masovna humanitarna tragedija…..'**

144. I ponovo je naglasila: 'Vjerujem da bi trebalo upozoriti glavne svjetske lidere na ova događanja. Bila bi Vam veoma zahvalna ako bi razmotrili mogućnost da se ovo hitno pitanje iznese pred Vijeće sigurnosti'.

145. Njeno upozorenje ponavljali su kasnije i drugi sa kojima sam razgovarao kada je Vijeće sigurnosti UN-a posjetio SRJ/Savezna Republika Jugoslavija/. Gospodin Jose Maria MENDILUCE, ugledni španski diplomata koji je u to vrijeme bio predstavnik UNHCR-a u bivšoj Jugoslaviji, rekao mi je za vrijeme naše posjete Srebrenici u aprilu 1993. godine da je prethodno podnio izvještaj o tome da je vidio kamione pune mrtvih bosanskih Muslimana kako ih izvoze sa područja Tuzle.

146. Generalni sekretar je do tada imao očigledno više nego dovoljno pouzdanih podataka da alarmira Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija. Priroda tog zahtjeva i njegov izvor – gospođa OGATA – morali su ga prisiliti da odmah obavijesti Vijeće. Njen zahtjev bi, zbog njenog kredibiliteta i položaja, rezultirao brzom akcijom Vijeća i sigurno bi imao važan uticaj na svjetsku javnost u to vrijeme – čini se da je ovo bio razlog zbog kojeg je pismo zadržano.

147. Čak sudeći prema slabom učinku Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija vjerovatno za vrijeme čitavog procesa, nije mnogo vjerovatno: da nikako nije bilo moguće stvoriti zonu sigurnosti prije nego što je **prisiljena na kapitulaciju uz pomoć UNPROFOR-a,** četiri mjeseca kasnije, u aprilu 1993. To bi bila drugačija situacija u kojoj bi Ujedinjene nacije mogle da definišu uslove i parametre različitim oblicima, a ne bosanski Srbi.../nejasan paragraf/.

148. Generalni sekretar je definitivno trebao upotrijebiti moralnu i političku moć svog položaja da izazove neku reakciju, barem reakciju javnog mnijenja. Ali ostao je nijem. Ne treba mnogo razmišljati o tom razlogu da bi se došlo do sljedećeg zaključka: Pregovori su se odvijali u to vrijeme pod rukovodstvom Davida OWENA i Cyrusa VANCEA. Oni i gospodin MILOŠEVIĆ predložili su teritorijalnu podjelu, koja bi bila aparthejtske prirode, ono što je prema Ujedinjenim nacijama bilo 'Suverena Republika Bosna i Hercegovina'.

149. Prema toj etničkoj podjeli, Srebrenica bi, u istočnom dijelu Bosne i Hercegovine i blizu granice Savezne Republike Jugoslavije, ostala ono što je bilo predloženo da bude, muslimanska teritorija - velikim dijelom izolovana od Sarajeva. To su vođe u Beogradu i na Palama, MILOŠEVIĆ i KARADŽIĆ, uvijek odbijali.

150. Zaključak koji proizilazi kada znate za ovu situaciju, kao i određeni broj drugih okolnosti, opisan je u ovoj izjavi.

151. **Predaja Srebrenice Srbima bila je od strategijske važnosti – kako za Srbe, tako i za pregovarače UN-a – jer je Srebrenica morala da bude na teritoriji pod kontrolom Srba da bi mirovni 'sporazum' bio moguć.**

152. Postala bi dio Velike Srbije. Ta enklava nikad nije bila priključena glavnom dijelu teritorije koja je bila pod kontrolom Vlade, a koja se nalazila zapadnije /treba: istočnije – prim. Institut/, zbog čega je bila pogodan cilj za izolaciju i napad od strane srpskih snaga.

153. Praćenjem izvještaja koje Generalni sekretar BUTROS-GHALI nikada nije razmotrio zajedno sa nestalnim članicama Vijeća – koje su bile jedine koje bi se suprotstavile takvom toku – kao i čitanjem **uputstva koje je dao UNPROFOR-u da ne pomaže zaštitu enklava**, lako se može utvrditi takav smišljen tok akcije. Rezolucije o zloglasnim zonama sigurnosti, o kojima smo sada čuli, bile su potpuna prevara od prvog dana.

154. **Ono što Generalni sekretar ni pregovarači Ujedinjenih nacija niti stalne članice Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija nisu razmotrili bila je moguća cijena jedne takve akcije koja bi konačno dovela do masakra nad skoro osam hiljada nevinih ljudi, koji su imali tu nesreću da žive u susjedstvu uže Srbije.**

155. Danas se Srebrenica nalazi u Republici Srpskoj.

22. mart 1993. – Zone sigurnosti

156. Tek 22. marta 1993. godine kada je Generalni sekretar Boutros BOUTROS-GHALI pisao Vijeću sigurnosti UN-a, čuli smo za pismo, ali nismo vidjeli njegovu sadržinu. Boutros GHALI napisao je tada: 'Gospođa OGATA opisuje uznemirujuću situaciju u Srebrenici... možda bi članice Vijeća sigurnosti htjele da razmotre kakvu bi akciju pomoći mogle pokrenuti u ovoj izuzetno zabrinjavajućoj situaciji'. 'Možda bi htjele' – kako je to Generalni sekretar blago predložio nije prenijelo značaj hitnosti kojeg je gospođa OGATA opisala, koja je u svom pismu rekla Generalnom sekretaru: 'Voljela bih da mogu da računam na Vašu podršku'.

157. Opis kojeg je dao Generalni sekretar predstavljao je najveće moguće minimiziranje činjenica na terenu o kojima je OGATA živo izvijestila. A hitno pismo gospođe OGATE od 18. marta, u kojem ona potanko opisuje tačnu i strašnu situaciju u Srebrenici, tražeći od Generalnog sekretara da njen izvještaj hitno iznese pred Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija, nikad nije stiglo do Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija kao što je ona revnosno i odgovorno zatražila.

158. Zašto je Generalni sekretar odlučio da zataji čitavu sadržinu dramatičnog zahtjeva gospođe OGATE, a ne da ga predoči članicama Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija moralo bi da bude pitanje od značajne važnosti za svakoga ko je službovao u Vijeću sigurnosti Ujedinjenih nacija.

159. U izvještaju Generalnog sekretara pod nazivom *Pad Srebrenice* stoji: 'Generalni sekretar prenio je Vijeću sigurnosti pismo visokog komesara, nakon čega je održano prošireno savjetovanje članica Vijeća'. On nije/kako piše/. Kofi ANNAN mora da tada nije znao za stvarno stanje.

31. mart 1993. – Zabrana letova

160. Dana 31. marta 1993. godine prisustvovao sam sjednici Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija. Imao sam riječ i u ime svoje države glasao sam u korist Rezolucije 816[19] Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija da se produži zabrana letova u vazdušnom prostoru Bosne i Hercegovine. Izrazio sam podršku Venecuele 'zbog njenog preventivnog karaktera i izričite veze između zabrane letova i niza mjera koje su donesene da bi omogućile sprovođenje sporazuma o miru'. Čak iako je prva rezolucija koja je zabranila vojne letove (781) doživjela barem 500 kršenja, moglo bi se reći da je postigla važan cilj u sprečavanju širenja sukoba.

161. Znao sam da su kršenja, uopšte, podrazumijevala avijaciju iz SRJ, s obzirom da je SRJ jedina imala avione i helikoptere, te kapacitete za održavanje i iskusne pilote. Isto se odnosilo na radarski sistem koji je bio dostupan jedino preko Beograda.

162. Također sam pristao na dodatak da se zabrana sprovede svim potrebnim sredstvima. Bio sam zabrinut da će propust da se osigura poštovanje za tu rezoluciju otežati uvjeravanje strana da Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija ima sposobnost i političku riješenost da je sprovede, što se neizbježno pokazalo da je i bio slučaj. Beograd je dobro shvatio da u Vijeću sigurnosti nije bilo volje da ih se zaustavi.

163. Letovi su bili neka vrsta testa za međunarodnu zajednicu na kojima je pala. NATO nije prisilio ni jedan jedini avion da sleti.

3. april 1993. – Zone sigurnosti

164. Kasnije, 3. aprila 1993. godine, Generalni sekretar BOUTROS-GHALI obratio se predsjedavajućem Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija (pismo datira od 2. aprila 1993. godine),[20] prenoseći mu drugo pismo gospođe OGATE, od 2. aprila 1993. godine, u kojem ona kaže:

---

[19] *Rezolucija 816 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija*
ERN: 0299-1367-0299-1369
Predmet IT-02-54 Dokaz 547 Tab 18

[20] *Popratno pismo Generalnog sekretara Presjedavajućem Vijeća sigurnosti UN-a uz priloženo pismo UNHCR-a (Ogata) opisujući vrlo dramatično stanje u Srebrenici*
ERN: 0342-1915-0342-1916
Tab 6

165. 'Shodno mom pismu od 18. marta, htjela bih da Vam skrenem pažnju na krajnje dramatičan položaj ljudi iz Srebrenice.' Gospođa OGATA je zasigurno bila pod pogrešnim utiskom da je njeno prethodno pismo, koje datira od 18. marta, došlo do Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija, kao što je i zamolila Generalnog sekretara. Sada znamo da ono nije stiglo, kako je ona to prethodno zatražila, u skladu sa svojim dužnostima kao visoki komesar za izbjeglice.

166. Značaj pisma gospođe OGATE, koje datira od 18. marta 1993. godine, ne bi trebalo potcijeniti.

167. Da je pismo gospođe OGATE od 18. marta uručeno Vijeću sigurnosti Ujedinjenih nacija kasnija događanja vezana za tragediju u Srebrenici, najprije za vrijeme njene **kapitulacije uz pomoć UNPROFOR-a u aprilu 1993. godine** i kasnije u julu 1995. godine kada se dugo najavljivani masakr odigrao, mogla su da budu drugačija.

168. Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija pristalo je da razmotri Rezoluciju kojom se Srebrenica proglašava zonom sigurnosti, a koju su nesvrstane članice Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija podnijele na razmatranje tek nakon što su međunarodna sredstva informisanja spriječila da se ignoriše tragedija koja je bila u toku.

169. Pismo gospođe OGATE je trebalo da bude, a vjerovatno bi i bilo, više nego dovoljno da Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija počne da djeluje. Poslije svega, njen opis gnusnih zločina bio je dramatičniji nego sami televizijski izvještaji. Također, njeno pismo je poslano kada je još bilo vremena da Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija učini nešto, kao, naprimjer, da proglasi Srebrenicu zonom sigurnosti i sigurnom zonom. To je učinjeno, ali tek nakon što je ta enklava pala u srpske ruke. **Sekretarijat** i **UNPROFOR** su naveli Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija da vjeruju kako su Srbi samo opkolili enklavu.

3. april 1993.

170. Dana 3. aprila 1993. godine, nakon konsultacija sa članovima Vijeća sigurnosti UN-a/Ujedinjenih nacija/, predsjedavajući je izdao saopštenje u kojem navodi da je 'Vijeće sigurnosti šokirano i izuzetno zabrinuto zbog teške i pogoršane humanitarne situacije do koje je došlo u Srebrenici....'[21]

5. april 2003. – Pismo stalnog predstavnika Republike Bosne i Hercegovine

171. Dana 5. aprila 1993. godine stalni predstavnik Bosne i Hercegovine, ambasador Muhammed SACIRBEY predao je pismo presjedavajućem Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija u kome se navodi da je tokom prethodne noći, 4. aprila, vojni konvoj oklopnih vozila iz teritorije Republike Srbije ušao u Zeleni Jadar, Republika Bosna i Hercegovina.[22]

172. Vijeće nije reagovalo na ovaj ozbiljan slučaj.

173. **Vijeće je, ustvari, imalo veoma odbojan stav prema pismima koje je ambasador Bosne i Hercegovine stalno slao i u kojima je on izvještavao o agresiji na svoju zemlju, punopravnu članicu Ujedinjenih nacija. Ustvari, Vijeće nikada nije ništa učinilo po pitanju ni jednog izvještaja Bosne i Hercegovine, čak nije ni razmišljalo da ih prouči, a nije ni tražilo da Sekretarijat podnese izvještaj vezano za njih. Pisma koja su upućivali ambasador i predsjednik IZETBEGOVIĆ završavala su, bukvalno, u kanti za otpatke, nije se smatralo da zaslužuju odgovor ni od strane Vijeća sigurnosti UN-a ni od Sekretarijata**.

---

[21] *Predsjednička izjava Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija o teškoj situaciji u Srebrenici*

ERN: 0342-1913-0342-1914

Tab 7

[22] *Pismo stalnog predstavnika Bosne i Hercegovine Predsjedavajućem Vijeća sigurnosti UN-a u kojem navodi da su oklopna vozila ušla u Bosnu i Hercegovinu iz SRJ*

ERN: 0342-1912-0342-1912

Tab 8

174. Ambasador SACIRBEY, ambasador Bosne i Hercegovine, u ovom slučaju je izvještavao o kopnenim napadima i teškom artiljerijskom granatiranju na istočnom srebreničkom frontu.

175. Nevjerovatno je da je Vijeću trebalo deset dana da reaguje, ne na ovaj alarmantan i hitan izvještaj, nego zbog buke koja se stvorila oko Srebrenice u međunarodnim sredstvima informisanja, zbog čega je postalo nemoguće da se to i dalje prikriva.

8. april 1993. – Nalog Međunarodnog suda pravde

176. Dana 8. aprila 1993. godine Međunarodni sud pravde izdao je bezuslovni nalog u predmetu koji se odnosi na primjenu Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida (Bosna i Hercegovina protiv Jugoslavije) (Srbija i Crna Gora).[23]

177. Nalog je predstavljao oštro upozorenje koje Vijeće sigurnosti UN-a i Ujedinjene nacije nisu smjele ignorisati. *Konvencija o genocidu* nalaže obavezu zemljama potpisnicama da preduzmu mjere da se suprotstave djelima genocida. Međutim, uprkos važnosti koju ima Međunarodni sud pravde u sistemu Ujedinjenih nacija, kao i sadržini privremenih mjera Suda, informacija koju je Sud uputio nije dobila važnost i hitnost koju je zasluživala. Stalne članice Vijeća nisu htjele da se suoče sa tom obavezom.

178. Sud je naveo sljedeće **privremene mjere** koje će biti na snazi dok se Sud bavi ovim slučajem:

179. 'Da Jugoslavija (Srbija i Crna Gora), zajedno sa svojim agentima i saradnicima u Bosni i drugdje, mora odmah da prestanu i uzdrže se od svih djela genocida i genocidnih djela protiv naroda i države Bosne i Hercegovine, uključujući, ali ne ograničavajući se na, ubistvo; masovna pogubljenja; mučenja; silovanja; teške ozljede; takozvano etničko čišćenje; bezobzirno razaranje sela, gradova, područja i gradova/cities/; opsadu sela, gradova; izgladnjivanje civilnog stanovništva; bombardovanje civilnog stanovništva; i zatvaranje civila u koncentracione logore.'

---

[23] *Nalog u slučaju koji se odnosi na primjenu Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida (Bosna i Hercegovina protiv Jugoslavije - Srbija i Crna Gora)*

ERN: 0342-3741-0342-3793

Tab 9

180. ‘Vlada Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora) treba da osigura da ni jedna vojna, paravojna ili neregularna jedinica koja može da bude rukovođena ili potpomognuta od strane te vlade, kao ni jedna organizacija ili lice koje mogu da budu pod njenom kontrolom, vođstvom ili uticajem ne izvrše nikakva djela genocida, zavjere u činjenju genocida, direktnog i javnog podsticanja na činjenje genocida, bilo da je to usmjereno protiv muslimanskog stanovništva Bosne i Hercegovine ili protiv bilo koje druge nacionalne, etničke ili vjerske grupe.’

181. Jedini sudija koji je glasao protiv naloga bio je sudija Nikolai K. TARASSOV iz Rusije. To nije bilo iznenađujuće, on je slijedio isti princip glasanja kao i ruski predstavnik u Vijeću sigurnosti, koji je, također, jedini bio uzdržan u Vijeću.

182. Činjenica da je najviši međunarodni sud preuzeo slučaj predstavlja poseban događaj u životu suda i samih Ujedinjenih nacija. Takvi zločini protiv čovječnosti, kao i genocid nisu se razmatrali od Nirnberga, prije pedeset godina.

183. Ambasador SACIRBEY, predstavnik Bosne i Hercegovine, čak 1996. godine, u svojoj raspravi pod nazivom ‘Zacrtavanje puta’ kaže da se 1996. godine ambasador Sjedinjenih Država Richard HOLBROOKE osvrnuo na tvrdnju da bismo trebali da odustanemo od našeg slučaja pred Međunarodnim sudom pravde. Iako smo znali da je on to donio od MILOŠEVIĆA u sklopu nekakve nejasne pogodbe, ambasador HOLBROOKE je to neuvjerljivo prenio kao izraz dobre volje sa naše strane usmjeren novom dobu saradnje sa tim režimom u Beogradu. Slučaj pred Međunarodnim sudom pravde, sa originalnim dokazima i svjedočenjima, stalno je služio da bi se osporilo ponovno pisanje historije. To nije odgovaralo, ne samo zahtjevu da se pozovu na odgovornost oni koji se nisu suprotstavili genocidu, nego ni grandioznim zamislima koje su neki imali u glavi o svojoj ulozi ‘mirotvoraca’ u Bosni’.

Nacrt Rezolucije o utvrđivanju dodatnih sankcija SRJ

184. Istog dana, 8. aprila, predložen je nacrt[24] Rezolucije koju su zagovarale Zelenortska Ostrva, Džibuti, Francuska, Maroko, Pakistan, Španija, Ujedinjeno Kraljevstvo, Sjedinjene Države i Venecuela.

185. Namjera zemalja koje su zagovarale Rezoluciju je bila ta da se blokira trgovinska i vojna povezanost bivše Jugoslavije sa njenim zastupnicima u Bosni i Hercegovini.

186. Htjeli smo da svedemo pomoć koju je režim u Beogradu pružao Srbima u Bosni na najmanju moguću mjeru. Ova rezolucija se nije odlučno provodila u praksi i stalno se kršila od strane Srbije i Crne Gore.

13. april 1993.

187. Dana 13. aprila 1993. godine srpski komandanti su obavijestili predstavnika UNHCR-a/Visoki komesarijat Ujedinjenih nacija za izbjeglice/da će da uđu u Srebrenicu u roku od dva dana ukoliko se grad ne preda i ukoliko se bosansko stanovništvo ne evakuiše (ma koliko da je ovaj razvoj događaja bio ozbiljan, Sekretarijat nije obavijestio Vijeće sigurnosti UN-a, bar ne nestalne članice).

15. april 1993. – Izjava Pokreta nesvrstanih zemalja

188. Dana 15. aprila 1993. godine, kao koordinator Pokreta nesvrstanih zemalja koje su bile članice Vijeća sigurnosti UN-a, uručio sam presjedavajućem Vijeća sigurnosti UN-a izjavu koju je trebalo podijeliti svima. Izjavu su potpisali predstavnici Zelenortskih Ostrva, Džibutija, Maroka, Pakistana i Venecuele.[25]

---

[24] *Prijedlog Rezolucije Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija kojom se osuđuje etničko čišćenje i potvrđuju sankcije SRJ*
ERN: 0342-2187-0342-2190
Tab 10

[25] *Izjava Pokreta nesvrstanih zemalja koje su članice Vijeća sigurnosti UN-a vezano za uvođenje hitnih ekonomskih sankcija SRJ*
ERN: 0342-1892-0342-1894
Tab 11

189. Rezolucija, koju smo mi, također, podržali, imala je za cilj da poveže potrebu da se odmah uvedu ekonomske sankcije Saveznoj Republici Jugoslaviji (Srbija i Crna Gora) kao mjera za hitno prihvatanje mirovnog plana od strane bosanskih Srba, koji su, kako je to vrijeme pokazalo, koristili **pregovaračke procese samo kao sredstvo da dobiju na vremenu da bi – putem etničkog čišćenja i genocida – odvojili veću teritoriju od Bosne i Hercegovine**.

190. Odlaganje donošenja Rezolucije o sankcijama ocijenili smo kao veoma ozbiljno. Do odlaganja je došlo, iako to zvanično nije tako nazvano, zbog stava Rusije da bi uvođenje dodatnih sankcija Srbiji moglo uticati na predsjednika YELTSINA na predstojećem referendumu 25. aprila.

191. Ujedinjeno Kraljevstvo, Francuska i SAD su, nažalost, udovoljile zahtjevu Rusije i na taj način, po našem mišljenju, dovele do jednog opasnog presedana. Fasada koja je korišćena da se prikrije ova odluka bila je, naravno, ta da će se nastaviti mirovni napori, što očito nije bilo moguće u vrijeme kada su Srbi neprekidno granatirali Sarajevo i Srebrenicu.

192. Mi smo naglašavali da Vijeće sigurnosti UN-a, da bi spriječilo srpsku agresiju na Bosnu i Hercegovinu, mora da preduzme mjere u cilju trenutne imobilizacije teškog naoružanja i njegovog stavljanja pod efikasnu međunarodnu kontrolu; **ukidanje embarga na oružje koji je i dalje uskraćivao pravo Vladi Bosne i Hercegovine na samoodbranu; i ono što je bilo veoma važno, da se na efikasan način zabrane isporuke oružja bosanskim Srbima koje su dolazile iz SRJ i da se na efikasan način sprovedu sveobuhvatne sankcije protiv SRJ (Srbija i Crna Gora). Ništa od toga se nije dogodilo u nekoj značajnoj mjeri**.

193. Skrenuli smo pažnju Vijeću sigurnosti UN-a na privremeni nalog Međunarodnog suda pravde, u kojem se Srbija i Crna Gora pozivaju da odmah preduzmu sve mjere koje su u njihovoj moći (koja je neograničena) da spriječe činjenje zločina genocida u Bosni i Hercegovini. One nisu to spriječile, ni zaustavile, iako je, po mom mišljenju, bilo opšte poznato da su imale punu kontrolu (finansijsku, trgovačku, vojnu, kontrolu oružja, goriva i pozadinsku kontrolu) nad bosanskim Srbima.

194. Iznijeli smo prigovor da je krajnje neprihvatljivo to što se nije dozvolilo da Vijeće sigurnosti UN-a u potpunosti razmotri jedno pitanje koje je od vitalnog značaja za međunarodni mir i sigurnost zbog značaja

koje ono ima (a ne zbog toga da bude nešto što odlučuje o izbornoj sudbini predsjednika YELTSINA), što je bio pravi razlog zbog kojeg Vijeće sigurnosti UN-a nije odmah djelovalo u smislu usvajanja Rezolucije.

195. **Naša posljednja tačka je bio podsjetnik stalnim članicama na to da imaju individualnu i kolektivnu odgovornost da se pridržavaju principa i svrhe Povelje Ujedinjenih nacija (u skladu sa njihovim povlasticama prema Povelji) u ovom času iskušenja za zemlju članicu organizacije; to je značilo obavezu da se brani Bosna i Hercegovina od napada druge zemlje članice**.

196. Dana 16. aprila 1993. godine, stalni predstavnik Bosne i Hercegovine je predao dva pisma predsjedavajućem Vijeća sigurnosti UN-a da se podijele svima[26] (u toku prethodne dvije nedjelje on je već bio poslao nekoliko pisama). U pismu/kako piše/ je stajalo da snage kojima je rukovodila, koje je kontrolisala i podupirala Savezna Republika Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) nastavljaju sa svojim napadima na Bosnu i Hercegovinu, a posebno su pojačale svoj napad na Srebrenicu.

197. U pismu Bosne i Hercegovine stoji, također, i sljedeće: 'Strašna situacija u Srebrenici je tako dobro dokumentovana od strane svjetskih medija, a to je potvrdilo i osoblje UN-a na terenu, da ću ja da se uzdržim od ponavljanja detalja da ne bi doveo u neugodnu situaciju one koji su pismo čitali (članovi Vijeća sigurnosti).'

198. A onda je dodao: 'Odgovornost za ovaj pokolj koji traje leži na mnogim stranama, uključujući i one koje su uskratile pravo na samoodbranu nedužnim civilnim žrtvama u Bosni i Hercegovini, a da nisu preduzele ni izbliza adekvatne korake da bi zaštitile te civile.'

199. Ustvari, predstavnik Bosne i Hercegovine Muhammed SACIRBEY izvijestio je Grupu nesvrstanih pri Vijeću sigurnosti UN-a, kao i druge članice Vijeća, i dao značajne informacije koje su kasnije

---

[26] *Pismo stalnog predstavnika Republike Bosne i Hercegovine upućeno predsjedavajućem Vijeća sigurnosti UN-a u kojem traži da garantuje sigurnost preostalim stanovnicima Srebrenice.*

ERN: 0342-1888-0342-1888

Tab 12

Pismo stalnog predstavnika Republike Bosne i Hercegovine upućeno predsjedavajućem Vijeća sigurnosti UN-a u vezi napada snaga SRJ na Srebrenicu.

ERN: 0342-1890-0342-1890

Tab 13

potkrijepljene u izvještajima međunarodnih sredstava informisanja, kao i od strane nevladinih organizacija. Vijeće sigurnosti UN-a ne može da tvrdi da nije znalo za ove činjenice.

200. Ova pisma, zajedno sa informacijama koje su mediji davali, navela su nesvrstane članice da stave na sto Rezoluciju koja je kasnije prihvaćena, a kojom se 'Srebrenica i njena okolina tretiraju kao zona sigurnosti koja treba da bude zaštićena od svakog oružanog napada ili bilo kojeg neprijateljskog djelovanja' – iako je ta rezolucija pretrpjela značajne izmjene od strane stalnih članica koje su promijenile naš prijedlog koji je glasio '**Zaštićena zona Srebrenica'/Protected Area of Srebrenica**/ u "**Zona sigurnosti Srebrenica**" / **Safe Area of Srebrenica**/, ali kasniji događaji su, nažalost, potvrdili da su to dva sasvim različita koncepta.

201. Dr. Radovan KARADŽIĆ je nadalje rekao, opisujući situaciju u Srebrenici: 'Uhvatili smo ih u klopku kao pacove'.

202. Istog dana, 16. aprila, posebni politički savjetnik Generalnog sekretara, Chinmaya GHAREKHAN (koji je zastupao Generalnog sekretara u Vijeću sigurnosti) obavijestio je Vijeće sigurnosti UN-a da je kontaktirao sa komandantom snaga UNPROFOR-a i da su vojni posmatrači Ujedinjenih nacija koji su stacionirani u Srebrenici izvijestili da grad još nije pao.

203. U Vijeću sigurnosti je vladala prilična zbrka; predstavnik jedne zemlje članice je upozorio da je čuo iz izvora u svojoj zemlji da je Srebrenica već pala (Stalni predstavnik Bosne i Hercegovine Muhammed SACIRBEY).

Stvaranje UN-ovih zona sigurnosti – Rezolucija 819

204. Dana 16. aprila 1993. godine ja sam prisustvovao/sjednici /Vijeća sigurnosti UN-a i u ime svoje zemlje glasao za Rezoluciju 819 Vijeća sigurnosti UN-a.[27]

205. Nije bilo službene debate prije glasanja o ovoj rezoluciji, bilo je samo neformalnih privatnih konsultacija članica Vijeća sigurnosti UN-a – uglavnom bilateralne prirode – između nesvrstanih članica koje su podnijele prijedlog Rezolucije i stalnih članica Vijeća.

---

[27] *Rezolucija 819 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija*
ERN:0007-0426-0007-0428
Slučaj IT-02-54 dokaz 547 Tab 19

206. Predstavnici Ujedinjenog Kraljevstva, Francuske i Sjedinjenih Država sastali su se nekoliko puta te večeri sa nama (nesvrstanim članicama), izražavajući svoju podršku našoj rezoluciji, ali ujedno su izražavali zabrinutost vezano za Rusiju. Uvjerili su nas da će Rusija staviti veto na Rezoluciju.

207. Ove stalne članice su nam kazale da će se predsjednik Boris YELTSIN suočiti sa referendumom 25. aprila, što je samo za nedjelju dana i da se Rusija boji da će, ukoliko se ne uspostavi Rezolucija, to izgledati kao da napušta svog tradicionalnog saveznika, Srbe, i da će to uticati na YELTSINOVU političku budućnost.

208. Bilo je isto tako očigledno da su stalne članice zabrinute za YELTSINOVU budućnost, a da, također, nisu željele da mu naškode. Imali smo utisak da nas oni oprezno i taktički ubjeđuju da odložimo glasanje o Rezoluciji, iako to nije bilo jasno rečeno, te da bi naš pristanak predstavljao za sve njih olakšanje.

209. Mi smo iznijeli razna mišljenja po gore pomenutim problemima, navodeći da Rusi ne mogu sebi priuštiti luksuz da stave veto na takvu humanitarnu rezoluciju. Sjećam se da mi je francuski ambasador Jean Bernard MERIMEE rekao: 'Nemojte da budete uopšte sigurni u to.'

210. Ja sam odgovorio da, ukoliko oni (Ujedinjeno Kraljevstvo, Francuska i Sjedinjene Države) nastave da daju podršku našoj rezoluciji, Rusija neće rizikovati stavljanjem veta. Prethodno smo pregovarali sa predstavnikom Kine da bude uzdržan, kao što to oni obično rade kada su takve stvari u pitanju, umjesto da stavi veto.

211. Gore pomenuti sastanak je u neku ruku bio uvod u sljedeći kojeg je zahtijevao ruski ambasador Yoli VORONTSOV. Na privatnom sastanku on nam je objasnio da je bio prisiljen da izvršava svoje 'stalne naredbe' i da će staviti veto na Rezoluciju ako ona bude predložena. Nije naveo razloge, ali mi smo svi znali za predstojeći referendum predsjednika YELTSINA.

212. Sada ću da doslovno citiram bilješke iz svojih ličnih zapisnika, kao i članaka Standley MEISLERA, UN-ovog dopisnika 'The Los Angeles Times', koji je objavljen 3. oktobra 1993. godine.

213. Ambasador VORONTSOV nas je pitao: 'Šta se promijenilo? Šta se desilo u Srebrenici da bismo zbog toga morali djelovati tako urgentno?'

214. Kao šef Nesvrstane grupe u Vijeću, ja sam odgovorio: 'Srbi terorišu stanovništvo, tlače ga, igraju se sa njim kao da su miševi – a ne zauzimaju grad zato što za to nemaju potrebe.'

215. Ambasador VORONTSOV je odgovorio: 'Ja bih mogao upotrijebiti svoje stalne zapovijedi ili... bih mogao nazvati predsjednika YELTSINA, ali je, također, dao do znanja da ne želi da zove YELTSINA i kazao: 'Sad je četiri sata ujutro po moskovskom vremenu, a to je pravoslavna Uskrsna nedjelja. Kakav poklon. Molim vas. Hajde da sačekamo.'

216. Ja sam, u ime nesvrstanih, odgovorio: 'Yuli, bili bismo Vam jako zahvalni da sada nazovete predsjednika YELTSINA.'

217. Ambasador VORONTSOV je tada od nas tražio još pola sata i rekao da će da nam se javi. Držao se riječi i nakon jednog sata se vratio i objavio da će, iako njegova Vlada i dalje veruje da je kampanja vezana za sankcije bila malo ishitrena, da bude uzdržan umjesto da stavi veto, i na taj način je omogućio da Vijeće prihvati Rezoluciju.

218. Ambasador VORONTSOV je, također, dodao da 'ako se Rezolucija odobri, biće krvi posvuda, jer će Srbi reagovati protiv toga i stvari će da postanu samo gore, a ne bolje.'

219. Kada je oko ponoći Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija krenulo da glasa o rezoluciji, odnekuda se pojavio portparol Generalnog sekretara, ambasador Chinmaya GHAREKHAN iz Indije i obavijestio prisutne da je upravo primio hitnu depešu od komandanta Združenih snaga, generala WAHLGRENA, koji je poručio da upravo na sarajevskom Aerodromu pregovara sa 'stranama u sukobu' i da bi prihvatanje ove rezolucije štetilo pregovorima, pa stoga preporučuje da se ono odgodi.

220. Nesvrstane zemlje članice ovu su intervenciju ocijenile neprihvatljivom i u tom trenutku smatrale su da se na taj način želi unijeti zabuna u posljednjem trenutku, kako bi se zaustavilo donošenje Rezolucije. Mi smo odmah odbacili ovu mogućnost i zatražili da se Rezolucija stavi na glasanje, što je usvojeno, uz suzdržanost Rusije.

221. Nekoliko dana kasnije sreo sam se sa generalom WAHLGRENOM u Zagrebu i rekao mu kako smo bili iznenađeni njegovim kasnim pozivom i zahtjevom da odgodimo donošenje odluke o Rezoluciji. Generala WAHLGRENA veoma su iznenadile moje riječi i rekao mi je: 'Nikog ja te noći nisam nazvao u Ujedinjenim nacijama', naprotiv, njega je nazvao jedan viši službenik UN-a, 'no uvjeravam vas da niti sam iznio takav prijedlog, niti sam uopšte nazvao.'

222. Iskoristivši priliku što je vrlo cijenjeni predstavnik Pakistana, ambasador Jamsheed MARKER, u to doba bio predsjedavajući Vijeća sigurnosti UN-a kao predstavnik nesvrstanih zemalja, predložio sam da Vijeće sigurnosti pošalje Misiju u Srebrenicu i utvrdi pravo stanje na terenu.

223. Ovaj prijedlog nije naišao na odobravanje stalnih članica, ali naposljetku smo ipak uspjeli da ih uvjerimo i Misija je odobrena. Predsjednik Vijeća, Jamsheed MARKER, predložio me je za šefa Misije i taj je prijedlog jednoglasno prihvaćen.

224. U momentu kad su nesvrstane zemlje članice iznijele svoj prijedlog stvaranja sigurne zone Srebrenica, nije se znalo šta tačno podrazumijevaju pojmovi '*siguran'* /*safe*/ i '*zaštićen'* /*protected*/, o njima se tada nije raspravljalo, niti ih se precizno definisalo.

225. Tu se radilo o semantici. Svaka članica Vijeća tumačila je, odnosno prevodila pojam 'siguran' /safe/, odnosno 'zaštićen' /protected/ u skladu sa svojim sopstvenim planovima i političkim interesima.

226. Bez obzira da li ih je trebalo nazvati *zaštićenim zonama /protected areas/* (konkretnije značenje, kako smo kasnije doznali) ili *zonama sigurnosti/safe areas/* (nejasno značenje, kakva je upravo bila politika koja je uslijedila), sudbina Srebrenice vjerovatno je bila zapečaćena već u oktobru 1992. godine, što je ovu, kao i mnoge druge rezolucije, činilo potpuno neznačajnom.

227. U izvještaju Generalnog sekretara o *Padu Srebrenice* stoji sljedeće: 'Poslije poduže rasprave Vijeće je 16. aprila usvojilo prijedlog Rezolucije kojeg su podnijele nesvrstane zemlje članice. Tom rezolucijom, zavedenom pod brojem 819 (1993) traži se da 'sve strane, a i šire, treba da tretiraju Srebrenicu i njenu okolinu kao zonu sigurnosti u kojoj ne smiju da se vode oružani napadi ni bilo koji drugi oblici neprijateljskih djela'.

228. Po usvajanju Rezolucije 819 (1993) i na osnovu i konsultacija sa članovima Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija, Sekretarijat je obavijestio komandanta snaga UNPROFOR-a da, po mišljenju Sekretarijata, rezolucija koja poziva, kao što poziva, strane da preduzmu određene aktivnosti, **ne podrazumijeva obavezu vojnog angažmana UNPROFOR-a pri uvođenju, odnosno zaštiti zone sigurnosti**.

229. U toku rasprave Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija o prijedlogu Rezolucije 819, ja kao jedan od donositelja Rezolucije, nisam bio upoznat sa direktivom Sekretarijata.

230. Nedavno sam dobio informaciju da je ova **izuzetno važna Direktiva Sekretarijata** dostavljena komandantu UNPROFOR-a, generalu WAHLGRENU, dan prije nego što se uopšte glasalo o prijedlogu rezolucije i prije nego što je usvojena, a što dodatno upućuje na zakulisna nastojanja da se obezvrijedi značaj rezolucije.

231. Ovo, također, može da posluži sagledavanju stvarne uloge UNPROFOR-a tokom sljedeće dvije godine, sve do 1995. godine, uloge koja naziv 'Zaštitne snage Ujedinjenih nacija' čini zaista neprimjerenim.

232. Smatram krajnje uznemiravajućom činjenicu da je Sekretarijat tako šturo predstavio komandantu UNPROFOR-a Poglavlje VII Rezolucije Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija koju je odobrilo petnaest članica, i pri tome još nije informisalo Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija o toj direktivi. U izvještaju stoji da se Generalni sekretar 'konsultovao sa članovima Vijeća sigurnosti' bez prisutnosti njegovih nestalnih članica.

233. Po svemu sudeći, konsultovani su samo 'glavni', što se, naravno, kosi s pravilima, pogotovo ako se uzme u obzir da su nesvrstane zemlje članice bile podnosioci prijedloga spomenute rezolucije.

234. Dio koji se odnosi na 'pozivanje strana na preduzimanje određenih aktivnosti', odnosi se isključivo na vojne strukture bosanskih Srba, koje su uskraćivale sigurnost i slobodu kretanja osoblju UNPROFOR-a; koje su vršile napade na Srebrenicu i bezobzirne progone civila, posebno žena, djece i staraca. Jedina druga strana ovdje je bila SRJ/ Savezna Republika Jugoslavija/ (Srbija i Crna Gora), od koje se zahtijevalo da momentalno prestane sa dostavljanjem oružja, opreme i pomoći paravojnim jedinicama bosanskih Srba u Republici Bosni i Hercegovini. U Rezoluciji je ponovljena osuda odvratne kampanje 'etničkog čišćenja' koju su vršili bosanski Srbi, a također, je ponovo potvrđeno da će počinitelji lično odgovarati za takve radnje.

235. Ni na jednom mjestu u Rezoluciji nema primjedbe, pa čak ni pomena o tome da Rezolucija 'ne podrazumijeva obavezu vojnog angažmana UNPROFORA-a pri uvođenju, odnosno zaštiti takvih zona sigurnosti.

236. Za nesvrstane zemlje koje su podnijele prijedlog Rezolucije s ciljem da se sačuvaju životi u Srebrenici, ovakva bi direktiva bila apsolutno neprihvatljiva i smiješna. Mi sigurno ne bismo dobrovoljno učestvovali u takvoj očiglednoj i apsolutnoj farsi.

237. U međuvremenu, Rezolucija je omogućila stalnim članicama Vijeća sigurnosti (uglavnom Francuskoj, Ujedinjenom Kraljevstvu, Rusiji i Sjedinjenim Američkim Državama) da i dalje u javnosti održavaju sliku zabrinutosti za ljude u zoni sigurnosti, djelujući u skladu sa Poglavljem VII Povelje, što podrazumijeva preduzimanje energičnih akcija. Ukratko, Rezolucija je osigurala politički paravan u odnosu na mišljenje međunarodne javnosti, a ne i stvarnu zaštitu za stanovnike Srebrenice.

238. Mi smo od samog početka znali da je Rezolucija 819 najobičnija farsa. Prevara, za koju smatram da ne bi bila izvodiva bez podrške stalnih zemalja članica Vijeća i samog Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija.

239. Postavlja se pitanje: Ako nije postojala obaveza vojnog angažovanja u odbrani Srebrenice, koja je onda bila stvarna svrha Rezolucije o 'proglašavanju Srebrenice zonom sigurnosti /safe area/'?

17. april 1993. – Događaji na terenu

240. Dok smo mi raspravljali o tome da se osigura sigurnost za nesretne stanovnike Srebrenice, to je selo već kapituliralo. Potpredsjednik Bosne i Hercegovine GANIĆ rekao mi je nekoliko dana kasnije u Zagrebu da su ih UN i UNPROFOR uvjeravali da pristanu na predaju i demilitarizaciju enklave, jer je to jedini način da prežive. Rečeno im je da ne mogu da očekuju nikakvu pomoć sa strane.

241. Eufemistički nazvan '*Sporazum o demilitarizaciji Srebrenice*', dogovoren je 17. aprila 1993., a potpisan je dva časa poslije ponoći, tačnije 02:10 časova 18. aprila 1993. godine.[28]

242. To znači da u momentu kad je Vijeće sigurnosti raspravljalo o prijedlogu Rezolucije 819, a ta je rasprava zaključena 18. aprila u 01:00 časova po istočnoameričkom vremenu, komandant združenih jedinica već je 'posredovao' i pomagao u 'sklapanju sporazuma', koji praktično predstavlja kapitulaciju Srebrenice, ne uzimajući uopšte u obzir uslove sadržane u našoj rezoluciji. U našoj rezoluciji uopšte se ne spominje element demilitarizacije, koja prevladava u dokumentu nastalom posredstvom UNPROFOR-a.

243. To, također, znači da u vrijeme kad je Vijeće održavalo svoju redovnu sjednicu u subotu, 17. aprila 1993. godine, u Sarajevu je u 02:00 časova, što je 02:20 časova po njujorškom vremenu, bilo u toku potpisivanje sporazuma o kapitulaciji. Dakle, dva časa prije nego što je Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija uopšte započelo sjednicu. Jedan posve drugačiji 'dogovor' u potpunosti je zamijenio Rezoluciju Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija bez imalo uvažavanja čak ni samog Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija.

---

[28] *Potpisani sporazum o demilitarizaciji Srebrenice*
ERN: R004-5287-R004-5289
Tab 14

244. Smatram da se takvo ponašanje moglo tolerisati samo zato što su glavne članice Vijeća imale 'saznanja' i računale su na saučesništvo Generalnog sekretara, koji je svojim odsustvom sa svih sjednica uspio da izbjegne sva pitanja koja bi mu uputile nesvrstane zemlje članice.

245. Komandant UNPROFOR-a ne bi mogao da nastavi sa svojim aktivnostima bez instrukcije glavnih članica i Sekretarijata koje je trebalo da dobije davno prije nego što smo mi čak imali prijedlog Rezolucije.

246. Naprosto je nezamislivo da ni Generalni sekretar, a ni vlade glavnih stalnih zemalja članica nisu bili upoznati s posredničkim aktivnostima UNPROFOR-a.

247. **Ovdje se očigledno radilo o dobro organizovanoj lakrdiji i ciničnoj farsi na račun nesretnih stanovnika Srebrenice i nesvrstanih zemalja članica Vijeća. Sasvim je jasno da su, nastojeći da zaustave, odnosno odgode donošenje Rezolucije, pojedine članice Vijeća, kao i Sekretarijat, ustvari pokušale da prikriju svoju dvostruku igru i širenje lažnih informacija.**

248. **Jedino što nisu uspjeli da predvide jeste činjenica da su nesvrstani uspjeli da uvjere Vijeće da pošalje Misiju u Srebrenicu, bez čega ova farsa nikada ne bi bila otkrivena.**

249. Veoma je važno da se istakne da Generalni sekretar nije prisustvovao sjednicama Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija u vrijeme kad se vodila rasprava o Rezoluciji. Dužnosti Generalnog sekretara podrazumijevaju da on prisustvuje raspravama kad se radi o životu i smrti, no sada smo svjesni da je on tada isuviše dobro znao što se sve dešava u Sarajevu, pa bi bio u veoma neugodnom položaju.

250. Začuđuje i činjenica da tokom svih rasprava o Rezoluciji vezanoj za ovu rezoluciju o zoni sigurnosti, Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija nikad nije dobilo pomoć ili savjet vojnih stručnjaka, naprimjer u vezi pitanja, kao što je tačna udaljenost od Srebrenice, odnosno Sarajeva, na koju Srbi treba da povuku svoje teško naoružanje (a oni su bila jedina strana koja je takvo naoružanje imala).

251. Sudeći po svemu, mi smo mogli da zahtijevamo – na papiru – da teško naoružanje treba da bude jednu ili stotinu milja daleko, naš bi zahtjev bio u svakom slučaju prihvaćen od strane Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija, iz jednostavnog razloga to što uopšte ne bi mijenjalo na stvari, jer niko ionako nije imao namjeru da preduzme bilo kakvu akciju u smislu prisiljavanja na njihovo povlačenje.

Rezolucija 819 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda 'prima na znanje' nalog Međunarodnog suda pravde od 8. aprila 1993.

252. Premda se radilo o nalogu Suda od najveće važnosti u političkom i pravnom smislu, - u pitanju je bio genocid – Vijeću je trebalo osam dana da donese odluku i reaguje na ovaj dokument bez presedana, izdan od strane najvišeg međunarodnog suda.

253. I Vijeće je to učinilo koristeći u uvodnom dijelu Rezolucije 819 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija krajnje neutralne termine, citiram: 'Vijeće sigurnosti, prima na znanje da je Međunarodni sud pravde... da Savezna Republika Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) podrazumijeva sve potrebne mjere na sprečavanju vršenja zločina genocida.' Čak je i uvrštavanje ove neutralne izjave izazivalo prilično otpora kod pojedinih stalnih zemalja članica koje su željele da se nalog Suda u potpunosti ignoriše.

254. U Rezoluciji se ponovo potvrđuje suverenitet, teritorijalni integritet i politička nezavisnost Bosne i Hercegovine, dok se istovremeno intenzivno radi na njenoj etničkoj podjeli. Ujedinjene nacije i Vijeće sigurnosti su agresore (bosanske Srbe) proglasili jednom od 'strana u sukobu', koja je punopravna članica Ujedinjenih nacija ili su neki, u svojoj naivnosti, barem tako vjerovali.

255. Godine 1994. Vlada Bosne i Hercegovine prozvala je Ujedinjeno Kraljevstvo, da je svojim postupcima pred Međunarodnim sudom pravde /ICJ/, postalo sukrivcem za kršenje/nejasno/.

256. Etničko čišćenje kao metoda osvajanja teritorija smatra se 'protuzakonitom i neprihvatljivom', no Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija energično dodaje da 'osuđuje takvu odvratnu praksu i ponovo potvrđuje da će oni koji počine takva djela biti lično odgovorni za takva djela. /Rezolucija 819 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija, (1993)/.

257. Ključne riječi u ovom operativnom dijelu Rezolucije bile su: 'lično odgovorni'. Te su riječi bile posebno upućene liderima agresorske 'strane', Slobodanu MILOŠEVIĆU, Radovanu KARADŽIĆU i Ratku Mladiću, između ostalih.

258. Nehumane metode etničkog čišćenja, uglavnom, su podrazumijevale prekrajanje geografske karte Bosne i Hercegovine i to na sljedeći način: paljenjem kuća bosanskih Muslimana, paljenjem njihovih džamija, silovanjima i ubistvima. Cilj tih izopačenih i okrutnih postupaka bio je vršenje terora nad civilnim stanovništvom, evakuacija njihovih

sela i prekrajanje geografske karte jedne zemlje članice Ujedinjenih nacija, a to je Bosna i Hercegovina.

259. Nedjelju dana kasnije u Srebrenici smo na svoje oči shvatili tragično značenje i jezive posljedice ovih nehumanih metoda. Nekad lijepa sela bila su spaljena. Na krovove kuća bacane su bombe, kako bi se onemogućio daljnji boravak u njima.

260. Ključna tačka naše rezolucije bila je sljedeća: 'zahtijevati od Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora) da trenutno prekine sa slanjem oružja, opreme i pomoći paravojnim jedinicama bosanskih Srba u Republici Bosni i Hercegovini.'

261. Vijeće je ponovo potvrdilo i po ko zna koji puta ponovilo veliku odgovornost beogradskog režima u zločinima koji se dešavaju u Bosni i Hercegovini. Paravojne jedinice bosanskih Srba sastavljene su od odmetnutih vojnika i oficira Jugoslovenske armije, kao i od zločinačkih grupa koje su dejstvovale zajedno s njima. Smatram da su svi oni imali isti cilj: stvaranje Velike Srbije i uklanjanje što većeg broja bosanskih Muslimana.

262. Misija Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija u Bosni i Hercegovini, radi utvrđivanja stanja na terenu, potaknuta je od strane nesvrstanih članica Vijeća koje je prekasno shvatilo da je ostalo na rubu događaja i da je dobivalo krive informacije o pravom stanju stvari u Bosni.

263. Pretpostavljam da je predsjednik Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija želio da mi ukaže čast, imenujući me šefom Misije, s obzirom na moje istupe vezane za Saveznu Republiku Jugoslaviju od 1991. godine naovamo. Još jedan razlog mora da je bio taj što sam katolik, a ne musliman, s obzirom da su trojica mojih kolega u grupi nesvrstanih članica unutar Vijeća bili predstavnici Pakistana, Džibutija i Maroka.

17. aprila 1993. - Nametanje dodatnih sankcija Saveznoj Republici Jugoslaviji

264. Dana 17. aprila 1993. godine prisustvovao sam sjednici Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija. Na njoj sam govorio i u ime svoje zemlje glasao sam za Rezoluciju 820 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija.[29]

---

[29] *Rezolucija 820 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda*
ERN: 8299-1360-0299-1366
Predmet IT-02-54 Dokaz broj 547 Tab 20

265. Podsjetio sam Vijeće da svijet nije zaboravio da, kad je prije godinu i po dana, kad su srpski lideri u Beogradu krenuli s uništavanjem historijskog grada Dubrovnika, trebalo da se zauzme čvrst stav, ali desilo se tako da su oni tada iskoristili mlako reagovanje međunarodne zajednice. Iz Dubrovnika Srbi su nastavili sa Vukovarom i tako smo sada svjedoci uništavanja i predaje Srebrenice.

266. **Usporedio sam srpske snage sa nacistima: 'politika etničkog čišćenja prevaziđena je politikom etničkog istrebljenja ili kako su to nacisti nazivali '*Endlösung*': *konačno rješenje*. Svijet sa zgražanjem posmatra šta se dešava, ali čini se da međunarodna zajednica nije u potpunosti svjesna mogućih posljedica tih varvarskih djela, počinjenih u srcu Evrope-Mastrihta-posljedica koje nisu ograničene samo na vojnu sferu, nego imaju i moralnu i etičku dimenziju.'**

267. Tvrdio sam da usporeno i bojažljivo reagovanje međunarodne zajednice predstavlja veoma opasan presedan, jer su srpski lideri svjesni da 'ma šta uradili, niko neće ni prstom da makne.'

268. Također sam naglasio da je podrška Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora) 'sasvim očigledna', budući je značajno doprinijela velikim ljudskim i materijalnim gubicima u Bosni i Hercegovini. Dok se mi bavimo Rezolucijom, upozorio sam da se ekonomskim sankcijama neće puno postići, ukoliko Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija zaista ne preuzme kontrolu nad teškim naoružanjem kojim Beograd snabdijeva Bosnu.

269. Nadalje, izjavio sam 'da Venecuela smatra da je najvažnije razbiti iluziju da su rat i genocid koji se nekažnjeno vrši, legitimna sredstva ispoljavanja prava na samoopredjeljenje.' Ukazao sam na mišljenje Međunarodnog suda pravde od 8. aprila 1993. godine, koje sugeriše da 'postoji mogućnost da je Savezna Republika Jugoslavija odgovorna za vršenje krivičnog djela genocida.' U slučaju utvrđivanja nesavjesnosti ili još gore, nečinjenja, Savezna Republika Jugoslavija bila bi odgovorna za genocid.

270. **Genocid je najteži zločin protiv čovečnosti i to treba svima da bude potpuno jasno. Zaključio sam svoj govor izjavom da će vjerodostojnost i legitimitet međunarodne zajednice i njenog pravnog sistema da budu ozbiljno kompromitovani ukoliko ona ne reaguje na zabrinutost koju je izrazio Međunarodni sud pravde.**

271. Treba da se posebno istakne da je u Rezoluciji navedeno da ona stupa na snagu devet dana poslije usvajanja. Formalno opravdanje

za takav lapsus trebalo je da Generalnom sekretaru osigura više vremena za pregovaranje sa Beogradom, ali ustvari se radilo o nečem drugom: samo se čekalo na referendum kojim je trebala da se riješi politička budućnost predsjednika YELTSINA, a koji je bio zakazan dan prije stupanja Rezolucije na snagu. Predsjednik YELTSIN dobro je prošao na izborima, a Rezolucija ustvari nikad nije stupila na snagu.

20. april 1993.

272. Na dan 20. aprila 1993. prisustvovao sam sjednici Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija. Veliki broj ostalih predstavnika je, također, bio prisutan na ovoj sjednici da bi razmotrili situaciju u Bosni i Hercegovini.

273. Među ostalim, govorio je i ambasador ĐOKIĆ, predstavnik Savezne Republike Jugoslavije. Ambasador ĐOKIĆ je negodovao zbog sankcija koje je Vijeće sigurnosti nametnulo njegovoj vladi. Rekao je sljedeće:

274. 'Savezna Republika Jugoslavija nije odgovorna za izbijanje rata i ne može uticati na bosanske Srbe da prihvate elemente mirovnog plana za koje smatraju da su u suprotnosti sa njihovim interesima od vitalnog značaja.

275. Tu se, ustvari, radi o nacionalnim, vjerskim i građanskim ratovima, u kojima učestvuju tri naroda, koji čine Bosnu i Hercegovinu, a to su Muslimani, Srbi i Hrvati.

276. Od maja 1992. nijedan vojnik Vojske Jugoslavije nije više u Bosni.

277. Muslimanske i hrvatske snage su nastavile svoju kampanju terora i provokacija, a muslimanske snage su napadale i teritoriju i stanovništvo Savezne Republike Jugoslavije.

278. Secesija je nagrađena kada je međunarodna zajednica u roku od samo nekoliko mjeseci prihvatila i podržala raspad Jugoslavije.

279. Srbi u Bosni nisu agresori, oni se bore za svoju zemlju, na kojoj žive stoljećima.

280. Mape mirovnog plana očigledno idu u korist hrvatskih i muslimanskih interesa i one nisu prihvatljive bosanskim Srbima.

281. Strožije sankcije protiv Jugoslavije zaista ne mogu zaustaviti građanski rat u Bosni i Hercegovini i dovesti nas do pravednog i dugotrajnog

mira. Najbolji dokaz za to je period od kada su sankcije nametnute prije skoro godinu dana, a jedini način da vratimo mir je da strpljivo i uporno nastavljamo pregovore, uzimajući u obzir interese od vitalnog značaja za sva tri naroda.'

282. Izjave ambasadora ĐOKIĆA nisu bile ništa drugačije od ostalih protesta da njegova zemlja nije strana u sukobu - poricanja u koja niko u međunarodnoj zajednici nije vjerovao, ali neki zaključci se ipak mogu izvući iz njegovih izjava:

283. Beograd očigledno još uvijek ne priznaje činjenicu da je Bosna i Hercegovina postala potpuno nezavisna članica Ujedinjenih nacija i da je Republika Bosna i Hercegovina jedna nacija, a ne tri nacije sačinjene od Muslimana , Srba i Hrvata. Članovi Vijeća sigurnosti kojima se obraćao su bili ti koji su predložili da se Republika Bosna i Hercegovina primi u Ujedinjene nacije.

284. **Beograd je zadržao svoj (lažni) stav da je konflikt u Bosni i Hercegovini bio nacionalni, vjerski i građanski rat, a ne rat kakav je ustvari bio - agresija na suverenu članicu Ujedinjenih nacija od strane druge članice Ujedinjenih nacija, Savezne Republike Jugoslavije.**

285. **Ja vjerujem da bez vojne podrške Savezne Republike Jugoslavije, kao i njene materijalne podrške, srpski paravojni kontingenti ne bi mogli uspjeti u svojim zločinima. Nemoguće je da su mogli sakupiti tu ogromnu količinu goriva i municije, koja je korištena u ofanzivama, bez pomoći date od strane Savezne Republike Jugoslavije.**

286. **Uzimajući u obzir dobro poznatu snagu MILOŠEVIĆEVE obavještajne službe i njene sposobnosti, vjerujem da su on (MILOŠEVIĆ) i Savezna Republika Jugoslavija morali biti svjesni onoga što se dešavalo u pogledu etničkog čišćenja, zločina i smaknuća uopšte. (Neznanje ne može biti argument: ako je nešto izmaklo njihovoj pažnji, sigurno bi bili obaviješteni od strane međunarodnih medija koji su konstantno izvještavali o tim zločinima.)**

287. **Mora biti strogo naglašeno da su i general Ratko MLADIĆ i Radovan KARADŽIĆ dobivali upute i naloge javno i zvanično iz Beograda - njihove pokroviteljske države. Također su se stalno i javno sastajali sa g. MILOŠEVIĆEM, za kojeg smo ja i mnogi drugi vjerovali da je bio režimski vođa u Beogradu.**

288. Također, Beograd je znatno patio zbog sankcija za ovaj rat agresije i osvajanja, tako da je bilo nemoguće zamisliti da režim u Beogradu nije imao potrebu da sazna stvarne činjenice, da sazna barem o zločinima za koje je Srbija kažnjena UN-ovim sankcijama.

289. Beograd je imao dvostrani pristup: prvo, poricali su svoju umiješanost u rat dok su međunarodnu zajednicu zaokupljali otegnutim pregovorima: drugo, svojim srpskim partnerima u Bosni su nastavili osiguravati sredstva za stvaranje Velike Srbije, znajući da će im proces pregovaranja, u kombinaciji sa neutralnošću međunarodne zajednice, dati vremena da prođu nekažnjeni za ubistva.

290. Ovo bi bilo završeno tek kada bi Sjedinjene Američke Države i NATO konačno odlučili da okončaju brutalnost koje ne bi bilo bez poticanja i podrške g. MILOŠEVIĆA.

Misija Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija u bivšoj Jugoslaviji u skladu sa Rezolucijom 819 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija

291. U skladu sa Rezolucijom 819 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija, imao sam čast da vodim Misiju u sklopu koje smo poslani u Bosnu i Hercegovinu, sa ciljem da ispitamo situaciju na terenu i izvještavamo o njoj. Ovo je bila prva Misija Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija ikad poslana negdje od strane Ujedinjenih nacija.[30]

292. Ostali članovi Misije bili su: ambasadori Herve LADSOUS (Francuska), Andre ERDOS (Mađarska), Terence O Brien (Novi Zeland), Sher Afgan KHAN (Pakistan) i Vassily SIDOROV (Ruska Federacija).

293. Kao uvod u moje komentare o Misiji, mislim da je bitno da naglasim sljedeće:

294. Pluralitet Misije je učinio da *Izvještaj* Misije bude izvrstan. Iako su se Rusi i Francuzi protivili mnogim nesvrstanim članicama, kao i stavovima Mađarske i Novog Zelanda (koje nisu članice nesvrstane grupe), *Izvještaj*, čiji nacrt sam imao čast da pripremim, je jednoglasno odobren.

---

[30] Izvještaj Misije Vijeća sigurnosti utemeljene u skladu sa Rezolucijom 819.
ERN: 0342-3312-0342-3330
Tab 15

295. Još vredniji pomena bili su predstavnici Francuske i Rusije, čiji se stavovi unutar Vijeća sigurnosti nisu slagali sa ostalim članovima Misije, naprimjer, da li da se izaberu *'sigurne' zone,* umjesto *'zaštićene' zone*, kako je predloženo od strane nesvrstanih, zajedno sa Mađarskom i Novim Zelandom.

296. Dijeleći mišljenja izražena u *Izveštaju*, mnogi od njih su čini se bili u raskoraku sa stajalištima svojih vlada u Vijeću. Predstavnici Francuske i Ruske Federacije su bili hrabri i časni i zaslužuju priznanje i svaku pohvalu.

297. Predstavnici Mađarske i Novog Zelanda, koji su dijelili stajalište sa nesvrstanim članicama o osnovnim pitanjima u Bosni i Hercegovini, su bili od velike pomoći u pokušajima da se zaustavi srpska brutalnost i odigrali su veoma značajnu ulogu u inicijativama i rezolucijama Vijeća.

298. Pakistanski predstavnik u Misiji i stalni predstavnik Pakistana (koji je vršio dužnost predsjednika Vijeća sigurnosti dok smo mi bili u Bosni) su bili veoma aktivni dok je trajao taj bolni proces. Treba reći da, iako se radilo o Muslimanima, Vijeće nikad nije dovodilo u pitanje njihovu objektivnost i njihova mišljenja su uvijek uzimana u obzir sa velikim poštovanjem.

23. april 1993. - Misija Vijeća sigurnosti u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj

299. Članovi Misije su, također, posjetili gradove Zagreb i Split u Hrvatskoj i Beograd u Saveznoj Republici Jugoslaviji (Srbiji i Crnoj Gori).

300. Članovima Misije je ostavljeno da se međusobno dogovore o konkretnim zadacima Misije. U skladu sa tim, odlučili smo da organizujemo sastanak između vođa triju strana u sukobu: Alije IZETBEGOVIĆA, predsjednika Republike Bosne i Hercegovine, dr. Radovana KARADŽIĆA, vođe bosanskih Srba, i mr. Mate Bobana, vođe bosanskih Hrvata. Članovi Misije su se, također, sastali sa Ejupom GANIĆEM, potpredsjednikom Republike Bosne i Hercegovine, i dr. Franjom TUĐMANOM, predsjednikom Republike Hrvatske.

301. Dogovorili smo se da se ne sastanemo sa predsjednikom Slobodanom MILOŠEVIĆEM, kako ne bismo ometali Cyrusa VANCEA i Davida OWENA, koje su Evropska zajednica i Vijeće sigurnosti zadužili da pregovaraju sa Beogradom. Što se tiče generala MLADIĆA, nismo

htjeli da se sastanemo s njim na Palama, kao što nam je bilo predloženo budući da nismo priznali tzv. Republiku Srpsku.

302. Na dan 23. aprila 1993. delegacija je doputovala u Zagreb i u bazi UNPROFOR-a primila izvještaj od strane generala Larsa Erica WAHLGRENA i generala Philippea MORILLONA.

303. Na tom sastanku, članovi Misije su (na naše veliko iznenađenje) saznali od generala WAHLGRENA da su ti pregovori (*Sporazum o demilitarizaciji Srebrenice*) inicirani najmanje mjesec dana prije nego što je Vijeće sigurnosti bilo obaviješteno o 'neizbježnom padu grada i .... da su se pregovori vodili na sarajevskom Aerodromu... da bi se postigao prekid vatre' (*Izvještaj* Misije).

304. U svom izvještaju Vijeću sigurnosti Ujedinjenih nacija, članovi Misije ukazuju da bi Vijeće sigurnosti trebalo primiti na znanje da, dok je razmatralo Rezoluciju 819 (1993.), Vijeće nije znalo da su se vodili pregovori u koje je bio uključen komandant snaga UNPROFOR-a i da je UNPROFOR aktivno učestvovao u procesu ubjeđivanja bosanskog komandanta da potpiše taj sporazum.

305. Ustvari, i predsjednik i potpredsjednik Republike Bosne i Hercegovine su obavijestili članove Misije da su ih UNPROFOR-ovi oficiri podsjetili: 'da nikakva pomoć izvana nije bila na pomolu i da su bili bespomoćni'.

306. Članovi Misije su mislili da se lekcija trebala izvući iz prethodno pomenutog iskustva i u smislu potrebe za adekvatnom i pravovremenom informacijom i u smislu teških odluka koje bi se možda morale razmotriti. Ponovni neuspjeh Sekretarijata da izvijesti Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija otkriva ozbiljne posljedice tajne politike koja je vođena u vrijeme ovih dešavanja.

307. U našem izvještaju iznijeli smo da bi alternativa tom sporazumu mogao biti masakr 25.000 ljudi. To je definitivno bila vanredna situacija koja je ponukala UNPROFOR da preduzme nešto, i da UNPROFOR nije postigao takav sporazum, masakr bi se desio, što opravdava napore komandanta UNPROFOR-a.

308. Pomenuta izjava nam se u to vrijeme činila valjanom, ali nakon informacija koje smo saznali do sada, jasno je da je UNPROFOR obavijestio Sekretarijat o ovoj kriznoj situaciji mnogo prije nego što je Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija donijelo procjenu da je pad Srebrenice neizbježan.

309. Sekretarijat je odlučio da ne obavijesti Vijeće - bar ne ove nestalne članice – mjesec dana prije ove veoma značajne inicijative UNPRO-

FORA - što je podrazumijevalo ništa manje od kapitulacije dijela teritorije zemlje članice Ujedinjenih nacija. Ovo je poslužilo kao opravdanje za akcije na drugim mjestima, i na kraju za pad Srebrenice i masakr samih Srebreničana dvije godine kasnije.

24. april 1993.

310. 24. aprila 1993. delegacija je doputovala u Sarajevo da se sastane sa Alijom IZETBEGOVIĆEM, kako bismo sami ocijenili situaciju na terenu iz perspektive žrtava. Iz Sarajeva smo otišli u bazu UNPROFORA u Kiseljaku i u Vitez, gdje smo primili kratak izvještaj od strane pripadnika UNPROFORA.

311. 'Na putu za Kiseljak, članovi Misije Vijeća sigurnosti su bili držani na nišanu sat i po, dok je u Diega ARRIU, ambasadora Venecuele i koordinatora Misije Vijeća sigurnosti, bio uperen tenkovski mitraljez. Činjenica da je samo pet srpskih vojnika bilo u stanju da se suprotstavi velikoj grupi vojnika i oficira koji su bili u pratnji Misije Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija bi trebala poslužiti Vijeću da bolje razumije sa kakvim situacijama se UNPROFOR suočava. Suparnički stav Srba prema Ujedinjenim nacijama uopšte je nešto što bi trebalo zabrinuti Vijeće. Srbi očigledno nemaju puno poštovanja prema UNPROFOROVOM autoritetu' (*Izvještaj* Misije).

312. U Kiseljaku su nam podnijeli izvještaj brigadni general W. HAYES (Velika Britanija), načelnik štaba komande za Bosnu i Hercegovinu, Jose Maria MENDILUCE, koordinator UNHCR-a u bivšoj Jugoslaviji i Urs BOEGLI, koordinator MKCK-a - Međunarodnog komiteta crvenog krsta.

313. Pored uobičajenih vojnih izvještaja, bili smo šokirani komentarom brigadira HAYESA da je po njegovom mišljenju Rezolucija Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija o proglašenju Srebrenice sigurnom zonom 'zbrkana, neprecizna, nejasna i neizvodiva'. Takvo mišljenje načelnika štaba UNPROFOR-a nam je pomoglo da odmah shvatimo zašto se rezolucije Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija o Bosni i Hercegovini nisu sprovele, i da je ta nova rezolucija o Srebrenici imala malu, a možda i nikakvu šansu da bude sprovedena.

314. Komentarisao sam ranije da, kada su oficiri stalnih članica Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija poslani na teren, njihova glavna

obaveza je bila prema svojim prijestonicama, a ne prema Ujedinjenim nacijama. Nažalost, Srebrenica nije bila iznimka ove prakse, koja je tako štetna za efikasnost i prestiž UN-ovih kontingenata. Oficiri se često ponašaju kao predstavnici svojih zemalja, umjesto da se ponašaju kao predstavnici Ujedinjenih nacija. Kada stvari idu dobro, njihove nacije bivaju hvaljene, a kada stvari krenu loše, samo Ujedinjene nacije su krive za to.

25. april 1993.

315. Na dan 25. aprila brigadir HAYES me obavijestio da nećemo moći da otputujemo u Srebrenicu i da neće dozvoliti prilaz međunarodnim novinarima s kojima smo doputovali iz Njujorka. Situacija je bila veoma napeta, da bi naposljetku HAYES ponudio da prvo mene povede u Srebrenicu, bez ostalih predstavnika Vijeća i novinara. Nakon razgovora sa svojim kolegama iz Vijeća sigurnosti, složili smo se da postupimo na ovakav neuobičajen način, gdje se oficir zadužen za našu zvaničnu posjetu Srebrenici ponašao kao da nam je direktor ili tako nešto i iznad svega, po mom mišljenju, činio sve da bi nas spriječio da obavimo svoju misiju.

316. To nije bio baš ohrabrujući početak za Misiju koju je organizovalo najvažnije međunarodno političko tijelo međunarodne zajednice. Ali bilo mi je jasno da ovaj britanski vojni oficir nije namjeravao da zanemari upute koje je dobio i da se prilagodi mandatu Misije. Tek nakon što je naša posjeta bila gotova mogli smo da shvatimo motive koji su se krili iza tog incidenta, o kojim malo više u daljnjem tekstu.

317. Napokon sam krenuo sa brigadirom HAYES-om, ali na moje iznenađenje, UN-ov helikopter je sletio na fudbalski teren u Zvorniku – o ovom nisam bio obaviješten. Čim sam izašao iz helikoptera, oficir srpske milicije (pukovnik RODIĆ) nam je prišao i poželio dobrodošlicu u ime 'Republike Srpske'. Odgovorio sam rekavši mu da UN nije nikad priznao državu sa tim imenom. Nakon toga uslijedio je dugačak razgovor između RODIĆA i HAYESA.

318. Nastavio sam da insistiram da nastavimo putovati prema Srebrenici, ali mi je ubrzo postalo jasno da brigadir HAYES nije postupao po sopstvenoj inicijativi, nego da je slijedio upute koje je, vjerujem, dobio ili iz Londona ili iz Njujorka ili iz oba ta grada. Nije mu se žurilo da nastavi putovati prema Srebrenici, niti da dovede ostale članove Misije.

Bilo je jasno da je pravio scenarij 'obilaska', a ne 'posjete da bi se ocijenila situacija' kako je Vijeće sigurnosti UN-a riješilo.

319. Vrijeme je, razumije se, bilo važno samo članovima Misije, a ne UNPROFOR-u. Što manje vremena provedemo na terenu i što manje vidimo, to bolje. Ova percepcija je bila mnogo potkrepljenija nakon što je dan završio.

320. Ponovo je brigadir HAYES insistirao da krenem sam sa njim, obećavši da će poslati helikopter po moje kolege i po novinare. Doveden sam u Zvornik, nisam znao da li sam talac UNPROFOR-a ili srpske paravojske pukovnika RODIĆA, ili što je ustvari bio i slučaj, njih obojice. Doimali su se i ponašali veoma opušteno u toj situaciji dok su pokušavali da spriječe delegate Vijeća sigurnosti UN-a da stignu do Srebrenice.

321. Nisam imao izbora nego da se prilagodim HAYESOVOM pristupu situaciji. Posjetili smo Srebrenicu, verujući da je enklava pod opsadom, ali da nije pala.

322. RODIĆEVO prisustvo i njegovo ponašanje prema HAYESU mi je trebalo stvoriti jasnu sliku o stvarnoj situaciji koju ćemo zateći na terenu. Ali mnogo više iznenađujućih i potresnijih dešavanja će biti za vrijeme naše posjete.

323. Napokon smo sletili u 'Zonu sigurnosti Srebrenicu'. Otprilike sat vremena kasnije su stigli i članovi delegacije Vijeća sigurnosti UN-a. Iako se brigadir HAYES dogovorio sa mnom da će dovesti i novinare, on ih je ustvari spriječio da dolete iz Zvornika u Srebrenicu.

324. Treba uzeti na znanje da su pripadnici UNPROFOR-a tražili od članova Misije da im predaju svoje fotoaparate 'zato što ih Srbi ne bi dozvolili u Srebrenici'. Kao vođa Misije UN-a odbio sam da to uradim, i zahvaljujući tome, *Rojters* je objavio moje fotografije dan nakon što smo otišli iz Srebrenice – pokazujući strašnu situaciju jadnih ljudi u enklavi. To su bile prve fotografije koje su izašle iz Srebrenice nakon dugo vremena do 1995. kad je počinjen masakr.

325. Tek kad sam nogom kročio u Srebrenicu vidio sam, iz prve ruke, šta je značila politika 'etničkog čišćenja'. Nasumična destrukcija, terorizirani ljudi, žene i djeca koji žive u neljudskim uslovima. A sve to nasilje i brutalnost se dešavalo na dva sata leta od Pariza ili Londona.

326. U Zoni sigurnosti smo se sastali sa višim predstavnicima Armije Republike Bosne i Hercegovine i bosanskih Srba. Također smo

imali sastanak sa pripadnicima UNPROFOR-a i g. Claudeom AMIOTOM iz UNHCR-a, g. Francoisom BELLONOM, šefom radne grupe Međunarodnog crvenog krsta za bivšu Jugoslaviju, i g. Jose Maria MENDILUCEOM, koordinatorom UN-a za humanitarnu pomoć u bivšoj Jugoslaviji, od kojih smo dobili najbolje izvještaje i informacije.

327. Da nije bilo g. MENDILUCEA iz UNHCR-a, ne bismo vidjeli skoro sve najvažnije stvari koje smo vidjeli u Srebrenici. Njegovo iskreno izvještavanje je bilo jako korisno za Misiju.

328. Zaključci iz našeg *Izvještaja* su se reflektovali u izvještaju Generalnog sekretara, *Pad Srebrenice*: 'Po dolasku u Srebrenicu, članovi Misije su primijetili da je u Rezoluciji 819 (1993.) Vijeće zahtijevalo da bosanski Srbi preduzmu određene korake, dok je *Sporazum* od 18. aprila 1993, posredovan od strane UNPROFOR-a, zahtijevao da se Bosanci razoružaju.

329. 'U svom *Izvještaju*, Misija Vijeća sigurnosti je ukazala na nepodudaranje Rezolucije Vijeća sigurnosti sa situacijom na terenu. Navedeno je da, 'iako je Rezolucija 819 Vijeća sigurnosti (1993.) proglasila grad Srebrenicu zonom sigurnosti, stvarna situacija očigledno ne odgovara ni duhu ni namjeri Rezolucije.'

26. april 1993. - Posjeta Beogradu radi sastanka sa gospodinom Radovanom KARADŽIĆEM

330. Dana 26. aprila 1993. delegacija je doputovala u Beograd, gdje smo došli tačno prvi dan nakon što su sankcije Saveznoj Republici Jugoslaviji (Rezolucija 820) stupile na snagu.

331. Delegacija se susrela sa dr. Radovanom KARADŽIĆEM na beogradskom Aerodromu. Rekao nam je da je upravo stigao sa jednog od svojih redovitih sastanaka sa predsjednikom MILOŠEVIĆEM.

332. Svi članovi Misije su veoma konkretnim, snažnim i nedvosmislenim jezikom izrazili našu veliku zabrinutost zbog tragične situacije u Srebrenici, i zbog toga šta ona znači Vijeću sigurnosti u smislu nepoštivanja Rezolucije 819.

333. Dr. KARADŽIĆ je zauzeo stav potpunog neznanja o događajima koji su se odvijali proteklih sedmica. Tvrdio je da on nema ništa sa naređenjima da se prekine dovod vode, gasa i struje. Rekao je nešto kao:...'znate kakva je vojska.' Porekao je da zna išta o umiješanosti u pitanja

humanitarne pomoći (ljekarima nije bio dozvoljen ulazak u grad) i blokade humanitarnih konvoja Ujedinjenih nacija. Također je tvrdio da ne zna ništa o pojačanoj upotrebi teškog naoružanja po gradu.

334. Iako je prije samo par dana izjavio: 'Pohvatali smo ih kao štakore' u Srebrenici, u ovoj prilici gospodin KARADŽIĆ je bio veći diplomata i pravio se velikodušan kad je rekao Misiji da 'nije planirao da zauzme grad', i da će 'odmah da dobiju vodu i da će humanitarni konvoji da budu dozvoljeni nakon provjere'.

335. Dr. KARADŽIĆ je nastavio sa napadima na bosanske Muslimane, jer su oni ti koji prave probleme, skrivajući ljude i naoružanje u Srebrenici. Po njegovim riječima Muslimani su strašno nasilni ljudi, potpuno odgovorni za situaciju u enklavi.

336. Smatram da su naše žalbe potpuno obeshrabrile dr. KARADŽIĆA, kao i reakcije međunarodne zajednice za koje smo rekli da bi mogle uslijediti.

337. U protekle dvije godine, on je očigledno shvatio klimu u međunarodnoj zajednici i postao potpuno svjestan da se neće promijeniti ništa sem karte Bosne i Hercegovine. Nije ga bilo briga za rezolucije Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija.

338. Izgleda da dr. KARADŽIĆA nije bilo briga ni za sankcije protiv beogradskog režima koje su trebale da zaustave njegova dejstva agresije i nasilja.

339. Ono što smo na kraju mogli da zaključimo iz našeg sastanka je to da će gospoda MILOŠEVIĆ i KARADŽIĆ zajednički uspjeti da postignu svoje ciljeve i da će se zajednički suprotstaviti međunarodnoj zajednici: gospodin KARADŽIĆ iz Bosne i Hercegovine, a gospodin MILOŠEVIĆ iz Beograda.

340. Uz podršku generala MLADIĆA i njegove milicije, dr. KARADŽIĆ će da nastavi sa politikom etničkog čišćenja i da osvoji što više teritorija u Bosni i Hercegovini i eliminiše što više Muslimana. U međuvremenu, predsjednik MILOŠEVIĆ će u Beogradu i dalje da prima predstavnike međunarodne zajednice i da ih drži u beskonačnim i jalovim pregovorima koji omogućavaju da dvojac KARADŽIĆ - MLADIĆ nastavi sa zločinačkom i brutalnom kampanjom ubijanja i terora nad muslimanskim narodom.

341. Članovi Misije su brzo shvatili da neće da postignu ništa time što nastavljaju sastanak sa gospodinom KARADŽIĆEM, očiglednim

lažovom, pa smo iz Beograda otišli za Zagreb da se sastanemo sa predsjednikom TUĐMANOM.

28. april 1993. - Sastanak sa međunarodnim medijima u Zvorniku

342. Nakon posjete vratili smo se u Zvornik, gdje je delegacija održala konferenciju za štampu sakupljenim novinarima. Konferencija je bila snimljena i prikazivala se u svetskim medijima tokom sljedećih nekoliko dana. Činjenica da je bila u toku Misija Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija nije mogla da prođe neprimijećeno u međunarodnim medijima. Priloženi su mnogi od njihovih izvještaja, zajedno sa nekim izvještajima izdavača sa sjedištem u Beogradu.[31]

---

[31] *"Borba", Izvještaj za medije o Misiji Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija*
ERN: 0342-1636-0342-1636
Tab 16

Transkript Konferencije za štampu Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija održane u Zvorniku
ERN:0342-1840-0342-1844
Tab 17

"Borba", Izvještaj za medije o posjeti Misije Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija Srebrenici
ERN: 0342-1635-0342-1635
Tab 18

"Politika", Izvještaj za medije o posjeti Misije Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija Srebrenici
ERN:0342-1633-0342-1633
Tab 19

"Njujork Tajms", Izvještaj za medije o posjeti Misije Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija Srebrenici
ERN: 0036-5496-036-5496
Tab 20

"Borba", Izvještaj za medije o Misiji Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija
ERN:0324-1634-0342-1634
Tab 21

"Politika", Izvještaj za medije o Misiji Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija
ERN:0342-1632-0342-1632
Tab 22

343. Tog dana sam dao neke izjave koje ću ukratko da iznesem.[32]

344. Srebrenica je otvoreni zatvor u kojem su srpske snage planirale 'usporeni genocid'. Iako je na snazi prekid vatre, Srebrenica je daleko od toga da postane 'sigurnosna zona', kako to zahtijeva Vijeće. Srpske snage su preuzele kontrolu u Srebrenici. Stranim reporterima koji su pratili Misiju, Srbi nisu dozvolili da uđu u grad. Srbi su presjekli dovod vode i struje i tako stvorili rizik od epidemijske zaraze. Srbi nisu povukli svoje snage koje su držale grad u okruženju i pojačali su upotrebu teškog naoružanja. Drže po strani ljekare, čak i članove grupe francuskih ljekara '*Medicins sans Frontiers*' (*Ljekari bez granica*). Srebrenica je mjesto otvorenog suprotstavljanja međunarodnoj zajednici. Grad je ozbiljno pretrpan izbjeglicama iz drugih sela, žrtvama mrske srpske politike 'etničkog čišćenja' – ljudi žive u ruševinama bombardovanog grada razorenih kuća. Ljudi kuhaju na ulici. Ono što su nekada bile zimske banje sada je potpuno razoreno. Iako Srbi ostaju izvan grada, njegovi iscrpljeni i očajni stanovnici mogu da budu osvojeni bilo kad. Srbi zapravo drže koncentracioni logor pod kontrolom UNPROFOR-a, dok se oni ponašaju kao čuvari tog otvorenog zatvora. U međuvremenu, **usporeni genocid** se ubrzava. Srebrenica je simbol otpora. Simbol borbe hrabrog naroda. Neuspjeh u Srebrenici nije neuspjeh UNPROFOR–a, već međunarodne zajednice, koja mu izdaje direktive, ali ne i odgovarajući mandat i sredstva potrebna za uspješnu odbranu zone sigurnosti.

30. april. 1993.

345. *Izvještaj Misije* je 30. aprila 1993. kružio Ujedinjenim nacijama kao zajednički izvještaj.

346. Dodijeljen mu je status 'Dostaviti svima', a kasnije je objavljen u čitavoj svjetskoj štampi. Njegovi zaključci (u formi tačaka) ukratko slijede:

- **Srebrenica je danas jednaka otvorenom zatvoru u kojem ljudi šetaju okolo, ali ih kontrolišu i terorišu sve prisutniji srpski tenkovi i drugo teško naoružanje u njegovoj neposrednoj okolini.**

[32] *Izbor iz Njujork Tajmsa, BBC-a, Vašington Posta, CBS-a, Toronto Stara* i drugih.

- **Sadašnje stanje u Srebrenici očigledno ne odgovara ni duhu ni namjeri Rezolucije 819 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija (1993).**
- **Komandant Kanadskog bataljona obavijestio nas je da su Srbi 'imali vlastitu interpretaciju *Sporazuma o demilitarizaciji*.' Brigadir HAYES je dodao 'iako je Vijeće sigurnosti očigledno važan organ Ujedinjenih nacija, on nema nikakvu važnost za Srbe u tom području.'**
- **S obzirom na to da brigadir HAYES misli da je Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija proizvođač 'zbrkanih rezolucija' nije čudo što je takva interpretacija pronašla plodno tlo među srpskom milicijom.**
- **Visoki komesar Ujedinjenih nacija za izbjeglice, gospodin MENDILUCE, opisao je grad kao 'loš izbjeglički kamp'. Prevladavali su nehumani uslovi sa mogućim katastrofalnim posljedicama.**
- **Srbi nisu dozvoljavali hirurzima da uđu u enklavu, a jednom hirurgu u Srebrenici nisu dali odobrenje za ostanak.**
- **Onemogućavanje ljekarske pomoći je genocid. Tako djelovanje, zajedno sa presijecanjem dovoda vode, gasa i struje, aktiviralo je proces usporenog genocida.**
- **Masakrirani ostaci petnaestoro dece nastradale od srpske minobacačke vatre za vrijeme igre u školskom dvorištu, još uvijek su bili tamo dok smo obilazili to mjesto. To je najbolniji i najpotresniji prizor koji smo vidjeli za vrijeme naše Misije.**
- **Bolesnici i ranjenici su mogli da budu evakuisani samo nakon što bi srpski ljekari odredili redoslijed u prisustvu ljekara Crvenog krsta.**
- **Srbi na srpskom kontrolnom punktu u Srebrenici oduzeli su šatore za izbjeglice koje je osigurao Visoki komesarijat Ujedinjenih nacija za izbjeglice, jer su ih smatrali 'vojnom opremom'.**
- **Prošle sedmice Srbi su iskopali 47 novih rovova. Tenkovi su se mogli vidjeti već sa udaljenosti od 900 metara. Njihove snage**

se očigledno nisu povlačile kako je zatraženo u Rezoluciji 819 (1993), nego pojačavaju pritisak na grad.

- **Srpske snage moraju da se povuku na pozicije sa kojih neće moći da nastave sa napadima, šikaniranjem i terorom nad gradom.**
- **Misija smatra, kao i UNPROFOR, da se sadašnjih 4,5 sa 0,5 kilometara proglašenih sigurnom zonom moraju bitno proširiti.**
- **U ovoj fazi, ponovo smo bili šokirani saznanjem da su odluku o zoni sigurnosti donijeli Srbi – ne zna se da li u saradnji sa UNPROFOR-om ili bez njih, ali taj problem nije bio uključen u Sporazum. Činjenica da se UNPROFOR složio sa Misijom oko proširenja područja, svakome sugeriše zaključak da su odluku o proširenju donijeli Srbi nakon kapitulacije grada.**
- **Misija je izvijestila da, ako se ne postigne sporazum, alternativa bi mogla da bude masakr 25.000 ljudi. To je bila vanredna situacija i UNPROFOR je morao dejstvovati.**
- **U to vrijeme, mi nismo znali da je situacija u Srebrenici bila pitanje od velike važnosti za UNPROFOR i Sekretarijat od oktobra 1992. – skoro šest mjeseci prije nego što je zaokupila pažnju Vijeća.**
- **Prema ovim informacijama, 'stvarno nije postojala vanredna situacija koja je natjerala UNPROFOR da djeluje' kao što smo mi naivno izjavili, jer, da se situacija stavila pred Vijeće sigurnosti na početku krize, ona možda ne bi postala vanredna, kao što smo mi bili krivo informisani da se desilo.**

347. **Desila se tajna operacija koja je loše završila, a ne vanredna situacija. Srebrenica je postala vanredna situacija zbog toga što je međunarodna zajednica dozvolila da ona to postane. Kad su stalne članice odlučile da to zadrže za sebe i ne informišu Vijeće o širenju krize, postale su odgovorne za tu odluku. Ako nisu mogle da riješe to pitanje života i smrti, trebale su o njemu informisati čitavo Vijeće sigurnosti.**

348. **Glavni sekretar BOUTROS-GHALI nije imao pravo da izloži Ujedinjene nacije riziku tajne operacije urađene iza leđa čitavog Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija.**

349. **Ovo je bio jedan od razloga zašto je Misija mislila da bi Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija trebalo da se bolje informiše o razvoju situacije i da pruža savjete u skladu sa tim razvojem – ne u smislu da drži sve pod svojom kontrolom, već da bude u mogućnosti da uspješno izvršava svoje dužnosti. *Izvještaj* Misije – onaj zajednički, nije mogao da bude tako eksplicitan kao što sam ja sada.**

350. Misija je završila sljedećim izjavama:

- Sarajevo, simbol pluraliteta, gdje su Hrvati, Srbi, Židovi i Muslimani stoljećima živjeli zajedno, treba odmah da postane sigurna zona. Jednogodišnja opsada mora da se prekine, a multikulturni karakter Sarajeva mora da bude zagarantovan kao poruka nade za cijelu zemlju.
- Rezultat u Goraždu, Žepi i Tuzli mogao bi da bude sličan onome u Srebrenici. I oni bi trebali da budu proglašeni zonama sigurnosti.
- Misija smatra da bi Vijeće trebalo dati snagama UNPROFOR-a izmijenjen mandat ako želimo da zaštitimo zone sigurnosti i da proglašavanje nekih gradova zonama sigurnosti kao dio preventivne diplomatije Vijeća sigurnosti treba da ima ozbiljan efekat.
- Proglašavanje zona sigurnosti Vijeća sigurnosti trebalo bi da bude urađeno sa jasnom namjerom da jednom kada budu formirane, budu na snazi ili da ih se odbrani ako bude trebalo.

351. U *Izvještaju Misije* stoji da su gradonačelnik i vlasti u Srebrenici izrazili ohrabrenje posjetom i da je predsjednik Bosne i Hercegovine, Alija IZETBEGOVIĆ, izjavio da posjeta Misije 'predstavlja simbol nade za čitav njegov narod'.

352. Predsjednik IZETBEGOVIĆ i njegov narod ubrzo su, na veoma bolan način saznali da je polaganje nade u međunarodnu zajednicu bila ogromna greška. Gradonačelnik Srebrenice i mnogi predstavnici vlasti sa kojima smo se susreli, i koji su bili ohrabreni našom posjetom njihovom gradu, platili su to vlastitim životima tokom sljedeće dvije godine.

353. **Za vrijeme boravka u Srebrenici, shvatio sam zašto Misije Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija nisu slane na teren dok su se dešavali tragični događaji.**

354. **U ovom slučaju razlog je bio taj što su stalne članice Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija, zajedno sa Sekretarijatom, radile tajno i**

bez informisanja ostalih članica Vijeća o onome što se događalo (sve dok se tragedija nije pročula u međunarodnim medijima), njima nije bilo u interesu da dovedu druge objektivne i nezavisne strane, kao što su nesvrstane članice, da malo bolje pogledaju situaciju na terenu.

355. **Strane koje su radile ispod stola (neke od članica Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija i Generalni sekretar) nisu predvidjele slanje Misije u Srebrenicu. Niti su predvidjele da će čak i predstavnici onih istih vlada koje su sudjelovale u ovom tajnom dejstvovanju, javno donijeti iste zaključke kao i nesvrstane članice.**

356. **Začudo, jedine fotografije koju su objavljene po cijelom svijetu su one koje sam ja snimio i dao ih *Rojterovom* novinaru kojemu je bilo zabranjeno da nam se pridruži u Srebrenici. Nevjerovatno je ali istinito da su oficiri Ujedinjenih nacija (UNPROFOR) izvršili cenzuru nad Misijom Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija.**

357. **Ne sumnjam u to da je posjeta Bosni i Hercegovini promijenila perspektivu i mišljenje članova Misije. Zajednički izvještaj nije ništa više nego potvrda tog zaključka. Najvažniji zaključak proizašao iz našeg iskustva u Srebrenici je taj da smo jasno predvidjeli da će se, s obzirom na situaciju, korak po korak, masakr sigurno desiti: tokom naše posjete ja sam to definisao kao 'usporeni genocid', jer je bilo očigledno da Srbi, ne samo da potpuno kontrolišu grad, nego koriste razne metode etničkog čišćenja i postepene eliminacije stanovnika sela koji su ostali u svojim razrušenim kućama ili su preživljavali na ulicama.**

358. **Razlika između masakra u julu 1995. i usporenog genocida u Srebrenici, koji je počeo 1993, je ta što su MLADIĆ i njegova milicija uspjeli da u nekoliko dana 1995. godine masakriraju gotovo osam hiljada Muslimana koje su odveli da ih tajno ubiju. Od kraja 1992. do jula 1995. hiljade ljudi su etnički očišćene ili ubijene u procesu usporenog masakra, ali u ovom slučaju broj žrtava je bio još veći.**

359. **Svako ko je posjetio Srebrenicu mogao je veoma lako da predvidi ono šta se tamo s vremenom i dogodilo u obje faze masakra – u onoj prvoj koja je započela 1993. i u onoj drugoj fazi iz jula 1995.**

360. **Civili koji nisu mogli da se brane bili su okruženi teškim naoružanjem i nije bilo doktora, vode, gasa i struje. Živjeli su na ulicama, jer su njihovi domovi bili bombardovani. Sa veoma ograničenim pristupom hrani i lijekovima i bez efikasne zaštite međunarodne zajednice.**

361. **Gledajući sve te okolnosti zajedno, bilo je jasno kao dan da je samo pitanje kada i koliko dugo će trebati dok svi ne odu.**

Nismo morali predviđati masakr: on se dešavao upravo tada pred našim očima kad je Misija Vijeća sigurnosti posjetila Srebrenicu.

362. **Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija je znalo za situaciju kroz naše izvještaje, kao i putem brifinga koje sam držao pred cijelim Vijećem na neformalnim i privatnim konsultacijama.**

363. **Držim da se dogodio samo jedan masakr u Srebrenici, koji je na varvarski i intenzivan način počinila vojska bosanskih Srba na čelu s gosp. KARADŽIĆEM i gosp. MLADIĆEM, finansirana i pomagana od lidera iz Beograda, srpskog predsjednika Slobodana MILOŠEVIĆA.**

364. **Srbi nisu mogli masakrirati stanovnike Srebrenice u aprilu 1993. godine kad su se svjetski mediji bili koncentrisali na taj grad – ali kako je vrijeme prolazilo, vjerujem da je trio MILOŠEVIĆ – KARADŽIĆ – MLADIĆ shvatio da, iako je Srebrenica bila u centru pažnje svjetske javnosti za kratko vrijeme, niko iz međunarodne zajednice nije mnogo uradio po tom pitanju.**

365. **Takvo pasivno držanje Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija definitivno ih je ohrabrilo na usporeni masakr do jula 1995, kad su bili uvjereni, ne samo da će proći nekažnjeno za usporeni masakr i ubistva, već da čak mogu proći nekažnjeno i za ubistva masovnih razmjera.**

6. maj 1993. – Rezolucije 824

366. Dana 6. maja 1993. godine prisustvovao sam sjednici Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija i u ime svoje zemlje govorio i glasao za Rezoluciju 824 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija koja je proglasila dodatne zone sigurnosti u Bosni i Hercegovini i uključila Izvještaj Misije Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija o Bosni i Hercegovini.[33]

367. Ukazao sam da, budući da je Venecuela koordinisala radom Misije Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija koja je bila poslata u Bosnu

---

[33] *Rezolucija 824 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija*
ERN 0299-1357-0299-1359
Predmet IT–02-54 Dokaz 547 Tab 21

i Hercegovinu 28. aprila 1993, da je Venecuela zadovoljna što je *Izvještaj* Misije uključen u tu rezoluciju, te što se postupilo po nekim od njenih preporuka, naročito kod deklaracije o zonama sigurnosti.

368. **Izjavio sam da je Rezolucija 819 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija (kojom se Srebrenica proglašava zonom sigurnosti) spriječila u to vrijeme masakr ljudi u Srebrenici. Ova nova rezolucija nastoji da predvidi istu krajnju situaciju u Srebrenici, 'gdje još uvijek ne postoje uslovi za to da bi se ona smatrala zonom sigurnosti'.**

369. **Na bazi iskustva naše Misije, ja tvrdim da je 'Srebrenica ostala nešto poput otvorenog zatvora', gdje su srpske paravojne snage blokirale osnovne usluge (kao što su voda, struja i medicinska zaštita) i potpuno kontrolisale grad.**

370. **Ponavljao sam da 'ova djela predstavljaju zločin genocida za koje će ... oni koji su odgovorni morati odgovarati'. Tvrdio sam da samo prisutnost Kanadskog bataljona 'dijeli (Srebreničane) od veće tragedije', te da 'netolerantnost i nepoštivanje međunarodne zajednice od srpske strane ponovo stoji na putu implementacije mirovnog plana'.**

14. maj 1993. – Memorandum Grupe nesvrstanih članica u Vijeću sigurnosti Ujedinjenih nacija o situaciji u Republici Bosni i Hercegovini

371. Dana 14. maja 1993. Grupa nesvrstanih zemalja predstavljena u Vijeću sigurnosti Ujedinjenih nacija izradila je 'Memorandum o situaciji u Republici Bosni i Hercegovini'.[34]

372. Nesvrstane članice su vjerovale da imamo moralnu i političku obavezu da jasno i javno iznesemo svoje političke poglede i naše stanovište o pitanju kolektivne sigurnosti, kako je to predviđeno Poglavljem VII Povelje Ujedinjenih nacija i njenim posljedicama za situaciju u Bosni i Hercegovini.

---

[34] *Grupa nesvrstanih članica u Vijeću sigurnosti Ujedinjenih nacija "Memorandum o situaciji u Republici Bosni i Hercegovini"*
ERN 0345-0661-0345-0665
Tab 23

373. Željeli smo objaviti i podijeliti teze koje su se bile javile na privatnim sastancima Vijeća (u neformalnim konsultacijama), jer se na tim sastancima nisu vodili nikakvi formalni zapisnici, a mi smo htjeli da se te stvari još jednom nađu zapisane.

374. Podvukli smo: 'To je kontekst u okviru kojeg je Grupa predložila koncept garantovanih i zaštićenih zona sigurnosti, što, nažalost, nije prihvaćeno za vrijeme razmatranja Rezolucije 819 (1993.) i 824 (1993.). Ponavljali smo, 'da su takve garancije i zaštita neophodne. Bez njih, kako su nedavni događaji potvrdili, takve zone sigurnosti nisu ni od kakve pomoći stanovnicima nego ih naprotiv tjeraju da se bespomoćno predaju'.

375. Memorandum je kao privremenu mjeru 'baziranu na vanrednim okolnostima, a ne da bi se održali rezultati etničkog čišćenja', preporučio više tačaka, uključujući novi mandat UNPROFOR-a, pravo na samoodbranu, što je značilo ukidanje embarga na oružje koji je ostavio Bosnu bez odbrane, te moguće proširenje sankcija Hrvatskoj.

376. U vezi uključenosti Savezne Republike Jugoslavije u rat u Bosni i Hercegovini, memorandum je ponovio:

377. **'Od aprila 1992. Srbija je već započela politiku stvaranja Velike Srbije na teritorijama bivše Jugoslavije. Stoga je jasno da ovo nije građanski rat, već međunarodni sukob, gdje je jedna međunarodno priznata država izložena agresiji spolja.'**

378. **U izvještaju Generalnog sekretara, *Pad Srebrenice,* sumirano je: 'Memorandum je postavio tezu da će koncept zona sigurnosti propasti ako sigurnost tih područja ne bude 'garantovao i štitio' UNPROFOR. Bez tih garancija i zaštite, kaže se u Memorandumu, takve zone sigurnosti ne bi 'bile od pomoći njihovim stanovnicima, već bi ih naprotiv tjeralo da se bespomoćno predaju.'**

379. 'U odnosu na UNPROFOR, Memorandum kaže, 'unatoč činjenici da su snage ustanovljene u skladu sa Poglavljem VII, njihova uloga je usko protumačena i usmjerena na pružanje humanitarne pomoći, a i to uz pristanak počinilaca agresije. Takva restriktivna interpretacija povezana s odbijanjem da se Bosni i Hercegovini prizna prirodno pravo da se pozove na član 51 Povelje (samoodbrana), ohrabrila je Srbe da nastave sa svojom agresijom.'

380. 'Unatoč ovim strahovanjima, Generalni sekretar ne preporučuje redefinisanje mandata 'primjereno sredstvima koje će međunarodna zajednica

staviti na raspolaganje UNPROFOR-u'. Sa izvjesnim optimizmom je komentarisao 'tijesnu saradnju koja se razvila između Ujedinjenih nacija i NATO-pakta u vezi bivše Jugoslavije'. Naročito je ukazao da su prijetnje vazdušnim snagama NATO-a bile efikasno upotrijebljene da dovedu do pozitivnog rezultata u zoni sigurnosti u Sarajevu. Stoga je zaključio: 'Istrajavanje u nadi čini se boljim izborom od povlačenja i odustajanja.'

381. **Ovakav stav Generalnog sekretara BOUTROS-GHALIJA bio je defetistički i neodgovarajući. Nije bilo u pitanju povlačenje, već ispravna interpretacija i primjena želja Vijeća sigurnosti.**

25. maj 1993. – Formiranje Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju

382. Dana 25. maja 1993. prisustvovao sam sjednici Vijeća sigurnosti. Govorio sam u ime svoje zemlje i glasao za Rezoluciju 827 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija da se formira Međunarodni sud koji bi sudio onima koji krše međunarodno humanitarno pravo.[35]

383. Tom prilikom sam rekao:

384. **'Skoro 48 godina nakon početka nürnberškog suđenja, svijet je zgrožen kad vidi da se organizovani varvarizam – za koji se mislilo da je moguć samo u ono vrijeme i da se nikad neće ponoviti – ponovo pojavio, ovog puta pred očima cijelog čovječanstva. I za razliku od iskustva iz prošlosti, niko ne može izbjeći odgovornost, tvrdeći da nije znao za zločine.'**

385. **'Politika spaljene zemlje, politika koja se početno nazivala 'etničko čišćenje' a danas se tačnije može nazvati 'etničko istrebljenje', politika koncentracionih logora i torture koju su vršili srpski vojnici, koji su čak i divljačku politiku silovanja žena koristili kao ratnu tehniku, dostigla je okrutni nivo koji čovječanstvo ranije nije moglo ni zamisliti.**

---

[35] *Rezolucija 827 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija*
ERN: 0342-3281-0342-3283,
Tab 24

386. **‘Silovanje i zločini srpskoj su vojsci postali instrument ratovanja, a ne posljedica rata. Opsada Sarajeva je trajala strašnih deset mjeseci; groblja nisu mogla da prime sve mrtve i sada je neophodno da ih se sahrani na sportskom stadionu.’**

28. maj 1993.

387. Prema izvještaju Generalnog sekretara *Pad Srebrenice*, 27. maja 1993. Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija je zatražilo da se u roku od 24 časa pripremi radni materijal o zonama sigurnosti i on je prezentovan Vijeću sigurnosti Ujedinjenih nacija narednog dana, 28. maja 1993.

388. Ustvari, Sekretarijat je povukao radni materijal sa stola Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija onog dana kad su članice trebale da ga razmatraju. Kopije koje su bile na stolu u sobi za neformalne sastanke (privatna soba Vijeća) članovi Sekretarijata su brzo pokupili. Ja sam ustvari uspio da sačuvam svoj primjerak, jer sam došao prije nego je sastanak počeo.

389. Taj papir nije nikada službeno prezentovan. Ujedinjene nacije ga moraju imati među aktima koji nisu za javnost, inače ga Generalni sekretar Kofi ANNAN ne bi pomenuo.

390. Sjećam se da je stalni predstavnik Ujedinjenog Kraljevstva tvrdio toga dana kako Vijeće sigurnosti nije tražilo od Sekretarijata da pripremi takav papir. Zapravo, taj papir su tražile nesvrstane članice koje su htjele da osiguraju da u novoj rezoluciji ne bude ozbiljnih nedostataka kakve smo otkrili tokom naše posjete Srebrenici i drugim gradovima Bosne i Hercegovine.

391. Nadalje, ja sam lično nazvao gospođu OGATU u Ženevu i zatražio njenu pomoć u pripremi adekvatnih parametara za definisanje zona sigurnosti, što je ona i učinila te mi poslala materijale. To je kasnije uključeno u neslužbeni dokument Sekretarijata.

392. **Neočekivani i neregularni postupak da se papir ‘eliminiše’ naredio je Generalni sekretar BOUTROS-GHALI, koji je u to vrijeme bio u Londonu, nakon pritužbi i zahtjeva predstavnika dviju stalnih članica Vijeća. Generalni sekretar BOUTROS-GHALI nije komentarisao – niti reagovao, na takav samovoljan zahtjev tih članica Vijeća, koje nisu htjele iza sebe ostaviti ‘pisani trag’.**

393. **Dokument je bio konstruktivan i pomagao bi da se stvarno stvore sigurne i zaštićene zone, ali glavne sile u Vijeću sigurnosti**

Ujedinjenih nacija nisu htjele da se prilagode racionalnim parametrima Sekretrijata Ujedinjenih nacija, i tako je još jednom koncept zona sigurnosti pretvoren u strašnu varku.

394. U svom obraćanju Vijeću tog dana, govorio sam o tom pitanju. U skladu s mojim zahtjevom 'nestali papir' je sadržavao preporuke koje je dao UNHCR.

395. **Očigledno da je 'nepostojeći papir Ujedinjenih nacija' morao nestati, jer bi inače bila razotkrivena činjenica da članice Vijeća djeluju u potpunoj suprotnosti sa Sekretarijatom i UNHCR-om, pretvarajući se da čine nešto za ljude u zonama sigurnosti, a da ustvari ne čine ništa važno u vezi događaja na terenu.**

396. Neslužbeni radni papir kaže (citat iz izvještaja Generalnog sekretara, *Pad Srebrenice*), 'Bilo koji koncept zona sigurnosti mora da pretpostavi saradnju zaraćenih strana. Bez prestanka vatre u području zona sigurnosti, koncept zona sigurnosti je ustvari nemoguće provesti.' Papir je iznio tezu da mirovne operacije mogu imati uspjeha ako se strane u sukobu slože, a da Srbi sigurno neće pristati na bilo kakav dogovor po kojem bi se UNPROFOR našao na putu njihovih vojnih ciljeva. Nakon toga, nastavlja se: 'Ako se UNPROFOR-u da zadatak da provede uspostavu zona sigurnosti (naime, Poglavlje VII), oni će vjerovatno zahtijevati borbenu podršku artiljerije, a možda čak i blisku vazdušnu podršku.' Papir Sekretarijata izložio je veliki broj opcija o vezi veličine i sastava jedinica Ujedinjenih nacija u svakoj od zona sigurnosti.

4. juni 1993. – Rezolucija 836 o zonama sigurnosti

397. Dana 4. juna 1993. prisustvovao sam Vijeću sigurnosti UN-a. Prvi put sam se u ime svoje zemlje suzdržao od glasanja o Rezoluciji 836 Vijeća sigurnosti UN-a[36]. Rezolucija je odobrena sa trinaest glasova, Venecuela i Pakistan bili su suzdržani.

398. Pritisak koji su neke stalne članice Vijeća (Francuska i Velika Britanija) vršile na nesvrstane članice bio je takve prirode da ga Džibuti, Maroko i Zelenortska Ostrva nisu mogli podnijeti, pa nisu imali drugog

[36] *Rezolucija 836 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija*
ERN: 0299-1353-0299-13569
Predmet IT -02-54 Dokaz 547 Tab 22

izbora nego da glasaju za Rezoluciju, za koju smo svi smatrali da je krajnje neadekvatna. Njihovi govori iznijeti toga dana odudarali su od činjenice da su glasali za Rezoluciju.

399. Nekoliko minuta prije glasanja, ambasadori Francuske i Velike Britanije u Venecueli još uvijek su vršili pritisak na mog ministra spoljnih poslova u Karakasu da promijeni moj glas, da glasam za Rezoluciju. Ustvari su bili u našem ministarstvu spoljnih poslova dok smo mi raspravljali o Rezoluciji i pridobijali mog ministra spoljnih poslova da mi naloži da promijenim našu poziciju i da glasam za Rezoluciju.

400. Razlog za takvo nastojanje britanskog i francuskog ambasadora u Venecueli bio je taj što su Venecuela i Pakistan sponzorisali i promovisali prethodne rezolucije u pogledu zona sigurnosti, pa je naša suzdržanost što se tiče ove nove Rezolucije bila jasan znak koliko je ona bila loše osmišljena. Vrijeme je u Srebrenici pokazalo da je bila kobna, što sam i sam predvidio tokom moje intervencije na sastanku prije nego što sam se suzdržao od glasanja.

401. Na tom sastanku razgovarali smo o produženju mandata UNPROFOR-u da bi se spriječili napadi na zone sigurnosti. Na početku sastanka, stalni predstavnik Bosne i Hercegovine, g. Muhamed SACIRBEY, odbacio je ideju o zonama sigurnosti zagovaranu u nacrtu Rezolucije. Rekao je sljedeće: 'Naročito je tragično da će ovaj nacrt Rezolucije najvjerovatnije više doprinijeti davanju pravog značenja terminu 'zona nesigurnosti' nego nazivu 'zona sigurnosti'.

402. Venecuela, zajedno sa Zelenortskim Ostrvima, Džibutijem, Marokom i Pakistanom – Nesvrstana grupa u Vijeću – odigrala je odlučujuću ulogu u usvajanju Rezolucije 819 (1993) i 824 (1993), ali mi smo se protivili njihovoj neefikasnosti. Venecuela je smatrala da su dometi nove Rezolucije bili nekompletni i suprotni njenim sopstvenim ciljevima.

403. Ponovio sam da smo prethodnog dana, na neformalnim konsultacijama Vijeća sigurnosti UN-a, zatražili od zagovarača nacrta Rezolucije koji je bio pred nama da sačekaju izvještaj Generalnog sekretara – izvršioca odluke Vijeća, ali zagovarači nisu mogli da sačekaju, pa su ignorisali naš zahtjev uprkos vanrednoj važnosti situacije. (To je rijetka pojava u Vijeću sigurnosti UN-a, koji uvijek čeka izvještaj ili preporuke Generalnog sekretara.)

Moje kritike zabilježene u izvještaju Generalnog sekretara, *Pad Srebrenice,* glasile su kako slijedi:

404. 'Stalni predstavnik Venecuele (ambasador Diego ARRIA), koji se suzdržao od glasanja o nacrtu Rezolucije, dugo je govorio, kritikujući ga iz dva razloga: prvo, zbog toga što nije moglo da ga se sprovede bez značajnih sredstava koja bi mogla da ne budu na raspolaganju i, drugo, zbog toga što je prikrivao manjak volje da se podrži 'šire i važnije ciljeve korektne i pravedne raspodjele teritorija između raznih zajednica Bosne i Hercegovine'. U vezi sa prvom tačkom, predstavnik je rekao da 'nacrt Rezolucije ne može da se sprovede bez odlučnosti da se to uradi i dok se Generalnom sekretaru ne stave na raspolaganje neophodna sredstva'.

405. 'Ambasador Diego ARRIA napomenuo je da su članice Vijeća koje su bile članice Pokreta nesvrstanih zemalja htjele da Generalni sekretar formalno izvijesti o ideji zona sigurnosti prije glasanja o nacrtu Rezolucije. 'Nažalost, odlučeno je da se ne sačeka mišljenje Generalnog sekretara'.

406. 'Predstavnik Venecuele pomenuo je 'objektivnu i krajnje kritičku procjenu' ideje od strane Generalnog sekretara u neslužbenom radnom dokumentu od 28. maja. Primijetio je da je Generalni sekretar već postavio 'naročito valjana pitanja' članicama Vijeća u pogledu tačne uloge Ujedinjenih nacija i u pogledu toga hoće li se ili neće očekivati od Ujedinjenih nacija da primijene silu ako Srbi ne budu poštovali Rezoluciju. Također je primijetio da na pitanja nije dat zadovoljavajući odgovor i predvidio je da zone sigurnosti uopšte neće biti 'sigurne'.

407. 'U vezi sa drugom tačkom, ambasador Diego ARRIA kritikovao je program zajedničkog dejstvovanja, gdje se tvrdi da 'su neophodne samo mjere protiv širenja sukoba i mjere prevencije: zone sigurnosti, posmatrači na granicama, pojačavanje sankcija, zabrana nadlijetanja, sud za zločine protiv humanitarnog prava'. On (Diego ARRIA) upitao je da li je moguće da članice Vijeća vjeruju kako će taj stav 'ubijediti agresora da im je najbolje da budu ljubazni i odustanu od onog što su usvojili primjenom terora i sile'. Ambasador ARRIA apelovao je na Vijeće da 'poštuje i primjenjuje kolektivnu sigurnost, koja obezbjeđuje pravo na samoodbranu, kako je zagarantovano Poveljom'.

408. Nema sumnje da je glavni razlog za odluku da se ne sačeka mišljenje Generalnog sekretara bila činjenica da je izvještaj koji je

Sekretarijat pripremio na naš zahtjev (i koji je objavljen 28. maja 1993) sadržavao objektivnu i krajnje kritičku procjenu situacije u takozvanim zonama sigurnosti.

Izvještaj Sekretarijata nametnuo je fundamentalna pitanja

409. Kakva bi bila odgovornost Ujedinjenih nacija da je agresor morao da prihvati uspostavljanje zona sigurnosti, a kasnije odbio da se povuče iz svoje okoline (takva situacija je bila u Srebrenici, Sarajevu, Tuzli, Žepi i Goraždu)? Da li bi Ujedinjene nacije bile dužne da upotrijebe silu i natjeraju ih da se povuku?

410. Da li bi Vijeće sigurnosti bilo spremno da odobri vojnu akciju da bi se taj cilj postigao?

411. Jasno je da stalne članice Vijeća, koje su zagovarale i poticale prihvatanje rezolucije, nisu htjele da odgovore na ova pitanja. Pitanja Generalnog sekretara usredotočila su debatu na ove ključne tačke, a odbijanje da ih uopšte razmotri pretvorilo je čitavu rezoluciju u obični pismeni zadatak zagovarača vezan za oblast javnog informisanja.

412. Tada sam istakao da su ta pitanja bila važna za UNPROFOR, za narod koji je ostao u bijednim uslovima u zonama sigurnosti, te za srpske agresore koji će sigurno krojiti svoje akcije prema odgovoru ili nedostatku odgovora na ta pitanja, što se veoma brzo pokazalo da je i bio slučaj.

413. Mirovni plan u kojeg se tako puno investiralo i u kojeg se polagalo toliko povjerenja i nade, naročito od strane žrtvi sukoba, danas je obično opšte mjesto /frame of reference/. Vašingtonski plan akcije /Washington Plan of Action/ zamijenio je u suštini Vans-Ovenov plan 22. maja. Karakteristično je da je srpska strana, koja jedina nije podržala Vans-Ovenov plan, bila jedina strana koja je oduševljeno podržala Vašingtonski plan.

414. Evropski parlament usvojio je na svojoj sjednici u maju mjesecu rezoluciju, te izrazio neslaganje sa Vašingtonskim planom akcije i izjavio da 'je stekao utisak da se agresoru priznaje pobjeda', pa je pozvao Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija da podupre plan koji uključuje neophodnu vojnu prisutnost u cilju razoružavanja srpskih agresora.

415. Venecuela je iznijela, sa dubokom zabrinutošću, da su velike zemlje gledale na sukob kao da nije u vezi sa njihovim strateškim interesom,

što je svakako bilo u suprotnosti sa pristupom kojim su se upravljale prije nekog vremena da bi se suočile sa pitanjem Kuvajta, a koji se zasniva 'na neprihvatljivosti rješenja sukoba upotrebom sile, što je izložilo opasnosti teritorijalni integritet jedne zemlje članice Ujedinjenih nacija'.

416. Na osnovu tih principa, nepriznavanje političkih ili teritorijalnih dobiti ostvarenih putem agresije i terora u obliku 'etničkog čišćenja' još više je opravdalo da se ovome stane u kraj. Međutim, zagovarači rezolucije su vjerovali da je sve to potrebno da bi se eliminisala takva stravična situacija, a to je da se uspostave zone sigurnosti, postave posmatrači na granice, zabrane letovi i osnuje sud za zločine protiv čovječnosti. Kao što sam rekao, pitanja koja su se očigledno morala postaviti jesu:

417. 'Kako? Kada? Na kom osnovu? Da li možemo zaista da vjerujemo da će takav stav ubijediti agresore da je za njih najbolje da se odreknu onoga što su osvojili primjenom terora ili sile?

418. Prema našem mišljenju, to neće biti slučaj. Jedini neminovan i neizbježan zaključak koji se može izvući jeste da u ovom sukobu nije bilo čvrste riješenosti za suočavanje sa stvarnošću – i ono što se danas mudruje o ovoj rezoluciji – jeste da se *de facto* prizna i ozakoni ta situacija kao neki osnov za rješenje koje će prije ili kasnije biti nametnuto.

419. 'Takozvane zone sigurnosti svode se danas na enklave koje su prepuštene hiru agresora. One nisu ništa drugo nego etnički rezervati pod okriljem Ujedinjenih nacija i bojim se da će ova organizacija, Ujedinjene nacije, zauvijek biti osuđena da odgovara zbog toga što nije zaustavila te nepravilnosti.'

420. Prave sigurne zone, onako kako su definisane u izvještaju UNHCR-a i Generalnog sekretara (koji je iščezao iz Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija sve do danas) treba da osiguraju ili garantuju:

- Minimum sigurnosti za normalan život njihovih stanovnika.
- Otvorene zone u kojima se poštivanje ljudskih prava može provjeravati, a humanitarna pomoć nesmetano dostavljati.
- Da se ljudi ne zatvaraju kao da su u zatvoru.
- Slobodu ulaska i izlaska iz tih zona.
- Međunarodnu vojnu prisutnost i neograničenu prisutnost UNHCR-a i drugih humanitarnih agencija.

- Pravo na stalno snadbijevanje vodom, strujom, gasom, te pristup saobraćajnicama i pravo na bavljenje ekonomskim djelatnostima.
- Zaštitu od vojnih napada, koju je moguće ostvariti jedino zapljenom ili neutralizacijom teškog naoružanja Srba.
- Ponovno uspostavljanje civilne vlasti, lokalne policije, škola, produktivnih djelatnosti i društvenih službi.

421. Gore navedeno bilo je pripremljeno na naš zahtjev i djelimično je služilo da bi se postupalo u skladu sa zahtjevom Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija od prošlog novembra kojim se tražilo da Generalni sekretar pripremi plan za podržavanje zona sigurnosti.

422. Uslovi, onako kako su definisani u 'nestalom non – paper'/? nezvaničnom dokumentu/, predstavljali su gotovo pravu suprotnost onima koji su postojali u 'zonama sigurnosti'. Rekao sam da se rezolucija, 'kako danas smatramo, ne bavi njihovim pravnim pitanjima...Ne možemo ih nazivati 'zonama sigurnosti', te da ih umjesto toga trebamo zvati njihovim pravim imenima: geta, izbjeglički kampovi, otvoreni zatvori, zone pod prijetnjom – ali ne treba da budemo tako drski, pa da ih zovemo zonama sigurnosti'.

423. Možda je portparol UNPROFOR–a, komandant Barry FREWER najbolje opisao 'zonu sigurnosti' kada je, nakon što su Srbi odbili da puste UNPROFOR-u 'Zonu sigurnosti Goražde' poslije jednomjesečnog nastojanja da se dobije odobrenje za ulazak, rekao: 'Postavićemo znak u predgrađu Goražda na kojem piše: Zona sigurnosti – Jako opasno – Ne ulazite'.

424. Na tom sastanku citirao sam sljedeće navode iz pisma koje datira od 1. juna 1993. godine, a kojeg je predsjednik Bosne i Hercegovine Alija IZETBEGOVIĆ uputio Vijeću:

425. 'Srpske paravojne jedinice, uz direktnu podršku Vojske Jugoslavije iz Srbije, nastavljaju agresiju protiv našeg naroda... Agresor to može da radi, jer ste nam vi, Vijeće sigurnosti, svezali ruke dok naše ljude ubijaju i dok našu zemlju uništavaju.

426. 'Kažete da ne želite da se svrstavate u ovom sukobu. Ali, Vaša ekselencijo, vi ste se implicitno i eksplicitno svrstali u tom konfliktu, kada je Vijeće uvelo embargo na oružje Jugoslaviji i kada je Vijeće odlučilo da tu istu rezoluciju primijeni na Bosnu i Hercegovinu (Bosna i Hercegovina

još uvijek nije bila primljena u Ujedinjene nacije). Embargo na oružje je znatno pomogao dobro naoružanom agresoru dok je tragično oslabio žrtvu. Danas je to svima jasno.'

427. 'Posljedice su tragične: okupirano je dvije trećine naše države; ubijeno je preko 200.000 civila; više od dva miliona civila iseljeno je iz svojih domova; uništeno je na stotine gradova.

To je cijena koju je ova zemlja platila zbog jedne nesretne odluke i zbog vašeg nepopustljivog odbijanja da je ispravite'.

428. Ponovo sam naglasio da je Vijeće, prema odredbama člana 51 Povelje, koji se odnosi na pravo na samoodbranu, trebalo da na vrijeme ponovo ocijeni strašnu situaciju koju je predsjednik IZETBEGOVIĆ opisao.

429. U toku moje intervencije kazao sam: 'Glavni argument iznesen na Vijeću, a koji se odnosio na pitanje zbog čega se ova tragedija nije odlučnije rješavala, bio je taj da nema dovoljno ni vojnih ni finansijskih sredstava koja UN ima na raspolaganju da bi angažovao nekoliko hiljada vojnika na terenu i nanovo smo čuli da ništa ne može da se uradi i da je ta rezolucija jedini način da se spriječi da Bosna i Hercegovina izgubi cijelu svoju teritoriju. Da budem iskren, moram vas podsjetiti da, kada je Vijeće usvojilo rezoluciju, prema kojoj su snage koalicije trebale da se pozabave gaženjem, divljačkim uništavanjem i prisvajanjem jedne zemlje članice, Kuvajta, međunarodna zajednica je razmjestila 500.000 vojnika, dijeleći troškove između članica koalicije.

430. Naglasio sam da su vitalni interesi snažnije povezani sa ovom krizom nego što su to bili u slučaju divljačkog uništavanja ove druge zemlje članice, što nije dobilo tako velikodušnu podršku međunarodne zajednice i, bez namjere da poredim te dvije situacije, ova tragedija ima daleko mučnije dimenzije. Događali su se neopisivi zločini protiv čovječnosti i postoje neke suštinske vrijednosti koje bi zaista trebale da budu od strateške važnosti za međunarodnu zajednicu.

431. Skrenuo sam pažnju Vijeću da je Vlada Bosne i Hercegovine prenijela Vijeću da odbija njegov konkretan modalitet 'zone sigurnosti', koji je iznesen u rezoluciji – ali mišljenje predsjednika Bosne i Hercegovine nije se uopšte razmatralo na Vijeću, iako je Vijeće tradicionalno pozorno kada su u pitanju mišljenja strana u konfliktu, posebno ako su te strane zemlje članice. I još jednom Bosna i Hercegovina je tretirana kao muslimanska strana, a ne kao Republika, a još manje kao zemlja članica.

432. Zaključio sam riječima da je, dok je UN pokušavao da pregovara, zemlja članica bila na rubu izumiranja pod teretom terora. Prilike su zahtijevale da Vijeće preduzme oštre akcije da zaustavi ovo istrebljenje. Ovo je trenutak, insistirao sam, da se stvarno preduzme akcija, a ne samo da izgleda kao da se preduzima akcija, kako je to Vijeće sada predlagalo. Zone sigurnosti u praksi nisu 'ništa drugo nego etnički rezervati pod okriljem Ujedinjenih nacija... izbjeglički kampovi prepušteni hiru agresora.'

433. Kao što sam zaključio tokom moje nedavne posjete Srebrenici, zone sigurnosti ne smiju da budu zamjena za mir. 'One treba da osiguraju minimum sigurnosti za 'normalan život' svojih stanovnika i ... treba da budu otvorena područja u kojima može da se provjeri da li se poštuju ljudska prava i koja mogu nesmetano da dobijaju humanitarnu pomoć'.

434. Gledajući unazad, postaje jasno da je Vijeće sigurnosti UN-a odabralo racionalan i logičan put usvajanja osnovnih smjernica koje su predložene u 'non-paper' (nezvanični prijedlog) Sekretarijata, politika zona sigurnosti bila bi mnogo realnija i primjerenija prilikama. Pretvarajući se zaklanjaju sunce jednim prstom, oni su preuzeli odgovornost za ugrožavanje osoblja UNPROFOR-a i UNHCR-a i posljednje, ali ni u kom slučaju ne i najmanje važno, ogroman udio u krivnji za sudbinu tolikih žrtava.

435. U izvještaju Generalnog sekretara - *Pad Srebrenice* - se kaže: 'Nakon usvajanja Rezolucije 836 (1993.) Vijeća sigurnosti, bosanski Srbi su nastavili da bombarduju zone sigurnosti istim intenzitetom kao i ranije'. U Sarajevu su, naprimjer, srpske granate i dalje nastavile da padaju na zonu sigurnosti po prosječnoj stopi od oko 1.000 dnevno, i to obično na područja naseljena civilima, i često na način koji je bio sračunat da izazove što veći broj civilnih žrtava, ponekada nasumice, a samo povremeno sa određenim vojnim ciljem. Ovaj obrazac, koji je započeo 6. aprila 1992. godine se nastavio, uz zatišja koja su bila različitog trajanja, sve do Operacije namjerne (primjene) sile u augustu 1995. godine.

29. jun 1993. - Embargo na oružje za Bosnu i Hercegovinu (produžavanjem embarga za SRJ)

436. Dana 29. juna 1993. godine prisustvovao sam (sastanku) Vijeća sigurnosti UN-a i govorio sam i glasao za prijedlog rezolucije da

se Vlada Bosne i Hercegovine izuzme iz embarga na oružje koji je uveden bivšoj Jugoslaviji prema Rezoluciji 713 Vijeća sigurnosti UN-a, iz prostog razloga da bi se omogućilo Bosni i Hercegovini da ostvari svoje pravo koje joj pripada, a to je pravo na samoodbranu.[37] Ovaj prijedlog rezolucije nije uspio dobiti potrebnu podršku, osim od pet zemalja članica Pokreta nesvrstanih i Sjedinjenih Država koje su nam se pridružile.

437. Ja sam podsjetio Vijeće da je odluka o uvođenju embarga na oružje za bivšu Jugoslaviju donesena prije nego što je Republika Bosna i Hercegovina bila međunarodno priznata, ali da je embargo jedino na njih uticao. Hrvati i Srbi imaju sigurne izvore snadbijevanja oružjem, opremom i gorivom.

438. Rekao sam da Član 51 Povelje mora da se prihvati i da se tumači od strane svih članova Vijeća sigurnosti bez bilo kakvog oblika diskriminacije. Upravo jučer smo (u Kuvajtu) priznali pravo drugoj zemlji članici na samoodbranu, moramo onda da obezbijedimo da se to isto pravo ne osporava Republici Bosni i Hercegovini.

Glavni razlozi koje su navele članice Vijeća koje su se protivile našem prijedlogu Rezolucije su sljedeći:

1. Da bi se stepen nasilja i konflikt proširili i pojačali

439. Moj komentar: Vijeće treba da zapamti da je blizu 200.000 ljudi umrlo i da je više od dva miliona ljudi bilo raseljeno iz svojih domova putem 'etničkog čišćenja'. Dvadeset hiljada žena je silovano. Međunarodni sud pravde i Svjetska konferencija o ljudskim pravima su upozorili da je Bosna i Hercegovina žrtva genocida i 'etničkog čišćenja', između ostalih neizrecivih zločina. Šta su oni članovi Vijeća koji su se protivili rezoluciji imali na umu kada su tvrdili da bi se nasilje povećalo i proširilo? Zar sadašnja realnost nije dovoljna?

---

[37] *Prijedlog Rezolucije Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija da se Vlada Bosne i Hercegovine izuzme iz embarga na oružje koji je uveden bivšoj Jugoslaviji Rezolucijom 713 Vijeća sigurnosti UN-a.*

ERN: 0342-3797-0342-3798

Tab 25

2. Rata bi bilo još više, a ne manje i da bi sve strane pribavile modernije naoružanje

440. Moj komentar: očigledno, naoružan narod ima veće mogućnosti da se brani. To ne znači nužno da bi došlo do povećanog nasilja. Do sada je Srbima bilo lako da uništavaju bosanske Muslimane, ali ako bi ovi drugi mogli da se brane, okolnosti bi možda spriječile Srbe i, iznad svega, postavile bi se granice njihovoj nekažnjivosti. Više rata? Nekonsistentan stav međunarodne zajednice da spriječi agresiju doveo je do toga da ona eskalira - što je značilo pokolj nad bosanskim Muslimanima.

3. Pregovarački proces u Ženevi bio bi ugrožen

441. Moj komentar: Ono što je ostalo od Vance-Owenovog plana u Ženevi je zamijenio dogovor između MILOŠEVIĆA, KARADŽIĆA i TUĐMANA i BOVANA (sic, ?BOBAN). Pitao sam se zašto bi Vijeće trebalo da se brine zbog uticaja na proces u kojem su oni koji su uzeli teritoriju silom tražili legitimitet koji im je neosporno dat prisustvom, i to ne pasivnim prisustvom, Lorda OWENA i gosp. STOLTENBERGA na mjestu na kojem su se vodili razgovori?

442. Lord OWEN je na tom sastanku rekao: 'Moramo spriječiti ovu besmislicu da bosanska Vlada (predsjednik IZETBEGOVIĆ) donosi odluke o kojima se nije raspravljalo na njihovoj vladi. Mi bismo mogli da učinimo IZETBEGOVIĆU isto što čine KARADŽIĆ i BOBAN, a to je da se odnosimo prema njemu kao prema muslimanskoj strani. 'Bila je to nemoralna i nepromišljena primjedba kojom su agresori izjednačeni sa zemljom članicom.

443. Lord OWEN i gosp. STOLTENBERG planirali su dogovor o podjeli (zaobilazeći u potpunosti nestalne članice Vijeća koje su informaciju dobile putem medija), što je, naravno, bilo neprihvatljivo predsjedniku Bosne i Hercegovine za kojeg su pregovarači Vijeća sigurnosti UN-a smatrali da je 'usijana glava' i 'beskompromisan' i zbog toga je gurnut ustranu za vrijeme pregovora u Ženevi.

444. Rekao sam im da bi Vijeće trebalo da bude svjesno da su se pregovori u Palais des Nationsu vodili prvo sa hrvatskom stranom, onda sa

srpskom stranom, a onda, kada je došao red da se pregovara sa muslimanskom stranom, pregovarači su se dogovorili da dovedu sedam članova Predsjedništva te Republike: tri Hrvata, tri Srbina i jednog Muslimana, ponavljam, jednog Muslimana.

445. Na nesreću zagovarača tog sastanka, tog jednog jedinog Muslimana koji je bio pozvan isključivo zato da bi se složio sa načelima podjele svoje zemlje, u tom je momentu tražila austrijska policija zbog krivičnog djela prevare nesretnih muslimanskih izbjeglica. Ma kako to nevjerovatno i nerazumno zvučalo, pregovarači su odabrali takvog čovjeka da zamijeni legitimnog predsjednika Republike Bosne i Hercegovine. A Vijeće sigurnosti čak nije ni dalo komentar po tom pitanju.

446. Svoj komentar tog pitanja zaključio sam rekavši: 'Ujedinjene nacije ne mogu, ne smiju da daju svoje ime, koje je zajedničko za sve narode - male, srednje ili velike - da bi se ozakonilo konačno uništavanje te Republike. I da se stara cinična kolonijalna filozofija koja kaže da: 'Postoje situacije kada razmišljanja apstraktne pravde moraju ustupiti mjesto administrativnoj svrsishodnosti' ne smije primijeniti na štetu Bosne i Hercegovine - zemlje članice UN-a.

4. Bio bi to kraj zona sigurnosti

447. Moj komentar: Sada već cio svijet zna šta te zone obuhvataju i šta predstavljaju. Dalje korištenje ovog pogrešnog naziva imaće za posljedicu gubitak ono malo vjerodostojnosti koja je Vijeću preostala u ovom sukobu.

448. Srebrenici, prvoj zoni sigurnosti, posljednja se tri mjeseca namjerno uskraćuju voda, struja, gas i ljekarska pomoć. Epidemije su pokosile hiljade djece, koja su se našla između okrutnosti srpskih tamničara i naše sopstvene nesposobnosti da ih odbranimo. Sarajevo, Tuzla, Goražde, Žepa i Bosna i Hercegovina - to su područja u kojima se sasvim slobodno i bezbjedno vrše svi oblici zločina i napada, što je nama, koji obilazimo ta područja, dobro poznato.

5. To bi ubrzalo srpska ofenzivna dejstva protiv ono malo što je ostalo od Bosne i Hercegovine, a što bi dovelo do njenog potpunog poraza

449. Moj komentar: Rekao sam da je to vjerovatno tačno, osim ako međunarodna zajednica ne odluči da sprovede potrebne kompenzacijske aktivnosti radi neutralisanja teškog naoružanja koje dozvoljava Srbima da dejstvuju nekažnjeno. Očigledno je da će, ukoliko se ne krene tim putem, razoružana Vlada biti poražena.

450. I šta će onda da uradi međunarodna zajednica, pitao me jedan kolega u Vijeću sigurnosti Ujedinjenih nacija. Smatrao sam da tu ima samo jedan mogući odgovor. To neće da se desi, jer ako se tako nešto desi, Evropa više nikad neće biti ista, ni sama za sebe, a ni u očima ostatka svijeta.

451. U tom smislu predsjednici triju evropskih država i jedan bivši predsjednik države dali su sljedeće izjave:

452. **Predsjednik Španije, Felipe GONZALES:** 'Ako je međunarodna zajednica nesposobna da riješi ovaj problem sredstvima koja joj stoje na raspolaganju, i ako nije voljna da pošalje jake interventne snage u Jugoslaviju, a što je očigledno slučaj, postavlja se pitanje prava građana Bosne na samoodbranu.'

453. **Predsjednik Francuske, Francois MITERRAND:** 'Nedopustivo je to što Muslimani ne mogu da se brane' i podsjetio je svoje kolege u Evropskoj zajednici da Generalni sekretar još uvijek moli da mu se osigura sedam hiljada vojnika. Zatim je dodao: 'Da sad razgovaramo o sigurnosti naših država, trebalo bi nam dva časa, a ne dvije nedjelje da donesemo odluku. Ako nismo u stanju da branimo Zonu sigurnosti, kako ćemo reći bosanskim Muslimanima da im nećemo dozvoliti da se sami brane?'

454. **Njemački kancelar Helmut KOHL:** 'Međunarodnoj zajednici ne smije da se dozvoli da digne ruke od bosanskih Muslimana. Skidanje embarga je nužnost i moralna obaveza.'

455. **Baronica THATCHER** najbolje je od svih rezimirala situaciju: 'Nedopustivo je da neko sprečava ljude da se brane, osim ako taj neko nema namjeru da ih sam odbrani.'

456. U vrijeme ove debate, Španija je bila nestalna zemlja članica Vijeća, dok je Francuska bila stalna članica. Kad se pročitaju energične

izjave predsjednika ove dvije zemlje, dolazi se do logičnog zaključka da su Španija i Francuska podržale rezoluciju, međutim one to nisu uradile. Posebno je Francuska bila veoma aktivna u svom protivljenju. Na neki način obje te države igrale su na dva razboja. Za javnost su odigrale ulogu moralista, ali kad je došlo vrijeme za glasanje u Vijeću, prevladali su drugi interesi.

6. To će ugroziti dostavu humanitarne pomoći

457. Moj komentar: 'To bi se nesumnjivo desilo, iako je humanitarna pomoć koju su Sjedinjene Države dostavljale avionima stizala tamo gdje trupe UNPROFOR-a nikad nisu bile u stanju doći. S tim u vezi podsjetio sam Vijeće da je humanitarna pomoć zamišljena tako da pomogne ljudima da prežive dok se ne preduzmu koraci da se okonča sukob, a ne da bude zamjena za svrsishodnije i važnije akcije.

458. Pružanjem humanitarne pomoći, kako je to opisao koordinator Međunarodnog Crvenog krsta za bivšu Jugoslaviju, 'koriste se humanitarne organizacije da bi ispunile politički vakuum kojeg je stvorila međunarodna zajednica. Od nas se traži da političke probleme posipamo brašnom. Trebalo bi da Vlade prestanu da koriste humanitarne organizacije za svoje sopstvene ciljeve.' Visoki činovnik prestižnog Međunarodnog Crvenog krsta ustvari je otvoreno rekao pravu istinu.

459. Ima još dva faktora, Specijalni predstavnik Ujedinjenih nacija, gosp. STOLTENBERG obavijestio je Vijeće da je atmosfera nesigurnosti dostigla tolike razmjere, da UNHCR (Visoki komeserijat za izbjeglice), UNPROFOR i druge humanitarne organizacije neće još dugo moći da obavljaju svoje aktivnosti, pa je i dostava humanitarne pomoći već krajnje ugrožena.

7. Doći će do povlačenja Zaštitnih snaga Ujedinjenih nacija (UNPROFOR)

460. Moj komentar: Hvale vrijedni kontingenti UNPROFOR-a daju veliki doprinos, ali oni nisu ni opremljeni ni spremni da se brane na

odgovarajući način. I, kako je ispravno primijetio moj kolega, ambasador Džibutija, Roble OLHAYE, treba da se razmisli o tome da se tim trupama ili da zaista djelotvoran mandat, ili da ih se povuče. Ono što ne može da se utvrdi jeste da li oni treba da štite samo humanitarne konvoje ili treba da štite i narod.

8. Time bi Vijeće sigurnosti priznalo svoj neuspjeh

461. Moj komentar: Činjenica jeste da je Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija naslijedilo jedan problem koji se znatno pogoršao. Prvo sam podsjetio Vijeće na izjavu ministra spoljnih poslova Luksemburga, gosp. Jacquesa POOSA, koju je dao prije skoro dvije godine, na početku sukoba: 'Ovo je stvar Evrope, a ne stvar Amerikanaca.' U to vrijeme nastojalo se da se sukob riješi regionalno. Ali, četrdeset rezolucija kasnije, poslije Londonske konferencije, poslije mirovnog plana Lorda CARRINGTONA i VANCE-OWENOVOG plana, a zatim Wašingtonskog plana djelovanja, niko ovdje, naglašavam, niko ovdje ne može poreći da agresori postepeno i djelotvorno ne nanose poraz ovom uzvišenom tijelu koje predstavlja međunarodnu zajednicu.

462. Mora se priznati, dodao sam, da smo, zahvaljujući humanitarnoj pomoći, uspjeli da spasimo više hiljada života, ali isto tako je istina da se mnogo više hiljada života neprekidno gubi dok Bosna i Hercegovina jedva da još postoji - dok ključni agresori protiv ove Republike danas u Ženevi imaju vodeću ulogu u novom mirovnom planu, a mi, međunarodna zajednica, i dalje neumorno nastojimo postići dogovor pod svaku cijenu - sporazum kojeg ćemo, uz svoj blagoslov, nametnuti žrtvi.

Slijedi nastavak mog govora u Vijeću:

463. 'Što se tiče zabrinutosti oko budućih implikacija naše rezolucije, dozvolite mi da podsjetim da Vijeće sigurnosti nije debatni klub, niti neka radna ekspertna grupa okrenuta budućnosti i zato svako špekulisanje o tome i nastojanje da se predvide posljedice ove rezolucije nije ono čime bi Vijeće trebalo da se bavi. Njegov posao, štaviše njegova obaveza jeste da se u djelo sprovodi Povelja Ujedinjenih nacija.

464. I čehoslovački lider Edward BENEŠ opisivan je 1938. godine kao nepopustljiv čovjek. '(U to vrijeme) prestižni londonski Times otišao je tako daleko da je u svom uvodnom članku objavio sljedeće: 'Čehoslovačka vlada trebalo bi da razmisli o stvaranju homogenije zemlje, prepuštajući sudetske Nijemce Njemačkoj - susjednoj zemlji sa kojom imaju zajedničke korijene.″

Srebrenica će na kraju da podijeli istu sudbinu

465. 'Ovaj historijski okvir - posijao je opasno sjeme u ovom izopačenom sukobu u Bosni i Hercegovini. Lord OWEN rekao je za predsjednika IZETBEGOVIĆA da je 'nepopustljiv', baš kao što se govorilo za BENEŠA″. Bosna i Hercegovina prisiljena je da prepusti 90% svoje teritorije Hrvatima i Srbima. Ono što će ostati, biće savršeno homogena područja, u duhu apartheida kojeg Organizacija tako često osuđuje.

466. 'Predsjednik IZETBEGOVIĆ očigledno osjeća isti gnjev kakav je osjećao i predsjednik BENEŠ. Njegova je zemlja rasparčana i na putu je da je potpuno izgubi. On jednostavno mora biti ogorčen. Vijeće treba da se sjeti da HITLERU nije bio dosta BENEŠ i Čehoslovačka. Ponuda 'zemlje u zamjenu za mir' mu nije bila dosta, niti bi to bilo dosta osvajačima u Bosni i Hercegovini, koji će nakon istrebljenja muslimana u toj republici, i saznanja da se 'zločin isplati', proširiti svoje aktivnosti na ostatak područja.' Zaustavljeni su naposljetku na Kosovu 1999. godine.

467. 'Sprečavati ljude da ostvare pravo na odbranu i preživljavanje, znači preuzeti vanredno značajne moralne i političke odgovornosti. Jedno je odlučiti da se ne pomaže nekoj državi koja bazira svoje postojanje na principu kolektivne sigurnosti, a sasvim drugo je uskratiti joj prirodno pravo na samoodbranu. Oni koji su danas donijeli takvu odluku, putem glasanja, snose primjerenu odgovornost pred svijetom. Moramo biti svjesni da je naša rezolucija iznad svih dekleracija o moralnim i etičkim principima. Zato vjerujemo da će Vijeće izglasati ovaj nacrt rezolucije, jer odbrana prava država nikad ne smije biti od manje važnosti.'

468. Ali upravo je to bio slučaj. Rezolucija nije prihvaćena.

469. Ako su članice, koje su glasale protiv, osjećale odgovornost za tu odluku koja je ostavila bez odbrane tako mnogo nevinih ljudi, one

to nikad nisu pokazale. Činilo se nevjerovatnim da dvije godine nakon što je Bosna i Hercegovina primljena u članstvo Ujedinjenih nacija, Vijeće sigurnosti ostaje pasivno pred njenom predstojećom podjelom putem borbe za teritorij upotrebom sile i etničkog čišćenja.'

470. Ne mogu završiti svoj komentar o ovom pitanju bez da se osvrnem na uticaj vlade Johna MAJORA i njenog istaknutog ministra spoljnih poslova Douglasa HURDA, čije je tvrdoglavo i nefleksibilno insistiranje na embargu na oružje onemogućilo Bosni i Hercegovini da koristi svoje pravo na samoodbranu.

471. Skidanje embarga, kako je HURD otvoreno rekao, dovelo bi do 'izjednačavanja ubistava na terenu'. HURDOVA nepopustljiva politika dominirala je Vijećem sigurnosti Ujedinjenih nacija tokom presudnih godina od 1991. do 1995. U nedavno objavljenim memoarima, HURD tvrdi da se drugi masakr u Srebrenici, najveći ratni zločin u Evropi od 1945. godine, dogodio kad je on već bio napustio ministarstvo spoljnih poslova, implicirajući da on za to ne snosi nikakvu odgovornost, jer je ustvari odstupio sedmicu dana prije nego što se dogodio masakr u julu 1995. Vjerujem da je dobro poznato da se masakr događao između 1992. i 1995. godine, te nije ograničen samo na juli 1995. Baronica Margaret THATCHER je tada odgovorila HURDU da je tamo već postojao 'teren na kom se ubijalo za koji sam mislila da ga nikad više nećemo vidjeti u Evropi - to je u sferi evropskog interesa. Trebalo bi biti i u sferi evropske savjesti.'

472. Zaključio sam kako me je gosp. IZETBEGOVIĆ podsjetio na gosp. CHURCILLA, krajnje beskompromisnu ličnost koji je 1938. godine rekao: 'Oni koji traže načina da spriječe rat neovisno od časti, završiće nečasno i dogodiće im se rat.'

August 1993.

473. Alija IZETBEGOVIĆ, predsjednik Bosne i Hercegovine, pisao je Generalnom sekretaru BOUTROS-GHALIJU, tražeći da se oformi grupa prijatelja Generalnog sekretara koji bi ga savjetovali i sarađivali sa njim u privođenju rata kraju. Taj zahtjev je prošao nezapaženo i nije na njega odgovoreno. Niti je Vijeće sigurnosti bilo o tome informisano.

Septembar 1993.

474. Dana 1. septembra 1993. prestala je moja služba u Vijeću sigurnosti Ujedinjenih nacija. Nakon mog odlaska, pitanja u vezi problema povezanih s bivšom Jugoslavijom su se nastavila unutar Ujedinjenih nacija, a posebno Vijeća sigurnosti. Narod Bosne i Hercegovine koji nam je vjerovao (do tada je već izgubio dvije trećine svoje teritorije) moraće da trpi još dvije godine podjarmljivanja i genocida prije nego međunarodna zajednica konačno odluči da djeluje.

3. ZAVRŠNE PRIMJEDBE

Da li se mogao predvidjeti i spriječiti masakr u Srebrenici u julu 1995. godine?

475. **Apsolutno. Po mom mišljenju ima nekoliko grupa, osim srpske vojske koja je izvela masakr, a koji su krivi što nisu uspjeli da zaštite Srebreničane. Najprije i prije svih to su sve vođe u Vladi Savezne Republike Jugoslavije koji su započeli agresiju. Onda Evropska zajednica; stalne članice Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija i Sekretarijat Ujedinjenih nacija. To što se ova četvorka nije pridržavala Povelje Ujedinjenih nacija imalo je za posljedicu više hiljada mrtvih ljudi i djece bez roditelja.**

Stalne članice Vijeća sigurnosti i Evropska zajednica

476. **Činjenica o tragediji bosanskih Muslimana je nesumnjiva: Srebrenicu i druge štete trebala je spriječiti međunarodna zajednica, a posebno njen evropski dio koji je donio političku odluku o podjeli Jugoslavije, ne preuzimajući osnovne odgovornosti koje je tada bilo lako izbjeći. Zabrinutost za pojavu muslimanske zemlje u njihovoj sredini uticala je na pogrešan tok njihovih aktivnosti. Kako je rekao gosp. AKASHI, predstavnik Generalnog sekretara u Bosni i Hercegovini, međunarodna zajednica je slijedila politiku 'energične pasivnosti' (forceful passivity).**

477. **Rasni i vjerski progoni i istrebljenje; agresija i oružano nasilje; koncentracioni logori; kršenja ljudskih prava; ratni zločini; genocid; narušavanje suvereniteta; osvajanje teritorija pomoću sile; razaranje gradova: To su bili razlozi koji su podstakli svijet da osnuje Ujedinjene nacije u San Francisku. Vodeće zemlje koje su se tamo okupile 1945. rekle su: 'Nikad više'.**

478. **Skoro pedeset godina kasnije, svijet je vidio ponovno odigravanje svih vrsta zvjerstava i, nasljeđu iz Nürnberga koje je obavezalo Ujedinjene nacije da podrže Povelju, ključne zemlje članice**

nisu htjele da preduzmu akciju zaustavljanja Srba iz Savezne Republike Jugoslavije i bosanskih Srba, njihovih partnera u Bosni i Hercegovini. Neznanje nije moglo da bude izgovor. Svi smo vidjeli te grozote sasvim jasno u vrijeme dok su se dešavale.

479. **Takav stav je bio najveći udarac za međunarodno pravo, ljudska prava i Ujedinjene nacije kao takve. Vođe slobodnog svijeta usaglasile su se među sobom da ne podrže Bosnu i Hercegovinu u sučeljavanju sa zločinima protiv čovječnosti, jasno dajući do znanja da će da zauzmu čvrst stav samo u slučajevima gdje to zahtijeva njihov smisao za ljudsku solidarnost ili njihovi nacionalni interesi. Bosanci se nisu uklapali u taj račun i bili su tretirani kao Muslimani, ali definitivno ne i kao Evropljani. U analizama historije Srebrenice, muslimanski faktor ne bi smio da bude prenaglašen, ali niti ostavljen po strani.**

480. **Nakon što sam napustio Vijeće, imao sam priliku da napravim intervjue sa nekima od mojih kolega, za pisani rad o ponašanju velikih sila u situacijama oružanih sukoba na kojem sam radio. Jednom od njih, veoma talentovanom ambasadoru, s kojim se nikako nisam slagao u vrijeme događanja u Bosni, postavio sam sljedeće pitanje: Zašto je vaša zemlja zauzela tako pasivnu poziciju i spriječila snažnu akciju zaustavljanja masakra nad Bošnjacima, iako ste fantastično dobro poznavali situaciju? Moj kolega je odgovorio: Nismo željeli da Bosna postane rak-rana Evrope.**

481. **Pomenuo sam ovaj razgovor samo zato da rasvijetlim činjenicu da su sve članice Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija znale šta se dešavalo u Bosni. Neke su znale više, neke su brinule više, neke su bile više nezainteresovane, a neke više aktivne. Ali sve su bile svjesne toga da je broj poginulih ogroman i da se ubijanje ne može spriječiti samo rezolucijama. Niko nije mogao da tvrdi da je šokiran ili iznenađen posljednjom fazom masakra u julu 1995.**

482. **Nije bilo potrebe da se išta predviđa. Masakr u Srebrenici započeo je u aprilu 1993. pred očima Misije Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija koja je posjetila enklavu. Ja sam tada javno izjavio da je proces 'polaganog genocida' započela srpska milicija koja je držala grad pod opsadom. Takav zaključak stavljen je u izvještaj Misije Vijeća sigurnosti koji je kružio među svim članicama Ujedinjenih nacija.**

Svako je bio potpuno svjestan užasne situacije u Srebrenici i njenih nadolazećih i rastućih posljedica: istrebljenja stanovnika Srebrenice.

483. **Ono što se nije moglo predvidjeti 1993. je činjenica da će oni dvije godine kasnije biti dovoljno drski da ubiju preko sedam hiljada ljudi u tri dana. Otvoreno i drsko ignorisanje volje međunarodne zajednice koje su pokazale vođe iz Beograda i sa Pala, može da se objasni jedino uz pomoć činjenice da su oni znali da će da prođu nekažnjeno. Ujedinjene nacije dale su im zeleno svjetlo jasnim signalom da neće intervenisati.**

484. **Mnoge članice Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija, Sekretarijat i nacionalne vlade, odgovorne su za zločin šutnje. Ostali su smatrali i tretirali zločince i njihove žrtve kao slične - Kofi ANNAN je to nazvao 'nemoralnim izjednačavanjem'.**

Sekretarijat Ujedinjenih nacija i Generalni sekretar

485. **Nezavisnost Sekretarijata Ujedinjenih nacija bila je bitno ugrožena usvajanjem politike stalnih članica Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija od strane Generalnog sekretara BOUTROS-GHALIJA, uključujući i akcije koje mogu da se opišu samo kao tajne. Takve akcije su bile neregularne i neprimjerene Ujedinjenim nacijama. Posljedice takvog ponašanja su bile fatalne za hiljade nevinih ljudi - ljudi koji nisu ni računali na moralnu podršku njegovog ureda. Njegova nezaboravna izjava u opkoljenom glavnom gradu Bosne i Hercegovine 1992. bila je: 'Postoji deset mjesta gorih od Sarajeva'. Pokazao je stepen nezainteresovanosti koji nikad nije zabilježen kod njegovih prethodnika.**

486. **Izvještaj Generalnog sekretara: *Pad Srebrenice*, kaže da je poslije Rezolucije 819, koja je stvorila sigurnu zonu Srebrenice, BOUTROS-GHALI poslao Direktivu komandantu snaga UNPROFOR-a, generalpotpukovniku WAHLGRENU, u kojoj stoji 'da, po njegovom mišljenju, Rezolucija ne podrazumijeva vojnu obavezu po kojoj bi UNPROFOR trebao da formira i osigura takvu sigurnu zonu'. Ta direktiva nikada nije pokazana čitavom Vijeću sigurnosti, ona proturječi slovu i duhu Rezolucije 819.**

487. **U tom istom izvještaju stoji da je Generalni sekretar, unatoč zabrinutosti nesvrstanih članica Vijeća i Misije na terenu, koju sam predvodio, savjetovao da se mandati ne mijenjaju 'u skladu sa sredstvima koje je međunarodna zajednica spremna dati na raspolaganje UNPROFORU'.**

488. **Generalni sekretar BOUTROS-GHALI je stoga zaključio, 'Istrajavanje u nadi čini se boljim izborom od povlačenja i odustajanja'. Ustvari, međunarodna zajednica je već bila odustala. Izbor nije bio između ustrajavanja u nadi i povlačenja, nego da li zaštititi ili ne zaštititi nedužne ljude. Čak i kad je masakr nad enklavom već bio počeo 1993. -Generalni sekretar BOUTROS-GHALI je odbio da promijeni mandat UNPROFOR-a, i koncept 'sigurna zona' je ostao nepromijenjen.**

489. **S obzirom na takve direktive, kako iko može reći da se 1993. nije moglo pretpostaviti da će masakri biti počinjeni. Ironično, mogu oni koji su, kao i Generalni sekretar, više od ikoga zagovarali 'istrajavanje u nadi da će se životi spasti'. Tako značajna izjava govori mnogo o stavu Generalnog sekretara i nedovoljnoj predanosti.**

490. **Ujedinjene nacije i UNPROFOR su redovno obavještavali Sekretarijat i stalne članice (za razliku od članica koje nisu bile stalne). Međunarodni mediji su i dalje bili glavni i najvjerodostojniji izvor informacija članicama koje nisu bile stalne. Francuski i britanski mediji su odigrali značajnu ulogu u obavještavanju svijeta, što je skoro sušta suprotnost od onoga što su njihove vlade u Vijeću sigurnosti radile.**

491. **Ne bismo trebali govoriti o srebreničkom masakru u julu 1995. kao o jednom masakru koji je počinjen. Činjenica je da je srebrenički masakr trajao oko tri godine do njegove posljednje faze u julu mesecu 1995. godine. Ne razumjeti ovo značilo bi da silovanja Muslimanki i izgubljeni životi najmanje 100.000 ljudi, i protjerivanje oko dva miliona ljudi etničkim čišćenjem nisu bili glavni sastavni dijelovi masovnog masakra koji se vršio u centru Evrope za to vrijeme. Tom gnusnom zločinu, tom genocidu moramo dodati izgubljene živote više hiljada ljudi: žena i djece koji su umrli zbog manjka doktora, lijekova, ili zahvaćeni epidemijom zbog nedostatka vode u tzv. zonama sigurnosti, u kojima su bili zatvoreni kao životinje od strane bosanskih Srba koji su ih tlačili i ponižavali tri godine. Koji čak nisu dozvoljavali ni da doktori uđu u 'zone sigurnosti'.**

492. **Izvještaj Generalnog sekretara pod naslovom *Pad Srebrenice*, navodi da je 'srpska vojska ubila 20.000 ljudi u Srebrenici i neposrednoj okolici'. To znači da je srpska vojska ubila 14.000 ljudi u prethodne dvije i po godine, odnosno 8.000 godišnje, odnosno dvadeset ljudi dnevno. Ovaj makabejski prosjek počinjenih ubistava je dostigao vrhunac u posljednjoj fazi procesa, kada je srpska vojska uspjela - hladnokrvno poubijati 7.500 ljudi - u samo tri dana sredinom jula 1995. godine - što je ekvivalentno broju ljudi ubijenih u cijeloj prethodnoj godini.**

493. **S obzirom na takve direktive, kako iko može reći da se 1993. nije moglo pretpostaviti da će masakri biti počinjeni. Ironično, mogu oni koji su, kao i Generalni sekretar, više od ikoga zagovarali 'istrajavanje u nadi da će se životi spasti'. Tako značajna izjava govori mnogo o stavu Generalnog sekretara i nedovoljnoj predanosti.**

Vlada Savezne Republike Jugoslavije

494. **Vjerujem da zbog homogenog odnosa između Beograda i bosanskih Srba, oni u Beogradu su bili u odličnoj poziciji da znaju šta će se na kraju desiti u Srebrenici. Beograd je imao pristup potrebnoj informaciji u pravo vrijeme i podržavao je cijeli proces. Pale su dobivale pomoć Beograda za ogromne troškove koje je njihov pohod zahtijevao.**

495. **Beograd je osiguravao municiju, gorivo i naoružanje nužno za opsadu, dok je u isto vrijeme njihov lider vješto manevrisao da bi produžio beskrajne pregovore, dajući vremena za ubrzano pogoršavanje uslova u enklavi. Srbi su stanovništvu u gradu nametnuli dilemu: da li da se bore da prežive u neljudskim uslovima u tzv. 'zonama sigurnosti' (što su radili skoro tri godine) ili da se suoče sa postepenim istrebljenjem.**